

**AKKREDITÁCIÓ
MAGYARORSZÁGON**

12

**Tájékoztató
a
Magyar Akkreditációs Bizottság
2003. évi működéséről**

Budapest

2004

© Magyar Akkreditációs Bizottság

Kiadja:
a Magyar Akkreditációs Bizottság
Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21, 1146

Felelős kiadó: Szántó Tibor
Szerkesztette: Kiss Péter és Muhariné Szabó Szilvia

E mail: titkarsag@mab.hu
Internet: <http://www.mab.hu>

ISSN 1218 – 8654
ISSN 1417 – 815X

Nyomdai munkálatok: Alfaprint Nyomdaipari KFT, Budapest
Felelős vezető: Barabás Gábor

Tartalomjegyzék

Előszó	5
Beszámolók	6
<i>Elnöki beszámoló 2001-2003</i>	6
<i>Főtitkári beszámoló 2001-2003</i>	17
Események-2003	29
<i>A MAB ülései</i>	29
<i>A Nemzetközi Tanácsadó Testület MAB számára megfogalmazott ajánlásai</i> ...	32
<i>Az ENQA éves közgyűlése Budapesten</i>	35
<i>10 éves a MAB, ünnepi ülés</i>	36
Mádl Ferenc levele	36
Magyar Bálint levele	37
Cikkek	40
<u>Homonnay Györgyné dr.</u> <i>A felsőoktatási minőségbiztosítás európai elvei</i>	40
Szennyessy Judit <i>A minőség-ellenőrzés vizsgálata a közgazdasági felsőoktatásban</i>	48
Szántó Tibor <i>Azonos alapképzési szakok párhuzamos akkreditációja és értékelése</i>	56
Kiss Péter <i>Orvosképzésünk elismerése az Egyesült Államokban</i>	59
Szántó Tibor <i>A szemléletváltásról</i>	62
Gémes Attila <i>A Berliini Konferencia és a MAB</i>	67
Szekeres Péter – Gémes Attila <i>Az országos doktori és habilitációs nyilvántartási rendszer megújulása</i>	69

Személyi hírek	72
<i>Testület</i>	72
<i>Titkárság</i>	72
Főtitkár	72
Új munkatársak a Titkárságon	72
Néhány munkatárs átmeneti, illetve végleges távozása	72
Felsőoktatási intézmények éves jelentése	73
Határozatok	75
<i>Elvi, működési határozatok</i>	75
<i>Intézményi akkreditáció</i>	109
Határozott idejű akkreditációk érvényességének meghosszabbítása	109
<i>Egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése</i>	110
<i>Előakkreditáció</i>	110
Intézmény-, illetve karlétesítés	110
Doktori iskolák	111
Képesítési követelmények	112
Szakindítások	115
Felsőfokú szakképzési programok	120
Kétszintű képzések	121
Közös hazai és külföldi képzések	122
Az Oktatási Miniszter határozatai	123
<i>Támogatott szaklétesítési/szakalapítási kérelmek miniszteri jóváhagyása</i>	123
<i>Ellentétes döntések</i>	126
Eötvös Loránd Tudományegyetem	126
Dunaújvárosi Főiskola	126
Dunaújvárosi Főiskola	127
Kiadványok, közlemények	128
Intézmények kódjai	129
<i>Állami egyetemek</i>	129
<i>Állami főiskolák</i>	133
<i>Egyházi egyetemek és főiskolák</i>	134
<i>Magán egyetem és alapítványi főiskolák</i>	136

Előszó

Az *Akkreditáció Magyarországon* 12. kötetét tartja kezében a kedves Olvasó, melyben a Magyar Akkreditációs Bizottság 2003. évi működéséről számolunk be. Az éves beszámolók sorában ez a 10. összeállítás.

A 2003. évvel egy újabb ciklus zárult le a MAB életében, s most került sor a Bizottság hivatalos fennállása 10. évfordulójának szerény megünneplésére is. Utóbbiról a jelen kötetben *Mádl Ferenc*, valamint *Magyar Bálint* üdvözlő levelének, s az ünnepi ülés összefoglalójának közzétételével emlékezünk meg. Az elmúlt 3 éves ciklusról pedig az elnöki és a főtitkári beszámolók adnak áttekintést.

Ami a 2003-ban elvégzett munkát illeti, annak dandárját most is a szokásos feladatok, az előakkreditációs tevékenység, az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése, s a működő szakokról az intézmények által készített éves jelentések feldolgozása jelentették. Fontos munka volt ezeken kívül a 2004. évi kísérleti kétciklusú alapképzések követelményrendszerének megalkotása, s ennek bázisán az új típusú alapképzési szakok képesítési követelményeinek és a kapcsolódó szakindítási kérelmeknek a véleményezése, továbbá az akkreditációs követelményrendszer módosítása, s az intézményi akkreditáció második körének módszertani előkészítése. Említést érdemel még az országban folyó pszichológia, valamint történelem szakokon folyó képzések egyidejű, párhuzamos akkreditációs vizsgálatának megkezdése, mely nemzetközi tapasztalatokra épülve, s az összehasonlítható információk közreadásának hazai igényére válaszolva jelent egy lehetőséget a programakkreditáció jövőjére nézve.

Az eddigi szokásoknak megfelelően e kötetben is beszámolunk a MAB Nemzetközi Tanácsadó Testületének éves üléséről, s e helyütt is közzéteszünk a munkatársak tollából a múlt évben megjelent néhány magyar nyelvű közleményt. (Teljesebb publikációs lista a főtitkári beszámoló 2. sz. mellékletében található.)

A jelen kötet szerkesztésének nagyját a sorozatot és az egyéb MAB kiadványokat, így pl. az *Akkreditációs Értesítőt* hosszú ideig szerkesztő *dr. Kiss Péter* végezte. *Mayer László* kollégánkkal együtt 2004-től mindketten visszavonultak. A titkárságon végzett sokéves lelkiismeretes munkájukat ezúton is köszönjük! A MAB kiadványainak szerkesztését Pétertől *Muhariné Szabó Szilvia* vette át, e kötet végső formába öntése már az ő munkája volt. Ami pedig a külsőt illeti, az eddig megszokott zöld borító helyett ez a kiadvány már a MAB kék-szürke arculati színeiben jelenik meg.

Szántó Tibor

Beszámolók

Elnöki beszámoló 2001-2003

Bevezető

A Magyar Akkreditációs Bizottság 2001-2003 közötti időszakra terjedő harmadik ciklusa korábbi működésének tervszerű és célirányos folytatása volt. Mivel az első akkreditációs kör 2000-ben lezárult, az első feladat volt a határozott idejű, feltételes akkreditált szakok és intézmények felülvizsgálata, továbbá a 2000. évi törvénymódosítás által előírt új kötelezettségek végrehajtása. Ezek a következők: a székhelyen kívüli és távoktatás formájában történő képzések vizsgálata, az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése, valamint a doktori iskolák kialakítása és akkreditálása. Elmaradt a még 1996-os törvénymódosításban előírt éves jelentések koordinálása és értékelése, amit igyekeztünk úgy alakítani, hogy az évenkénti jelentéseket hatékonyan lehessen felhasználni a következő intézményi akkreditációk során. Ezek a nem szerepelt feladatok új követelményrendszerek kidolgozását tették szükségessé, továbbá a lebonyolítás precíz adminisztrációját is meg kellett szervezni. A konkrét feladatok mellett, a 2000 decemberében leköszönt Bizottság határozatainak szellemében ki kellett alakítani a második akkreditációs kör lebonyolításának elvi és gyakorlati kérdéseit. Az elvégzett munka volumenét a beszámoló végén táblázatban mutatjuk be.

A MAB az elmúlt ciklusban is megőrizte szakmai függetlenségét. A *Felsőoktatási törvényben* garantált függetlenség azonban csak akkor maradhat meg, ha ehhez a megfelelő anyagi bázis társul. Az egyre több feladat egyre több költséggel jár. A MAB-nak nincsenek és nem is lehetnek bevételei, ezért a költségvetés és közvetve az Oktatási Minisztérium feladata, hogy a független működés feltételeit maradéktalanul biztosítsa.

Székhelyen kívüli képzések és távoktatások akkreditációja, közbülső eljárások

A 2000. évi törvénymódosítás értelmében a MAB-nak 2002. június 30-ig valamennyi székhelyen kívüli és távoktatási formában folyó képzést meg kellett vizsgálnia. A rövid határidő ellenére sikerült a vizsgálatokat időben befejezni és lezárni. Kérdés azonban, hogy a székhelyen kívüli képzések számának csökkentésére vonatkozó célkitűzést, vagy a távoktatásnak nevezett, de lényegében levelező képzésnek megfelelő oktatási formák működésének megfelelő mederbe terelését sikerült-e elérni.

A MAB az első akkreditációs körben igen sok esetben egy adott szak határozatlan időre szóló (a 8 éves ciklusban zajló következő intézményi akkreditációig tartó) akkreditációját bizonyos feltételek (pl. oklevél kiadás, minősített oktatók száma, stb.) teljesítéséhez kötötte. Időközben, a megkezdett felülvizsgálati eljárások során kiderült, hogy a túlságosan nagyszámú szak véleményezése átnyúlik a második körre, ezért az addig nem vizsgált szakok ideiglenes akkreditációját a MAB az intézmény következő akkreditációs eljárásáig kiterjesztette.

Éves jelentések

Az 1996. évi törvénymódosítás előírta a felsőoktatási intézményekben minőségbiztosítási eljárások bevezetését és ennek keretében készített éves jelentések elküldését a MAB részére. Mivel sem a törvény, sem a csatlakozó végrehajtási utasítások nem rendelkeztek a jelentések formájáról és tartalmáról, a MAB-ra hárult az a feladat, hogy a következő akkreditációs eljárások során, folyamatosan felhasználható adatok birtokába jussunk. Ennek érdekében az intézmények vezetői részére több alkalommal tartottunk tájékoztatást és a kezdeti tapasztalatok alapján 2001-ben, majd 2002-ben már célszerűen kértük az éves jelentések elkészítését. *Róna-Tas András* írta 2000 januárjában¹: „A Titkárság felkészült arra, hogy az intézmények minőségbiztosítási felelőseivel személyes kapcsolatot alakítson ki és feldolgozza, valamint értékelje a beérkező jelentéseket”. Nos, valóban ez történt. Az első két évben a jelentéseket a szakreferensek értékelték. 2002-ben viszont a több mint 400 féle szak, összesen mintegy 1200 képzés adatai a titkárság által összegezve kerültek az egyes tudományági bizottságok elé és a bizottsági véleményeket kapták meg az intézmények. *Róna-Tas András* kijelentésének első része azonban csak részben valósult meg. Az intézményekkel személyes kapcsolat kialakítására a titkárság leterheltsége miatt sajnos csak kevés esetben került sor. Az éves jelentéseknek kettős szerepe van. Egyrészt meg kellene mutatnia az intézmény belső minőségellenőrzési munkáját, másrészt a folyamatosság alapul szolgál a következő akkreditációs eljáráshoz. Az éves jelentések feldolgozásának koordinálása *Rechnitzer János* és *Halmai Nóra* munkája volt. A 2003-as év tapasztalatai az akkreditációs követelményrendszer pontosításában is megjelentek.

---

¹ „Tájékoztató a Magyar Akkreditációs Bizottság 1999. évi működéséről” In: *Akkreditáció Magyarországon* 7. Magyar Akkreditációs Bizottság, Budapest, 2000. 9. o.

Doktori iskolák

A törvényi előírások értelmében 2001-2002-ben lezajlott a korábban ideiglenes akkreditációt kapott doktori iskolák végleges akkreditációja. Egyidejűleg a Doktori bizottság Róna-Tas András vezetésével kidolgozta az új doktori iskolák létesítési szabályait, melyet a plénum megvitatót, s elfogadott. 2003 őszén megjelent Róna-Tas András részletes tanulmánya² a doktori iskolákról, majd novemberben a doktori iskolák vezetői összevont értekezleten tárgyalták meg az elmúlt 3 év tapasztalatait. Az egyes szakterületek képviselői kidolgozzák a PhD fokozat megszerzésének minimum követelményeit, melyek a közeljövőben nyilvánosságra kerülnek. Az értekezlet megállapította, hogy a korábban nem létező intézmény, a doktori iskola, elfoglalta a rangját megillető helyet a felsőoktatásban. Valóban iskolák, tudományos műhelyek alakultak, melyekben az egyetemeken mellett az akadémiai kutató intézetek is jelentős szerepet kaptak. A kutató- és a tudósokat nevelő munka érdekében Róna-Tas András javasolta a doktori iskolák országos szervezetének megalakítását és ehhez hivatott szervező bizottság megalakítására került sor.

Egyetemi és főiskolai tanári pályázatok (EFT) véleményezése

A 2000 szeptemberében életbelépett törvénymódosítás értelmében, a Magyar Akkreditációs Bizottság az Ftv 81.§ (2) j) pont alapján véleményt nyilvánít „az egyetemi és főiskolai tanárok kinevezéséről”. A véleményezési eljárást és a követelményeket a MAB a törvénymódosítás megjelenésekor alapos tudományági bizottsági előkészítéssel részletesen kidolgozta, és nyilvánosságra hozta, majd a tapasztalatok alapján a tanári kinevezés követelményeit többször módosította. 2001-ben és 2002-ben a szakértői értékelések alapján a véleményezési előterjesztést, s az ehhez szükséges igen komoly munkát a Súlyom László vezette EFT bizottság (referens: Homonnay Györgyné dr.), majd 2003-tól Patthy Éva) végezte, míg 2003-ban a véleményezési előterjesztések tudományági bizottsági szinten indultak, s ezután kerültek az EFT bizottság, majd a plénum elé. A véleményezési eljárás (bírálok felkérése, bizottsági megvitatások, plénumdöntések, adminisztráció) rendkívül aprólékos, körültekintő és gondos munka szükséges, melyben különös gonddal kell ügyelni a személyiségi jogokra. Ezeknek az igényeknek a titkárság maradéktalanul eleget tett és az eljárást minden esetben sikerült határidőre lezárni.

---

² Róna-Tas András: *A magyar doktori iskolák helyzete és jövője*. Magyar Akkreditációs Bizottság, Budapest, 2003.

A stratégiai terv

A MAB 1999-2000-es nemzetközi szakértői értékelése folyamánként a testület 2001-ben *Györfi László* vezetésével bizottságot állított fel (referens: *Szántó Tibor*), mely kidolgozta a MAB Stratégiai tervét, melyet a plénum 2002 elején elfogadott. Ebben a magyar felsőoktatás aktuális helyzetének áttekintése mellett meghatározta a közeljövő főbb tennivalóit, a tevékenység főbb hangsúlyait, irányait. Megállapította, hogy az akkreditációs tevékenységben az értékelő véleményezés mellett egyre növekvő szerepet kell hogy kapjon a felsőoktatási intézményeknek nyújtott, a minőség javítását célzó és elősegítő tanácsadás. A 2004-ben induló második intézményi akkreditációs körben az intézményi belső minőségbiztosítás vizsgálatára is ki kell térni. Az is megjelent a tervben, hogy kísérletképpen meg kell indítani az azonos képzések párhuzamos akkreditációs vizsgálatát. A MAB-nak javítania kell továbbá a partnereivel folytatott kommunikációját.

Az akkreditációs követelményrendszer megújítása

Az akkreditációs követelményrendszer megújítása a testület egyik legjelentősebb szabályalkotó munkája volt a ciklusban. Az új követelményrendszer kialakítását – *Rechnitzer János* és *Halmai Nóra* koordinálásában – igen alapos tudományági bizottsági munka előzte meg. Úgy a bizottságok, mint a MAB plénuma több ülésen is részletesen tárgyalták a követelményrendszer egyes elemeit. Az eredmény egy egységes szemléletű és szerkezetű követelményrendszer lett, melyben helyet kaptak egyes szakterületek speciális elvárásai, szempontjai is, s mely a felsőfokú szakképzésektől (AIFSZ képzések) a magyar, és a magyarországi működésre engedélyt kérő külföldi intézményekig terjedően rögzíti a velük szemben támasztott akkreditációs követelményeket. A követelményrendszert a MAB-nak természetesen folyamatosan karban kell tartania, s így a 2002-es változatot az intézményi éves jelentések 2003-as feldolgozását követően, a tapasztalatok fényében, 2003 végére frissítettük. Meg kell jegyezni, hogy a követelményrendszer továbbra is döntően a személyi és tárgyi bemeneti feltételekre koncentrált, a képzési eredményekkel, kimenetekkel kapcsolatos elvárások nem szerepelnek benne.

Szakok párhuzamos akkreditációja

Nemzetközi tapasztalatok alapján, és a felsőoktatás hazai érintettjeinek igényeit figyelembe véve a MAB plénuma kiindulásként a különböző intézményekben folyó pszichológia és történelem képzések párhuzamos értékeléséről döntött. A vizsgálatok általános kereteit és koncepcióját 2002 végére dolgozta ki az erre a

feladatra alakult, *Róna-Tas András* vezette bizottság (referens: *Szántó Tibor*). A cél a szakok értékelése és minőségük összehasonlítása és nem az uniformizálás. A vizsgálat lehetőséget nyújt a közvetlen és közvetett összehasonlításra, de nem rangsorol. Nemcsak a bemeneti feltételeket, hanem a tanítási és tanulási folyamatot, valamint a kimeneti eredményeket (kompetenciák) is vizsgálja. A két tudományágra vonatkozó részletes módszertanokat további szakértői bizottságok munkálták ki *Pléh Csaba* és *Szász Zoltán* vezetésével, s 2003 folyamán a széles körű szakmai egyeztetésre is sor került. 2003 őszén az akkreditációs felhívásokkal, a látogató bizottságok megalakulásával, s az érintett képzések önértékeléseinek elkészítésével megkezdődtek e vizsgálatok. A helyszíni látogatásokra 2004 februárjában kerül sor.

A második akkreditációs kör

2002 szeptemberében *Páczelt István* vezetésével önálló bizottság (referens: *Halmay Nóra*) alakult a második intézményi akkreditációs eljárás módszereinek kidolgozására. Az elkészült tervezet főbb szempontjai a következők.

Az elmúlt időszak módszereinek alapelveit meg kell erősíteni (így például: az önértékelés fontossága, küszöbértékek alkalmazása). A javaslat lényege, hogy a MAB azonos elveket és eljárást alkalmazzon az akkreditációs folyamat minden szakában. A korábban elfogadott stratégiai terv szellemében nagyobb hangsúlyt kell helyezni magának az akkreditációs eljárásnak a javítására, az egyetemek és a főiskolák speciális igényeinek figyelembe vételére, a tanítási és tanulási folyamatok és eredmények értékelésre, továbbá át kell tekinteni a belső minőségbiztosítási rendszereket is.

Az egyes szakok részletes helyszíni vizsgálatára csak az illetékes tudományági bizottság által javasolt esetekben kerül majd sor. Az új javaslat előnye, hogy a MAB munkájának volumene jelentősen csökken (miközben az intézmény éves jelentésében beszámol minden szak működéséről). Hátránya viszont, hogy számos szak kimarad a helyszíni vizsgálatból, közöttük esetleg olyanok is, melyeknél a korábbi eljárás során felülvizsgálati kötelezettséget állapítottunk meg.

Tanácsadó testületek

A *Nemzetközi Tanácsadó Testület* a már kialakult hagyományokhoz híven minden év májusában tart ülést. A résztvevők minden ülés előtt részletes tájékoztatót kapnak a MAB előző évi működéséről, illetve az egy év előtti ülésen megfogalmazott ajánlások teljesítéséről. A Nemzetközi Tanácsadó Testület

működése szervesen illeszkedik a MAB stratégiájához. A külföldi szakértők tanácsa, véleménye nagy segítséget jelent nemcsak a mindennapos munkában, hanem a feladatok megoldásának megtervezésében és kivitelezésében is.

A *Magyar Tanácsadó Testület* megalakulása után, 2002 nyarán ülésezett. Az ülésen elhangzott értékelések, a különböző felhasználói szervezetek véleménye jól illeszkedik a MAB stratégiájának ahhoz a kívánalmához, mely szerint a jövőben sokkal nagyobb mértékben kellene figyelembe venni az oklevelet szerzett hallgatók elhelyezkedési és érvényesülési lehetőségeit egy-egy intézmény akkreditációs értékelése során. Ez a kívánság egyébként több más fórumon is elhangzott és a következő MAB egyik lényeges feladata lesz, hogy ezen a területen is előre lépjen.

Bolognai folyamat – a többciklusú képzés

A MAB aktívan kíván részt venni a Bolognai Nyilatkozatban elfogadott folyamat előkészítésében és végrehajtásában. Ennek érdekében 2001-ben konferenciát rendezett „Bologna-nap” címmel. Az elhangzott előadásokat és megállapításokat könyvben jelentettük meg.³

A többszintű képzések kísérleti bevezetésére már a 2004-es tanévben sor kerül. A szükséges új képesítési követelmények és szakindítási kérelmek véleményezésének kialakítása érdekében *Sima Dezső* vezetésével bizottság alakult (referens: *Hernáth Terézia*), mely 2002 őszétől folyamatosan dolgozott, és szoros kapcsolatot alakított ki a minisztériumi és más hivatalos felsőoktatási szervezetekkel. A kétciklusú képzésekre vonatkozó akkreditációs követelményrendszert ez a bizottság dolgozta ki, s a MAB 2003. szeptemberi ülésén fogadta el. 2003 októberében pedig a plénum megtárgyalta és véleményezte az első, a többszintű képzés megindítására vonatkozó képesítési követelmény tervezeteket és szakindítási kérelmeket.

Nemzetközi kapcsolatok

A korábban is már igen jól alakult nemzetközi kapcsolataink az elmúlt három éves időszakban jelentős mértékben fejlődtek tovább. *Róna-Tas András*, a MAB tiszteletbeli elnöke, több nemzetközi akkreditációs szervezet vezetőségének, irányító bizottságának tagjaként rendszeresen részt vesz ezeknek a bizottságoknak az ülésein. A beszámolási periódusban továbbá a titkárság

---

³ A *Bolognai Nyilatkozat és a Magyar Felsőoktatás*. Magyar Akkreditációs Bizottság, Budapest, 2002.

munkatársai (*Borszák Judit*, *Homonnay Györgyné dr.*, *Kiss Péter*, *Rozsnyai Krisztina*, *Szántó Tibor*) összesen 24 nemzetközi konferencián, szemináriumon, közgyűlésen vettek részt, szinte minden esetben előadást tartottak, posztert mutattak be vagy éppen koordinátorként szerepeltek. Mindez hozzájárult a MAB nemzetközi elismertségéhez, tekintélyének és súlyának elismeréséhez és közvetve ahhoz, hogy a kialakuló európai oktatási rendszerben a magyar felsőoktatás megfelelő helyet foglalhasson el. Másrészt a külföldi kapcsolatok hozzásegítettek olyan tapasztalatok megszerzéséhez, amelyeket az akkreditációs folyamatokban sikeresen lehet felhasználni. A teljesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy külföldi részvételünk költségeinek mintegy 80-90%-át nemzetközi szervezetek fedezték.

A Közép- és Kelet-Európai felsőoktatási minőségbiztosítási szervezetek hálózatának megalakulását a MAB kezdeményezte, első összejövételét 2000 őszén Budapesten tartotta. A szervezet első elnöke *Róna-Tas András* volt, koordináló titkára mindmáig *Rozsnyai Krisztina*. A szervezet angol nyelvű honlapját a MAB szerkeszti és működteti.

Tájékoztatás – nyilvánosság

A MAB működéséhez elengedhetetlen a legteljesebb nyilvánosság biztosítása. Az évkönyvek és a hivatalos lapnak tekinthető *Akkreditációs Értesítő* rendszeres megjelenése mellett a *Magyar Felsőoktatás* című folyóiratban a MAB állandó rovattal rendelkezik (2003 végéig mindez *Kiss Péter* szerkesztésében), továbbá bizonyos határozatok az *Oktatási Közlönyben* is megjelennek. 2002-ben az adatvédelmi biztos iránymutatása alapján megjelentettük honlapunkon a közérdekű adatok megismerésére szolgáló kérelmek teljesítésének szabályait. Kiadványainkhoz a felsőoktatási intézmények és az érdeklődők ingyen jutnak hozzá.

2001 és 2003 között a MAB munkatársainak tollából hazai és külföldi folyóiratokban, tanulmánykötetekben számos magyar és angol nyelvű közlemény, s egy társszerzős könyv jelent meg.

A korszerű információcsere alapja azonban a világháló. Internetes honlapunkat 2001 őszén tartalmilag és formailag is megújítottuk, könnyebben kezelhetővé, informatívabbá tettük. Rendszeres frissítésének köszönhetően honlapunkon naprakészen minden szükséges tájékoztatás megtalálható. Az angol nyelvű verzió a MAB működésének legfontosabb elemeit tartalmazza.

A MAB titkárságának törvényben előírt kötelessége a doktori és habilitációs nyilvántartás vezetése is. 2003 őszén ezt is teljesen megújítottuk, s a fejlesztés

révén az intézmények internetes kapcsolat segítségével küldhetik az adatokat a doktori fokozatot szerettekéről, illetve a habilitált személyekről, és így nem kevés papírmunkát lehetett megszüntetni.

Minőségbiztosítás

A korszerű minőségbiztosítás akkor eredményes, ha ezt megfelelő önértékelés támasztja alá. A MAB színvonalas működésének elengedhetetlen feltétele, hogy saját munkájának minőségét állandóan ellenőrizze és fejlessze, figyelembe véve a felhasználók véleményét és reakcióit.

Az önértékelés érdekében felkértük a plénum rendes és tanácskozó tagjait, hogy írják meg véleményüket a MAB működéséről. Sajnálatosan kevés, mindössze 4 válasz érkezett, melyek lényege a következő:

A MAB erősségei

- a felsőoktatás minőségén örökődő szervezet léte
- áttekinthető kép a magyar felsőoktatás minőségéről
- multidiszciplináris fórum
- egységes elvek, objektív alap alkalmazásának szándéka
- kiváló személyi állomány
- hazai és nemzetközi folyamatok alapos ismerete
- a titkárság kiváló színvonalú működése

A MAB gyenge pontjai

- túlzott központi szabályozási törekvés
- áttekinthetetlen és helyenként következtelen akkreditációs rendszer, túlzott kodifikáció
- formális mutatók előtérbe állítása
- a formális előírások sokszor a kívánttal ellentétes hatást váltanak ki (pl. a minősített oktatók száma az értékelés alapja, következmény: intercity professzorok)
- bürokratikus vonások
- háromszintű döntéshozatal nehézkessége, idő igénye
- személyes rokon- és ellenszenvek [érdekek] beszűrődése a döntéshozatalba
- helyenként esetleges szavazások, felületes döntések
- a plénumban képviselt szakterületek súlya különböző, egyes tudományágak képviselője felülvizsgálatra szorul

- szervezeti és pénzügyi autonómia hiányának hatása a működésre
- „betanuló” időszak minden új ciklus elején

A MAB előtt álló előrelépési lehetőségek

- fenntartható (és EU-konform) akkreditációs rend kialakítása, követelmények, szabályok, eljárások felülvizsgálata
- eljárások egyszerűsítése a plénum működésében (pl. a szavazások számának és a bizottsági munkaterhelésnek a csökkentése)
- sokkal kevesebb kérdéssel, sokkal alaposabban kellene foglalkozni (kapacitás felszabadítás)
- a minőségközpontú gondolkodás elterjesztése
- az intézményeket felnőtteknek tekinteni
- a MAB az intézmények segítő partnere legyen, belső minőségbiztosítás támogatása
- a szakok létesítése-indítása intézményi hatáskör lehetne, a MAB csak kari szintű akkreditációs kérdésekkel foglalkozzon
- jobb, hatékonyabb információ közvetítés
- aktív részvétel a bolognai folyamat alakításában, presztízs-növelés lehetősége
- javaslat a „lecsengő” szakok megszüntetésére

Veszélyek

- felsőoktatási reformfolyamat kellő tisztázás, koncepcionális alapok nélkül
- a MAB autonómiájának veszélyeztetése
- anyagi eszközök hiánya
- szakok túlszaporodása
- OM „ellendöntések”, szorosabb kapcsolat kiépítése szükséges az OMMel
- túlszabályozási MAB törekvések a pártatlanság, objektivitás igényéből fakadóan
- a célokkal nem adekvát akkreditációs követelményrendszer
- 2. intézményi akkreditációs kör miatti óriási leterheltség (idő, finanszírozás is)

Titkárság

A titkárság a MAB motorja. Az alábbi összefoglaló jellegű statisztikai táblázat csak az elvégzett munka mennyiségét jelzi. A száraz számok azonban nem mutatják azt a szervező, adminisztrációs, levelezési munkát, ami mögöttük áll. Csak példaként: a 708 képesítési követelmény/szakindítás és 581 egyetemi főiskolai tanári pályázat véleményezésére több mint 2600 bírálatot kellett beszerezni. Ez szinte kétszer ennyi telefonhívást vagy e-mailt, ugyanennyi felkérő levelet és kétszer ennyi visszaigazoló levelet jelent. Ezt mind iktatni, lerakni, adott esetben elővenni kell. Az adminisztráció korszerűsítése, egy általános elektronikus adatbázis létrehozása folyamatban van, és 2004 első felében remélhetőleg teljes körben kialakul. A hagyományos rendszer azonban egyelőre még kitűnően működik.

A titkárság harmonikus működését jelentősen megzavarta *Homonnay Györgyné dr.* főtitkárunk 2002 decemberében bekövetkezett váratlan halála. Széles látókörű, mindig tenni kész, szeretett vezetőt veszítettünk el személyében. Az élet azonban nem áll meg és az átmeneti döbbenet után visszazökkentünk a mindennapok teendőihez. 2003 áprilisában nyilvános pályázat útján *dr. Szántó Tibor* csoportvezető szakreferens nyerte el a főtitkári stallumot. Öt éve dolgozik a MAB titkárságán és ennek során több hazai és nemzetközi konferencián sikeresen képviselte a MAB-ot, titkársági felelőse volt pl. az *Etikai Kódex* elkészítésének, a *Stratégiai terv* kidolgozásának.

Statisztika

Az elmúlt három évben végzett munka főbb számszerű adatai a következők:

	2001	2002	2003	összesen
Székhelyen kívüli képzés/távoktatás ⁴	159			159
Képesítési követelmény/szakindítás	231	244	233	708
Intézmény/kar elismerés/létesítés	10	9	10	29
Egyetemi/főiskolai tanári véleményezés	201	181	199	581
Éves jelentés ⁵			1113	
Egyéb ⁶	63	84	90	237
Ügyek száma összesen	664	518	1645	
Bizottsági ülések száma	75	85	129	284

⁴ 36 intézményben

⁵ A 2001-ben és 2002-ben intézményenként beküldött éves szakjelentéseket a titkárság dolgozta fel.

⁶ Különböző véleményezések, állásfoglalások, követelményrendszerek megvitatása, stb.

Összegzés

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a MAB az elmúlt ciklusban is jelentős munkát végzett. A magyar felsőoktatás nemzeti szintű minőségértékelése, minőségitelesítése a felsőoktatás szerves, magától értetődő része lett, összhangban a nemzetközi folyamatokkal. Az akkreditációs tevékenység a teljes magyar felsőoktatásra kiterjed, módszerei, eljárásai egyre csiszolódnak.

S ha a végzett munka nem is volt kevés és eredménytelen, azt áttekintve mégsem dőlhetünk kényelmesen hátra a karosszékben. Most, amikor az előző testülettől a stafétabotot a következő ciklus tagjai, köztük 16 „továbbszolgáló” átveszi, arra kell felhívnom a figyelmet, hogy a munka nem lesz kevesebb a következő három évben sem. Sőt. A felsőoktatás küszöbön álló átalakításával, a bolognai pályára állítással várhatóan szaporodik, s talán még az eddiginél is felelősségteljesebb lesz.

Ehhez a munkához kérem minden MAB-tag odaadó és lelkiismeretes, elfogultságtól mentes, tevékeny partneri hozzáállását.

Budapest, 2004. január 9.

Michelberger Pál

Főtitkári beszámoló 2001-2003

1. Rendszeres feladatok

A titkárság tevékenységét legnagyobb részben a testület feladatai és tevékenysége határozzák meg. A titkárság a testületet segíti a feladatok végrehajtásában, így a titkárság értelemszerűen részt vett minden munkában melyet a testület elmúlt három évről szóló beszámoló felsorolt, bemutatott.

Mindenképpen megér azonban néhány mondatot a titkárság napi, illetve a plénumülésekhez kapcsolódó havi rendszerességű munkája. A napi posta fogadása, iktatása, a másolatok készítése, s az érintettekhez való eljuttatása, az ügyek intézésének elindítása, a különböző kérelmek formai ellenőrzése, s aztán a megfelelő bizottságokhoz való eljuttatása, bírálók felkérése, bizottsági ülések előkészítése, emlékeztetők írása stb., mind-mind rendszeres, precíz munkát kíván a titkársági munkatársaktól.

Minden hónap közepén aztán az addig előkészített ügyek az elnökségi értekezlet elé kerülnek, s erre már össze kell állítani a megfelelő kollégiumi és plénum táblázatokat, a tervezett plénumhatározatok szövegjavaslatait, a plénum elé kerülő ügyek további különböző mellékleteit, az előző plénumülés emlékeztetőjét. S aztán, a szokásosan hétfői elnökségi értekezlet után jön az igazi hajrá, melynek során hétfő délután, s kedd-szerdán, néha még csütörtökön, minden dokumentumot, táblázatot az elnökségi ülésen elhangzottak szerint véglegesíteni, ellenőrizni kell, s össze kell állítani a következő plénumülés teljes anyagát a megfelelő példányszámban (az előző ciklusban ez általában 64 példányt jelentett). Az anyagokat ezután borítékolni, címkézni, postázni kell (időnyerés céljából ez személyes, kézi postai feladással történik). S mindeközben természetesen a normál napi munkamenet is zajlik. Nem természetes, de az elmúlt évek gyakorlata alapján – sajnos - azt kell mondjam, szinte szükségszerű, hogy a plénumülések előkészítésének e periódusában az ügyeletes ügyintéző kollégák, s az éppen sok ügyet gondozó referensek, valamint a plénumtitkár késő délutáni és esti túlórákat kénytelenek a MAB-nak áldozni. A testület ennek a feszes előkészítő munkának csak a végső eredményét, az összeállított, s kézhez kapott plénumanyagot látja. Hogy mögötte mi van, azt a titkárság tudja. Ezért gondoltam, hogy egy bekezdés erejéig köszönettel megemlékezzünk itt a titkársági kollégák, ügyintézők és referensek, s a plénumtitkári funkciót is ellátó főtitkárhelyettes, *Halmai Nóra* ez irányú munkájáról.

A plénumülés után következik az emlékeztető elkészítése, s a határozatokat tartalmazó, a minisztériumot, s az érintett intézményeket értesítő un. plénum levelek megfogalmazása, írása-ellenőrzése, s az elnöki aláírások után iktatásuk, borítékolásuk, postázásuk. Az itt maradó levél- és mellékletmásolatokat pedig a megfelelő dossziéba kell lerakni, hogy szükség esetén rendelkezésre álljanak. Mire ezzel elkészülünk (megint csak az egyéb napi munka mellett), már lehet előkészíteni a következő elnökségi ülést...

A rendszeres feladatok közül súlyánál, munkamennyiségénél fogva kiemelkedik még az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok elbírálásának szervezési, háttértámogató tevékenysége, mely bizony szintén igen komoly és feszített munkaterhelést jelent a titkárság számára az év három hónapjában. 2002-03-ban is előfordult, hogy e munkák kapcsán néhány kolléga éjszakába nyúlóan dolgozott a titkárságon.

S végül megemlítem még az éves jelentések titkárság általi véleményezését (2001-ben és 2002-ben), valamint a 2003-as tudományági bizottsági véleményezés titkársági előkészítését, mely utóbbi a beadványokból a számos részletező és összefoglaló-áttekintő táblázat elkészítésével a titkárságtól jelentős rendszerező és informatikai jellegű munkát is követelt.

2. Nem rendszeres feladatok

Nem viccnek szánom, de az itt következő munkákról akár az előző pontban, a rendszeres feladatok között is beszámolhatnék, hiszen az elmúlt évek gyakorlata azt mutatja, hogy ilyen nem rendszeres feladatok rendszeresen adódnak.

Kezdjük mindjárt az első intézményi akkreditáció nyomán végzett un. közbülső eljárásokkal, melyek során a korábbi akkreditációkor minőségi problémásnak bizonyult, vagy végzett évfolyammal még nem rendelkező szakok vizsgálatára került sor. A munka tartalmi részét természetesen a testület végezte, de a titkárság nem kis részt vállalt az előkészítésben (pl. ütemezés kidolgozása!), s a lebonyolításban (látogató bizottságok szervezése, kísérése, kiszolgálása, jelentések összeállítása stb.) Ez a munka 2000/01-ben kezdődött, folytatására azonban a plénum 2001/7/VI. sz. határozata értelmében nem került sor.

2001/02-ben a székhelyen kívüli és a távoktatási képzések akkreditációs vizsgálata, valamint a doktori iskolák végleges akkreditációja következett, a fentiek megfelelő titkársági háttértámogatással.

2002/03-ban pedig a pszichológia és a történelem szakok és doktori iskolák párhuzamos vizsgálatának munkálatai indultak meg, melyből a titkárság szintén

az első, sőt, mondhatnám a nulladik pillanattól, a javaslatételtől kezdve kivette a részét. E vizsgálat keretében, az ütemezés szerint 2004 februárjában, egy-egy látogató bizottság fogja felkeresni az érintett összes pszichológia-, illetve történelemképzést, ami nemcsak a két LB, de a munkában résztvevő titkársági kollégák számára is igen komoly munkaterhelést jelent.

A titkársági SZMSZ és szükséges mellékleteinek elkészítésébe e ciklusban kétszer is belefogtunk. Az első változat 2002. decemberi elkészültét még Homonnay Györgyné dr. irányította főtitkárként. A minisztériumi jóváhagyásra felterjesztett anyag és az idevonatkozó, további szempontokat megfogalmazó OM levél azonban a véletlen folytán a postai úton keresztezték egymást, s a jóváhagyásra így nem került sor. A munka lezárását *Homonnay Györgyné dr.* váratlan halála megakadályozta. A szálak újrafelvételével, az eltelt idő miatti korszerűsítés és helyenkénti átdolgozások, két új szabályzat elkészítése, valamint a jóváhagyó 2003. novemberi plénumhatározat után a titkársági SZMSZ-t a hozzá kapcsolódó 26 belső szabállyal, valamint a titkárság Alapító Okiratának kiegészítési javaslatával decemberben küldtük el az OM-be jóváhagyásra.

A nem rendszeres titkársági feladatok között mindenképp meg kell említeni még a lassan, sajnos, akár szintén rendszeresnek is tekinthető pénzszerzési feladatokat, melyek a MAB akut költségvetési problémái miatt jelentkeztek. Céltámogatások kérésére 2001-ben és 2002-ben is sor került, 2003-ra azonban már-már kritikussá vált a helyzet, melyet a központi megszorító intézkedések miatti elvonás is tetézt. A számos telefonon, levélen kívül *Gémesi László* gazdasági igazgatóval 2003 júniusától a minisztérium minden szóba jöhető illetékes szervezeti egységét és számos tisztviselőjét (*Mang Béla* és *Stark Antal* helyettes államtitkár urakig bezárólag) személyesen is felkerestük, hogy helyzetünket szóban és írásban bemutassuk, s annak javítását előmozdítsuk. Részleges eredményeket sikerült ugyan elérnünk, de a MAB költségvetésének megnyugtató szintre hozásáig még bőven van további tennivaló. A testület és a titkárság e téren is vállvetve dolgozik: 2003. december 11-én *Michelberger Pál* és *Róna-Tas András Magyar Bálint*nál jártak, s egyebek mellett e kérdéskört is tárgyalták.

(A MAB pénzügyi helyzetéről részletesebben lásd az 1. sz. mellékletet.)

A nem rendszeres feladatok között kell megemlítenünk a különböző hazai rendezvényeket, melyek szervezésében, lebonyolításában a titkárság részt vett, s melyek közül az elmúlt három évben a legfontosabbak a következők voltak:

- Bologna-nap, meghívottak és MAB-tagok előadásával (2001.05.31.)
- Információs nap, tájékoztató a dékánok részére a minőségbiztosításról (2001.06.20.)

- Tájékoztató a dékánok részére az éves jelentésekről (2002.04.15.)
- A Nemzetközi Tanácsadó Testület ülései (2002.05.11-12. és 2003.05.17.)
- A Magyar Tanácsadó Testület ülése (2002.06.25.)
- Az ENQA (European Network for Quality Assurance in Higher Education) éves közgyűlése (2003.09.29-30.)
- A doktori iskolák vezetőinek országos találkozója (2003.11.08.)

3. Fejlesztési tevékenység

A beszámolási időszak fontosabb titkársági fejlesztési munkái a következők voltak.

- a) A MAB internetes honlapját bővítettük, tartalmilag és formailag is megújítottuk. (2001)
- b) A MAB könyvtári katalógusát a honlapra helyeztük, megkezdtük az elektronikus könyvtár (e-könyvtár) kialakítását. (2002)
- c) Megkezdtük a MAB belső minőségbiztosítási rendszerének kiépítését. E munka keretében először külső cég bevonásával egy minőségügyi helyzetfelmérést készítettünk, majd megkezdtük a titkársági munkatársak minőségbiztosítási továbbképzését. Bevezettük a rendszeres belső értékelések, visszacsatolások készítését, melyek feldolgozásával a munka minőségének javítását célzó intézkedések alapozhatók meg. A soron következő feladatok a minőségcélok és a minőségpolitika pontos meghatározása, valamint a főbb munkafolyamatok minőségügyi rendszer szempontú azonosítása és leírása, s végül egy belső minőségügyi kézikönyv összeállítása lesznek. (2002-03)
- d) Az igényfelmérés után megkezdtük a titkársági munkatársak belső számítástechnikai továbbképzését (Excel). (2003)
- e) A doktori és habilitációs nyilvántartást megújítottuk. Ennek keretében a korábbi, postán küldött űrlapokat megszüntettük, az adatokat az intézmények közvetlenül, interneten küldhetik el a titkárság által gondozott adatbázisokba, s azok minden érdeklődő számára honlapunkon e megújult formában rendelkezésre állnak. (2003)
- f) A MAB-határozatok nyilvántartását korszerűsítettük, a Hatályos MAB-határozatok Tára vezetését elindítottuk. (Excel tábla a határozat azonosító jellemzőivel, melyből hyperlink vezet a határozat teljes szövegéhez) E munka kapcsán némileg módosult a plénum emlékeztetők formája is. (2003. szept.)

g) Megkezdtek a MAB komplex információs adatbázisának kiépítését. Ez tartalmazni fogja többek között a felsőoktatási intézmények, karok, szakok főbb adatait, akkreditációs információit, a MAB működésére vonatkozó adatokat, a szakértői adatbázist, stb. Az igényfelmérés után a rendszer koncepcionálisan, alapvonalaiban elkészült, a különböző táblák, rekordok, és a köztük lévő kapcsolatok meghatározásra kerültek. Következik a programozás, megvalósítás, majd a feltöltés, beüzemelés. (2003)

h) Folytatjuk, illetve egyes területeken megkezdtek a titkársági adminisztráció korszerűsítését, áttekinthetőbbé tételét. Ez érinti:

- az iktatási rendszert,
- a közös számítógépes könyvtárszerkezetet,
- a dokumentumok fizikai lerakását,
- az irattározás és a
- selejtezés rendjét,
- a kötelezettségvállalások vezetését.

i) A MAB-tagok jobb informálása érdekében 2002 őszén elindítottuk a *Szakirodalmi Tájékoztató* c. sorozatunkat. Az új ciklusban ezt formailag és tartalmi elemeiben is véglegesíteni, s rendszeressé tenni kívánjuk. Emellett 2004-től az *Információs Lapok* c. sorozat elindítását tervezzük, melyben rendszeres időközönként tartalmilag szisztematikus információkat szeretnénk közreadni a minőségbiztosítás (általában), a felsőoktatási minőségbiztosítás, a MAB szabály- és eljárásrendszere, valamint a vonatkozó külföldi szervezetek témaköreiből.

4. Külföldi kapcsolatok

A MAB külföldi kapcsolatainak nem jelentéktelen részét a titkárság szervezi, bonyolítja. A nemzetközi részvételű hazai rendezvények mellett a titkárság idegen nyelve(ke)n beszélő munkatársai az elmúlt három évben is rendszeresen résztvettek és előadásokat tartottak külföldi munkaértekezleteken és konferenciákon. Aktív tevékenységet fejtünk ki a felsőoktatási minőségbiztosítás nemzetközi szervezeteinek (INQAAHE, ENQA) munkájában, a Közép- és Kelet-Európai Hálózat (CEE Network) alapító koordináló titkára *Rozsnyai Krisztina*, a titkárság munkatársa. (Az alapító elnök, ma vezetőségi tag *Róna-Tas András*.) A Berlini Kommunikében az ENQA-ra bízott feladatok végrehajtására létrehozott három nemzetközi munkacsoportból kettő munkájában közvetlenül részt veszünk (*Szántó Tibor*). A titkárság munkatársainak az elmúlt három évre vonatkozó előadási és publikációs listáját a [melléklet](#) tartalmazza.

5. Erőforrások, infrastruktúra

E téren jelentős extenzív fejlesztésről, sajnos, nem számolhatok be. Ennek oka a fentebb említett költségvetési korlátosság. A meglévő keretek között azonban igyekeztünk lehetőségeinket minél jobban kihasználni.

A titkárság 22 státusszal rendelkezik. A beszámolási időszakban igyekeztünk a munkatársi állományt – az idősebb kollégák tapasztalatának megőrzése mellett – frissíteni, fiatalítani. (A referensek átlagéletkora 2001-ben 55,8 év volt, 2003 végére ez 47,8 évre változott.) A referensi beosztásokban az új kollégák (2001 novembere óta összesen hatan) egyebek mellett minőségbiztosítási, informatikai, jogi szakértelemmel erősítik a titkárságot, angol és német, francia, illetve finn nyelvvizsgával rendelkeznek. (Az ENQA titkársága Finnországban működik.) A frissítés révén állandó felelőst kapott a könyvtár is.

Hozzá kell tennem, hogy a referensi állomány fejlesztését, a státuszkorlát miatt, kisebb részben az ügyintézői segítség rovására tudtuk csak végrehajtani, ami az így némileg csökkent létszámú ügyintézői gárda számára időnként a korábbinál nagyobb munkaterhelést jelentett. Igaz, az ügyintézők munkáját egyrészt néhol már sikerült szervezési-informatikai intézkedésekkel könnyíteni, s másrészt a helyenkénti ügyintézői hiány pótlására a referensek – a főtitkárral bezárólag – is be-beszállnak, illetve kevesebb segítséget kérnek. Az elkészülő belső információs adatbázis remélhetően megoldja e problémát is. Minden érintett kollégának ezért ezúton is köszönetet mondok.

Ami a titkársági felhalmozásokat illeti, itt bizony, sajnos, folyamatos vagyonszűkítést vagyunk kénytelenek elkönyvelni. Az utóbbi három évben csak minimális mértékű beszerzéseket tudunk megvalósítani, néhány új számítógép vásárlásával. Irodahelyiségeink nagyobb részének parketta- illetve padlószőnyeg burkolata már több éve felújításra érett, s egy tisztasági festés ugyancsak több helyütt elkelne.

6. Egyéb fontos események

2002. folyamán a titkárság életében első ízben került sor átfogó minisztériumi ellenőrzésre, mely rendkívül alapos volt, minden működési mozzanatra (helyenként – az ellenőrzési hatáskört már-már túllépve – a testület működésére is) kitért. Az ellenőrzési jelentés nyomán a titkárságon több fontos intézkedés született (pl. a titkársági SZMSZ és mellékleteinek 2002. decemberi és 2003. novemberi változatának elkészítése, munkaszerződések pontosítása, új

szabályzatok készítése stb.) Az SZMSZ várható jóváhagyása után a működés ennek fényében való helyenkénti kiigazítása, a munkaköri leírások frissítése van még hátra.

Egy másik fontos, rendkívüli esemény *Homonnay Györgyné dr.* főtitkár fájdalmasan korai és váratlan halála volt. Gabika 1999 szeptemberétől vezette a titkárságot, nem könnyű periódusban, nem könnyű feltételek között, igen nagy tenni akarással, odaadással, munkabírással, kivételes kapcsolatteremtő képesség birtokában. 2002. december 16-án reggel, munkába jövet ragadta el a halál. Emlékét tisztelettel őrizzük.

7. Problémák

S végül szeretném néhány olyan problémára felhívni a figyelmet, melyek az elmúlt évek tapasztalatai alapján fogalmazódtak meg, s melyek megoldása a testület és a titkárság együttes munkáját kívánja. Ezek a következők.

a) A szabályoknak megfelelő működés. A MAB működésére vonatkozó jogszabályok betartásával, úgy vélem, nincs baj. Nem ez a helyzet, sajnos, a MAB saját maga alkotta szabályainak megfelelő működéssel. Gondolok itt elsősorban az akkreditációs követelményrendszer betartására az egyes kérelmek elbírálása során. Az előző ciklusban ezt már több plénum tag is jelezte: itt mintha nem volna mindig azonos a mérce. Mintha lennének olykor „egyenlőbb” programok, intézmények, akikre nem ugyanúgy vonatkoznak a követelmények, mint másokra. Nem vitatom el természetesen a szakértői mérlegelés lehetőségét. Látnunk kell azonban, hogy a szigorúan bírált, s alkalmasint elutasított kérelmek, pályázatok beadói olykor joggal kifogásolják az egyenlő elbánás hiányát.

Ugyancsak ide tartozik a MAB SZMSZ szerinti működés, illetve az SZMSZ és a különböző eljárási rendek megfelelő ismerete (pl. szavazások lebonyolítása). S hasonlóképpen, az utóbbi években a gyakorlatban „elkopott” az a szabály (lásd Etikai Kódex), hogy érintettség esetén az illető plénum (vagy bizottsági) tag el kell hagyja az üléstermet, nemcsak a szavazásban, de a vitában sem vehet részt.

A MAB működésére vonatkozó minden fontos szabály, jogszabályok, a testületi SZMSZ, eljárási rendek, Etikai Kódex honlapunkon elérhető, olvasható, letölthető. A titkárság úgy próbál továbbá segíteni a testületnek e szabályok betartásában, hogy egyrészt papíron is rendelkezésre bocsátja azokat, sőt, esetenként egy-egy mozzanatra külön is felhívja majd a figyelmet

(„Információs Lapok”), másrészt az egy-egy ülésen előforduló konkrét eset kapcsán, ha a testület figyelmét esetleg elkerülné, jelzi a vonatkozó szabályt.

- b) Egy másik probléma melyre a titkárság szeretné felhívni a testület figyelmét, a „késleltetett döntések” egyre gyakoribb előfordulása. Arról van itt szó, hogy sok ideiglenes, feltételes akkreditációs határozat születik, néha olyan esetekben is, amikor egyszerűbb, s talán pontosabb volna egyenesen „nem”-et (vagy „igen”-t) mondani. A később teljesítendő feltételekre, Intézkedési Tervekre, együttműködési megállapodásokra vonatkozó határozatokat könnyű most kimondani, ám ezek megfelelő időben, mélységben és konkrétságban való ellenőrzése, számonkérése igen komoly munkaterhelést, sőt, mint az sajnos már bebizonyosodott, középtávon is teljesíthetetlen feladatot ró a MAB testületére és titkárságára.
- c) A javaslatok, határozatok indoklása szintén régebb óta jelentkező problémaként nem mindig megfelelő, olykor nem elég konkrét, nem elég részletes. A döntés könnyebben születik meg egyszerű szavazással, az indoklás megfogalmazásához azonban gyakran magára marad a bizottsági elnök és (vagy!) a titkársági referens. Sőt, mind tudjuk, olyanra is volt több példa, hogy egy-egy bizottsági javaslat a kollégiumi-, vagy a plénumszavazás során ellentétébe fordult, s ilyenkor bizony sokszor a referensnek kellett megfogalmaznia az ellentétes indoklást.

Mindezek alapján érthető, hogy miért szaporodnak az utóbbi időben az intézményektől érkező, a MAB határozatai elleni, tárgyi tévedésre vonatkozó felszólamlások, tiltakozó levelek.

- d) S végül a testület-titkárság viszony egy igen fontos, s kicsit talán kényes kérdését szeretném röviden felvetni, a kompetenciák, felelőségek és hatáskörök problematikáját. „Elméletileg” és gyakorlatilag is tudom, tapasztalom, hogy nem könnyű itt éles határvonalakat húzni. Mégis, azt gondolom, hogy a jelenleginél kicsit pontosabban kellene definiálni, s még inkább a gyakorlatban alkalmazni a feladat- és felelősselhatárolást, a kompetenciák és hatáskörök megfelelő egymáshoz rendelését.

Az előbbi kérdéskört használva példaként: Kinek a hatásköre, felelőssége a javaslatok, határozatok indoklásának megfogalmazása? Kinek van meg ehhez a megfelelő kompetenciája? A testületnek? A titkárságnak? Ha az utóbbinak, akkor ehhez hatáskör is társul? Vagy: Kinek a felelőssége a működésre vonatkozó korábbi MAB-határozatok betartásának ellenőrzése, számonkérése? Ki pl. a MAB Stratégiai tervének, az abban előírányzott feladatok

számonkérésének a gazdája, „felelőse”? Kinek a kompetenciája, s így hatásköre ez?

Ismétlem: nehezen húzhatók itt éles határvonalak. De a valamelyes „élesítésre” a Magyar Akkreditációs Bizottság működése hatékonyságának, s ezáltal a belső és a külső partneri elégedettség növelésének érdekében, azt hiszem, mindenképpen szükség van. Ez egyike azon szép, nehéz, de éppen ezért munkára érdemes feladatoknak, mely az elkövetkező ciklusban a MAB testületének és titkárságának együttes erőfeszítésére vár.

Budapest, 2004. január 9.

Szántó Tibor

1. sz. melléklet

A MAB költségvetési helyzete

Megnevezés	2003.évi tényleges kiadás	2004 évi előirányzat	2004.évi várható kiadások
Személyi juttatások összesen	132 334 030	131 000 000	144 635 600
Munkaadókat terhelő járulékok összesen	42 171 735	41 000 000	45 003 000
Dologi kiadások összesen	43 419 284	26 650 000	44 962 000
Felhalmozási kiadások összesen	1 399 743	0	3 000 000
Kiadások összesen	219 324 792	198 650 000	237 600 600

2. sz. melléklet

A titkárság munkatársai által a beszámolási időszakban tartott előadások és közlemények listája a következő:

1. Michelberger, P., – **Homonnay, G.**: „Recognition of Degrees. Methods, Possibilities and Significance”. (Előadás az INQAAHE konferenciáján, Bangalore, 2001. március 19-22.) *IDEAS*, No. 9, 2002 November, pp. 20-24.
2. Szanto, T.: „On the External Evaluation of the Hungarian Accreditation Committee”. *ENQA Newsletter* 2001/4. pp. 4-5.

3. Rozsnyai K.: „The quality issue: challenges and responses in Hungary”. The Sixth QHE Seminar, The End of Quality? Birmingham, 25-26 May, 2001. (Kiküldött előadás)
4. Szántó T.: „Az INQAAHE 6. konferenciája”. *Magyar Felsőoktatás* 2001/7. 25-27. o.
5. Halmay N.: „Szak-önértékelések – éves jelentések – minőségbiztosítás – akkreditációs eljárás”. Előadás az OM tájékoztató értekezletén, BME, 2001. november 22.
6. Györfi L. – **Szántó T.**: „A Magyar Akkreditációs Bizottság stratégiája”
Előadás a MAB tájékoztató értekezletén, ELTE BTK, 2002. április 15.
Elhangzott még a ZMNE-en (2002. május 23.), valamint rövidítve a MAB *Magyar Tanácsadó Testületének* ülésén (2002. június 25.)
7. Rozsnyai, K.: „The Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education.” EU, EEA, csatlakozó és csatlakozásra váró országok felsőoktatási főigazgatók (államtitkárok) és rektori konferenciák elnökei számára. Rethymno, Kréta. 2003. május 4-6. (Előadás)
8. Györfi, L. – Szántó, T.: „The Strategic Plan of the Hungarian Accreditation Committee”. A MAB Nemzetközi Tanácsadó Testületének ülésén elhangzott előadás. Budapest, 2002. május 11.
9. Szanto, T.: „Higher Arts Education and quality assurance in Hungary”
AEC - ELIA Seminar, 25 May, 2002. Prague. (Előadás)
10. Rozsnyai K.: „Introduction to the CEE Network”
QA (INQAAHE Newsletter), No. 22, August 2002, pp. 7-8.
11. Halmay N.: „A magyar akkreditációs bizottság intézményi akkreditációs eljárása”. In: *A Bolognai Nyilatkozat és a magyar felsőoktatás*. MAB, Budapest, 2002. 153-158. o.
12. Rozsnyai K.: „Integrating Standards and Performance Indicators, Self-Evaluation and External Evaluation. From Quality Assurance to Accreditation.” UNESCO/CEPES szeminárium: Regional University Network on Governance and Management of Higher Education in South-East Europe. 2002. november 20-24. (Előadás)

13. Campbell, C. – **Rozsnyai, C.**: *Quality Assurance and the Development of Course Programmes*. UNESCO-CEPES, Bukarest, 2002. 221.p.
14. Halmay N.: OM Minőségbiztosítási csoportjának tagjaként tájékoztató előadások (Professzorok Háza, Kecskemét) 2002-2003.
15. Szanto, T.R.: „Evaluations of the third kind: External evaluations of QA agencies and the Hungarian case”
ENQA Workshop, Sitges, Spain, March 1, 2003. (Eőadás)
16. Szanto, T.R.: „Programme accreditation in Hungary: Lessons from the past, plans for the future”. Előadás az INQAAHE konferenciáján, Dublin, 2003. április 16. (Megjelent a konferencia CD-n, megjelenőben a *Quality in Higher Education* c. folyóiratban.)
17. Szántó T.: „Azonos alapképzési szakok párhuzamos akkreditációja és értékelése”. *Magyar Felsőoktatás* 2003/4-5-6. 53-54. o.
18. Rozsnyai, C.: „Quality assurance before and after 'Bologna' in the Central and Eastern region of the European Higher Education Area with focus on Hungary, the Czech Republic and Poland”. *European Journal of Education* No. 3. Vol. 38., 2003 September, pp. 271-284.
19. Kiss P.: „Orvosképzésünk elismerése az Egyesült Államokban”
Magyar Felsőoktatás, 2003/7. 35-36. o.
20. Rozsnyai K.: „The Latest on the Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education” *QA (INQAAHE Newsletter)*, No. 23, October 2003, p. 40.
21. Rozsnyai K.: „Developments in Accreditation in Central and Eastern Europe”. Szeminárium a közép-amerikai minőségbiztosító szervezetek képviselői számára. InWent, Bonn, 2003. október 21. (Előadás)
22. Szántó T.: „A felsőoktatás minőségértékelése: nemzetközi kitekintés”.
Magyar Tudomány, No. 10., 2003, 1317-1324. o.
23. Rozsnyai K.: „Accreditation Models in Higher Education: Experiences and Perspectives”. ENQA Workshop, Róma, 2003. november 14. (Előadás)

24. Szántó T.: „A szemléletváltásról”. *Magyar Felsőoktatás* 2003/8. 24-26. o.
25. Szanto, T.R.: „Hungary – Higher Education” [Values, methods, and other factors in QA of HE in Hungary] In: *Educational Evaluation around the World*. The Danish Evaluation Institute, Copenhagen, 2003. pp. 103-118, 163-165.
26. Rozsnyai K.: „A Comparative Study in the European Higher Education Area. Country Report - Hungary.” (A fejezet egy kiadás alatt lévő könyv része).
27. Rozsnyai K.: „A Decade of Accreditation in Hungary. Lessons Learned—Future Directions”. In: *Quality in Higher Education*. (Megjelenés alatt).
28. Szekeres P. – Gémes A.: „Az országos doktori és habilitációs rendszer megújulása”. *Magyar Felsőoktatás* 2003/9-10. (Megjelenés alatt)
29. Gémes A.: „A berlini konferencia és a MAB”. *Magyar Felsőoktatás* 2003/9-10. (Megjelenés alatt)

Események-2003

A MAB ülései

(fontosabb napirendi pontok)

1. január 31-február 1.

- q Tájékoztatás a „felsőoktatási reformprogram” jelenlegi állásáról (Mang Béla)
- q Állásfoglalás nemzetközi ügyekben.
- q Tájékoztatás a programok párhuzamos akkreditációját előkészítő bizottság munkájáról.
- q Második akkreditációs kör (konceptiótervezet).
- q Felkészülés a Bolognai folyamatból a MAB-ra háruló feladatok ellátására.
- q Javaslat a nyelvoktatás felsőoktatásban betöltött szerepének szabályozására
- q Elvi állásfoglalás konzultációs központok akkreditációjának kérdésében (a távoktatási képzés akkreditációjának problémaköre).
- q Külföldi intézmények magyarországi működésével kapcsolatos akkreditációs kérdések.
- q EFT eljárás-t érintő SzMSz módosítás.
- q Beszámoló a Felhasználói Bizottság 2002. évi munkájáról.
- q Nemzeti fejlesztési terv

2. február 28.

- q Általános tájékoztató az idej EFT pályázatokkal kapcsolatosan.
- q Állásfoglalás és határozathozatal egyetemi, főiskolai tanári pályázatok ügyében.
- q Állásfoglalás az éves jelentések feldolgozásának célját és technikáját illetően.
- q Állásfoglalás az Ftv. módosítás tervezetéről.

3. március 28.

- q Ftv. módosítási tervezethez kiegészítés.
- q „Előakkreditált intézmények” éves jelentés alapján történő vizsgálata.
- q A történelem és pszichológia szakok párhuzamos vizsgálata.
- q Beszámoló az MRK és FFK Bologna albizottságainak eddigi tevékenységéről
- q Az INQAAHE ajánlásai a minőségbiztosítási ügynökségek „jó-működésének” alapelveiről.
- q Külföldi intézmények magyarországi működése – OM-el folytatott konzultációs megbeszélés

4. április 25.

- q Határozati javaslat az „előakkreditált intézmények” éves jelentés alapján történő vizsgálatáról.
- q Szakok párhuzamos akkreditációja – második intézményi akkreditációs kör. Az előkészítő bizottságok egyeztetett állásfoglalása.
- q Az akkreditációs skála módosítása.
- q Doktori iskola külföldön kinevezést kapott alapító tagjainak habilitált oktatóként történő elismerése.
- q Az összeférhetetlenséggel kapcsolatos elvek gyakorlati érvényesítése.
- q Külföldi felsőoktatási intézmények magyarországi működésével kapcsolatos előterjesztés.

5. május 30.

- q EFT fellebbezések – a MAB további tennivalói.
- q A második akkreditációs kör koncepciója.
- q A Magyar Bologna Bizottság munkája.
- q A szaklétesítések/szakindítások kritériumrendszerének átdolgozása a kétciklusú BSc/MSc képzés esetére.
- q Beszámoló az Nemzetközi Tanácsadó Testület üléséről.

6. június 27.

- q A magyar doktori iskolák helyzete és jövője. (Összefoglaló értékelés).
- q Az európai felsőoktatási térséghez történő csatlakozást célzó felsőoktatás-fejlesztés koncepciója.
- q A MAB kétciklusú képzéssel kapcsolatos feladatai az év második felében.
- q Megjegyzések a felsőoktatás-fejlesztés koncepciótervezetéhez.
- q Visszajelzések a MAB eddigi tevékenységéről.
- q A MAB jövőbeni intézményi és programakkreditációs tevékenysége.

7. szeptember 25.

- q Az akkreditációs követelményrendszert érintő állásfoglalás.
- q Szakok főtárgyainak meghatározása és az akkreditációs követelmények felülvizsgálata.
- q A második akkreditációs kör kapcsán eldöntendő kérdések.
- q Intézményi akkreditáció során a szakok vizsgálata.
- q Működő szak, kar, intézmény akkreditációjának feltétele.
- q Az éves jelentés tartalma és határideje.
- q Történelem és pszichológia szakok párhuzamos akkreditációs vizsgálata.
- q Bolognai folyamat. Berlini nyilatkozat.

- q Tájékoztató a CSEFT-programról.
- q A kétciklusú képzés kísérleti bevezetése során érvényesített MAB követelményrendszer.
- q Kétciklusú képzés szakjainak előakkreditációja.
- q A nyári időszakra eső MAB határozatokkal ellentétes miniszteri döntések.
- q Tájékoztató a leendő MAB tagjainak jelöléséről.
- q ENQA közgyűlés 2003. szeptember 29-30.
- q A közép- és kelet-európai hálózat bukaresti rendezvénye 2003. november.

8. október 31. jubileumi ülés

- q A kétciklusú képzés kísérleti bevezetése.
- q Javaslat az OM-nek a hagyományos szakstruktúrába illő szakok létesítési és indítási moratóriumára.
- q A második intézményi akkreditációs kör indítása.
- q Intézményi akkreditációs kézikönyv és mellékletei.
- q 2004-ben vizsgálandó intézmények.
- q Leköszönő MAB tagok véleménynyilvánítása.

9. november 28.

- q A MAB akkreditációs követelményrendszere.
- q 2002/2003-as éves jelentés.
- q „MAB állásfoglalás doktori iskolák létesítéséről és működéséről” szabályzat módosítása.
- q Integrációból kiváló karok PhD oklevél kiadási joga.
- q EFT eljárási rend módosítása.
- q Titkársági SzMSz, Gazdálkodási és további belső szabályzatok.
- q Jogi bizottság állásfoglalása a jogászképzést illetően a képzés kétciklusúvá alakítása kérdésében.

A Nemzetközi Tanácsadó Testület ülése

A Magyar Akkreditációs Bizottság Nemzetközi Tanácsadó Testületének éves ülésére 2003. május 17-én került sor. Az ülésen a Testület mind a 10 tagja jelen volt: Ferdinand Devinsky, Judith Eaton, Stein A. Evensen, Suzy Halimi, Inge Jonsson, John Kelly, Klaus Landfried, Ossi Lindqvist, Ko Scheele és Christian Thune. A MAB részéről az ülést vezető Michelberger Pál elnökön kívül Róna-Tas András, Páczelt István és Pléh Csaba vettek részt a találkozón. A fentiekön kívül jelen voltak még: Szántó Tibor a MAB főtitkára, az ülés titkáraként közreműködő Rozsnyai Krisztina nemzetközi kapcsolatokért felelős referens és Gémes Attila szakreferens.

Az ülés a tervezett napirend szerint zajlott le. A MAB éves jelentésében megfogalmazott problémaköröknek megfelelően a Testület előzetesen kézhez kapta azokat a kérdéseket, amelyek a tanácskozást voltak hivatva irányítani. A fentiek mellett az eszmecsere során az elhangzott előadások és egyéb kapcsolódó témák is megvitatásra kerültek. A zárt ülés végén, amelyen Szántó Tibor és Rozsnyai Krisztina nyújtottak segítséget, a Testület a következő ajánlásokat fogalmazta meg:

A MAB Nemzetközi Tanácsadó Testülete ajánlásai, 2003.

1. A Testület tárgyalta a mélyreható és a széleskörű értékelés közötti egyensúly kérdését. A Testület javasolja a MAB-nak, hogy fordítson fokozott figyelmet a szakok és intézmények fejlesztési aspektusaira és fejlődési irányaira. A MAB-nak a rendelkezésre álló erőforrások fényében el kell döntenie a beavatkozás mélységét, lazább módszereket kell alkalmaznia olyan esetekben, ahol ez lehetséges és szem előtt kell tartania, hogy a túlságosan szigorú feltételek megfojthatják az intézmények fejlődését. A MAB-nak bátorítania kell az innovációt és az önfejlesztést, ugyanakkor meg kell erősítenie saját átláthatóságát és szavahihetőségét. Utóbbi érdekében üdvözlendő, hogy a MAB tervezési jelentéseinek nyilvánosságra hozatalát.

2. A Testület megtárgyalta az intézmények által benyújtandó éves minőségügyi jelentések kérdését. Bár a Testület tisztában van azzal, hogy a jelentések gyakoriságát törvény szabályozza és annak ellenére, hogy ilyen gyakorlat más országokban is létezik, a MAB-nak nem szabad túlterhelnie az intézményeket a tőlük megkövetelt információk mennyiségével. A Testület megismétli múlt évi ajánlását, mely szerint az intézmények adatait benyújtott táblázatok helyett az intézmények internetes honlapjain kellene közzé tenni. A Testület kiemeli, hogy mind az önértékelést végző szak vagy intézmény, mind a MAB szem előtt vehet a nagyobb képet a részletek túlzott előtérbe emelésével. A MAB-nak

világosan meg kell fogalmaznia céljait az éves jelentésekkel kapcsolatban és követelményeit ezekhez a célokhoz kell igazítania.

3. A doktori iskolák minőségének vizsgálatával kapcsolatban a Testület nagyra értékeli a MAB erőfeszítéseit az egyetemek autonómiájának bővítésére azzal, hogy most már doktori iskolákat vizsgál programok helyett. A doktori tanulmányok egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a Bologna folyamatban, az oktatás és a kutatás közötti összekötő kapocs szerepének betöltésével. A Testület egyetért a MAB azon koncepciójával, hogy az új és már működő doktori iskolák alapos vizsgálata együtt kell járjon az intézmények autonómiájának kiterjesztésével. A nemzetközi gyakorlatban tapasztalható különbségek miatt a Testület nem tudja megállapítani, hogy az oktató gárda adekvát tudományos minősítési szintjének megfelel-e a habilitáció vagy egyéb fokozat, de támogatja a MAB törekvését a minősítési szint egyedi vizsgálatára. Ebben az ügyben érdemes megjegyezni, hogy a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a címek és fokozatok doktori szinten is könnyen értelmezhetőek kell, hogy legyenek. Ezen kívül a Testület támogatja közös diplomák kiadását úgy PhD, mint alacsonyabb oktatási szinteken.

4. A második akkreditációs körrel kapcsolatban a Testület azt a véleményt fogalmazta meg, hogy az intézmények éves minőségügyi jelentései jó alapot nyújthatnak annak megállapításához, hogy a MAB mit vizsgáljon a következő intézményi akkreditációs eljárása során. A Testület javasolja a második akkreditációs kör intézményi- és programakkreditációs aspektusainak szétválasztását. A Testület ugyanakkor kételkedik abban, hogy meg lehet-e ítélni egy teljes tudományág minőségét egyetlen szak vizsgálati eredményei alapján. Annak ellenére, hogy a nagyszámú szak akkreditációja bonyolult és időigényes feladat, a Testület nem javasolja a „gyorsított akkreditáció” bevezetését, amelyben több szak kapna akkreditációt egyetlen kapcsolódó szak vizsgálata alapján. A megfelelő mutatók kiválasztása, amibe beletartoznak az olyan hallgatói szolgáltatások, mint a karriertanácsadás, elengedhetetlen a folyamat sikere érdekében.

A vizsgálat szintjétől függetlenül a MAB-nak rendelkeznie kell egy eljárással, amely képes nyomon követni ajánlásainak tudomásul vételét és betartását. A MAB-nak különös figyelmet kell fordítania az intézmények saját minőségbiztosítási rendszerére, és meggyőződni arról, hogy ez alkalmas-e a tanítás és tanulás minőségének vizsgálatára, de annak ellenőrzésére is, hogy a rendszer átlátható-e és támogatja-e az állandó megújulást. A magyar felsőoktatásban végbement integrációra való tekintettel a MAB intézményvezetési auditokat szervezhetne az intézmények számára támogató

jelleggel. Továbbá, a Testület támogatná hallgatók részvételét a látogatóbizottságokban.

5. A Testület létfontosságúnak tartja a MAB külső értékelését, és sokra értékeli minden erre irányuló lépést, ugyanakkor szükségesnek látja a személyi és pénzügyi feltételek megteremtését egy olyan rendszer felállítására, amely lehetővé teszi az intézkedések folyamatos nyomon követését és az intézkedések visszacsatolását („*quality loop*” azaz „minőségi ciklus”).

6. Az új MAB összetételével kapcsolatban a Testület megjegyezte, hogy a jelenlegi Plénumnak csak három női tagja van, és a tagok átlagéletkora viszonylag magas. A testület reméli, hogy a következő Bizottság összetétele mindkét szempontból kedvezőbb lesz. A közeljövőben várható törvénymódosítás kapcsán a Testület megjegyezte, hogy a jelenlegi egy helyett két hallgatói képviselő bizottsági tagsága és szavazati joggal való felruházása jobban megfelelné az európai trendeknek. A MAB tagjainak kiválasztásával kapcsolatban a Testület tisztában van a jelenlegi szabályozás korlátozásaival, de a jövőben a MAB nagyobb önállóságát tartaná kívánatosnak ebben a kérdésben, nem utolsósorban a képviselt tudományágak közötti egyensúly biztosítása érdekében. A Testület támogatja, hogy a MAB és szakbizottságai egyes kérdésekben ad hoc alapon vonjanak be külső szakértőket is.

A Testület véleménye szerint munkamegosztásnak kell működnie a Bizottság és a Titkárság között, amelyek közül az első szakmai és általános felsőoktatási szaktudásával, az utóbbi pedig értékelés- és akkreditáció-módszertani felkészültségével járulna hozzá a sikeres munkához. Erőfeszítéseket kell tenni a MAB és szakbizottsági tagok továbbképzésére a minőségértékelés, és különösen az intézményi látogatások elvégzéséhez.

7. A Testület véleménye az, hogy a MAB költségvetése komolyan korlátozza a Bizottságot és a Titkárságot szerteágazó feladataik végrehajtásában. A Testület egyetért azzal, hogy az elvégzendő feladatokhoz megfelelő anyagi forrásokat kell rendelni. A tervben szereplő feladatok mellett az előre nem tervezett tevékenységekre - mint például a Bologna-folyamatban résztvevő minőségbiztosítási szervezetek számára létfontosságú nemzetközi tevékenység - további forrásokat kell teremteni.

8. A MAB-bal való jobb együttműködés és hatékonyabb eszmecsere érdekében a Testület találkozni kíván a MAB plénumával. Ennek érdekében a Testület következő éves ülését a MAB plénumülésével együtt tartja.

2004. május 28-án a Testület részt vesz a MAB plenáris ülésének délutáni rendezvényén, ülését pedig május 29-én, szombaton délelőtt tartja meg.

Az ENQA éves közgyűlése Budapesten

A Felsőoktatási Minőségbiztosítási Szervezetek Európai Hálózata (ENQA - European Network of Quality Assurance in Higher Education) éves konferenciájára és közgyűlésére 2003. szeptember 29-30-án Budapesten került sor. A közgyűlésen 25 ország felsőoktatási minőségüggyel foglalkozó szervezeteinek és egyéb nemzetközi intézmények 79 képviselője vett részt. Az esemény házigazdája a Magyar Akkreditációs Bizottság volt.

Az ENQA (<http://www.enqa.net>) a nemzeti felsőoktatási minőségtanúsító szervezetek együttműködésének fóruma, amely ajánlásokat dolgoz ki tagszervezetei számára, és lehetőséget biztosít közös programok és minőségügyi kutatások megszervezésére. Az európai oktatási miniszterek Berlini Nyilatkozatában meghatározott köztes célok megvalósításában az ENQA-ra fontos feladat hárul, hiszen a nyilatkozat az ENQA feladataként határozza meg a felsőoktatási minőségbiztosítás európai szintű harmonizációjával kapcsolatos ajánlások és eljárások alapelveinek kidolgozását.

A közgyűlésen élénk eszmecsere alakult ki a feladattal és a hálózat jövőjével kapcsolatban. Egyes vélemények szerint az eddigi laza, hálózatszerű együttműködés helyett olyan szervezetet kell létrehozni, mely a miniszteri konferencia által rá szabott feladat megoldásán kívül hatékonyan tudna előrelépni a tagszervezetek metaértékelése kérdésében is. A feladatok megoldására az ENQA műhelytalálkozókat szervez, melyek közül az elsőre az intézményi minőségi audit témakörében 2003. december 1-2-án kerül sor Zürichben.

Az ENQA teljes jogú tagjaként a MAB-nak lehetősége nyílik az európai felsőoktatási minőségügy kulcskérdéseibe való beleszólásra és a magyar felsőoktatás érdekeinek és nemzeti sajátosságainak képviselésére.

Gémes Attila

10 éves a MAB, ünnepi ülés*
Jubileumi ülés 2003. október 31.

Mádl Ferenc levele

Tisztelt Magyar Akkreditációs Bizottság! Tisztelt Ünneplők! Hölgyeim és Uraim!

A mindannyiunk által jól ismert európai felsőoktatási dokumentum, a Bolognai Charta úgy fogalmaz, hogy az egyetemeknek *”a társadalom egészségét kell szolgálniuk”*. Mert ez a felsőfokú oktatás közösségi ereje. Mindaz, ami az egyetemek és főiskolák falai között történik, a legisztább értelmű *közérdek*.

Társadalom és oktatás egymásrataltsága fejeződik ki a Magyar Akkreditációs Bizottság immáron évtizedes munkájában is. Hiszen olyan szempontokat képvisel és érvényesít, amelyek a hasznos, verseny- és piacképes tudást adó diplomákról szólnak.

Mondhatjuk úgy is, hogy a Bizottság az oktatás társadalommal szembeni kötelezettségei teljesítésének amolyan garanciális szervezete. Tagjai és felkért szakértői az állandóság és kiszámíthatóság szolgálatában döntenek a doktori iskolák esetében. Továbbá állást foglalnak a felsőoktatási minőségét, valamint az egyes intézmények képzési-tudományos tevékenységét érintő kérdésekben. Végül, de nem utolsósorban pedig tanácsot adnak a magyar oktatáspolitikát átfogó feladataihoz, jövőjéhez.

Ehhez a jövőhöz hozzátartozik az a megújuló hozzáállás, hogy a vizsgálat minden esetben az egyetem egészségét, egy folyamat teljességét érintse.

Könnyű ugyanis minőségről beszélni, ha mondjuk pusztán tárgyi, vagy személyi feltételekhez kötjük, tehát meghatározott elemekből felépítünk valamit. Ám az egyetemek esetében a minőség azt is kell, jelentse, hogy az intézményt „felhasználói”, vagyis a tanárok, kutatók, hallgatók működtetni tudják. Sőt, még azt is, hogy a „kimeneti oldal” szempontjai, vagy a társadalom összközösségi érdekei is érvényesülhessen.

Aki testközeleli tapasztalattal rendelkezik a felsőoktatási intézmények napi problémáiról, az bizony az elavult, vagy szűkössé vált épületektől kezdve a kollégiumi gondokon át a mindig kifogyó fénymásolópapírig terjedően érezheti, hogy még a „bemeneti oldalon”, vagyis az infrastrukturális és anyagi feltételek megteremtésében és biztosításában sem lehetünk maradéktalanul elégedettek.

---

* Megjelent a *Magyar Felsőoktatás* 2004/1-2.

Ám a szemlélet immár szerencsésen egyre inkább a „kimenet”, vagyis az európai képzésekkel egyenértékű, a munkaerőpiac igényeit figyelembevevő oktatás felé tolódhat.

Mindebből következik, hogy a Magyar Akkreditációs Bizottságnak is folyamatosan felül kell vizsgálnia saját követelményeit, hogy általa a bolognai folyamat elveit, a kétciklusú képzési rendszer előkészítését, a mobilitás és minőségfejlesztés kívánalmait biztosítani tudja. Európai követelményeket kell tehát összehangolni magyar sajátosságokkal.

Immár tíz esztendő tapasztalata adhat hozzá segítséget. A mai, ünnepi alkalom pedig természetesen buzdítást, melyhez - úgy is, mint az oktatás-politika ügyének szószólója, és úgy is, mint évtizedeken át egyetemi polgár -, magam is csak csatlakozni tudok!

Budapest, 2003. október 31.

Mádl Ferenc

Magyar Bálint levele

Magyar Akkreditációs Bizottság
Michelberger Pál elnök úr
részére

Tisztelt Elnök Úr!

10 év egy szervezet életében nem hosszú idő. Főleg, ha olyan szervezetről van szó, mint a Magyar Akkreditációs Bizottság, amely előreláthatólag még évtizedekig működik majd. 10 év ugyanakkor nagyon is hosszú idő, hiszen ez alatt az idő alatt a magyar felsőoktatásban sok változás történt. A felsőoktatás expanziója, a tömegoktatás átrajzolta a felsőoktatási szféra térképét, s a rendszernek alkalmazkodnia kell a megváltozott környezethez és az új kihívásokhoz. Meg kell teremteni egyfelől a hallgatók számára a megfelelő mobilitást, beleértve a külföldi tanulás lehetőségének bővítését. Másfelől a szűkebb körű elitképzés mellett a különböző szinteken is minőségi oktatást kell biztosítani. A felsőfokú szakképzés kínálatának szélesítésével pedig kielégíthetőek a további igények is. E különböző szintek lehetővé teszik a hallgatók számára, hogy képességeiknek megfelelően válasszanak a magyar felsőoktatás kínálatából, s ha megváltoztatnák eredeti elképzeléseiket, akkor egy

rugalmas rendszer keretében alkalmuk nyíljon más képzési programban történő részvételre.

Jövőre hivatalosan is az Európa Unió tagjai leszünk. Ennek egyik követelménye, hogy a bolognai folyamat résztvevőiként csatlakozunk egy olyan Egységes Felsőoktatási Térhez, mely a versenyképes tudás garantálásával felveszi a versenyt a világ többi régiójának felsőoktatási szférájával. Ebben a folyamatban – mely már elkezdődött – nem elegendő strukturális változásokat kezdeményezni, az akkreditáció, a minőségbiztosítás olyan területet képez, mely hozzájárulhat a fenti célok megvalósításához. A Magyar Akkreditációs Bizottságra az eddigieknél is nagyobb felelősség hárul. Ebben a helyzetben a korábbiaknál is lényegesebb a szervezet függetlensége, ez ugyanis elengedhetetlen ahhoz a magas színvonalú szakmai munkához, amelyet a MAB nap, mint nap végez.

Ehhez kívánok Önöknek sok sikert.

Budapest, 2003. október 21.

Üdvözlettel: *Magyar Bálint*

Michelberger Pál elnöki megnyitójában köszöntötte az ünnepi ülés résztvevőit, közöttük *Andrásfay Bertalan* professzort, akinek miniszteri működése idejében alakult meg az Országos Akkreditációs Bizottság, a MAB elődje. *Mang Béla* felsőoktatási helyettes államtitkár a MAB működésének méltatása során többek között, különösen fontosnak ítélte a képesítési követelmények szakszerű és következetes véleményezését. A tapasztalatok és a nemzetközi követelmények alapján az értékelés eltolódik a bemenetről az oktatási folyamat és kimenet minőségének a vizsgálatára. *Hámori József* az MTA alelnöke szólt a MAB és a Magyar Tudományos Akadémia együttműködéséről, ami mindenek előtt a doktori iskolákban folyó tudományos munka és a doktorképzés területén ért el kiváló eredményeket. *Detrekői Ákos* a Magyar Rektori Konferencia elnöke sikerként értékelte az eddigi akkreditációs eljárásokat. *Droppa Judit* a Művészeti Egyetemek Rektori Székének elnöke elismeréssel nyilatkozott arról a nagyfokú megértésről, amivel a MAB művészeti felsőoktatás kérdéseit kezelte és remélhetően a jövőben is kezelni fogja. *Roóz József* a Főiskolai Főigazgatói Konferencia elnöke felhívta a figyelmet a MAB szerepére a Bolognai folyamat során megindult kétszintű képzés minőségellenőrzési problémáira, valamint a felhasználói oldal intenzívebb bevonásának szükségességére. *Ficzere Lajos* a Felsőoktatási Tudományos Tanács elnöke, aki maga is korábban a MAB tagja volt, hangsúlyozta a két szervezet között kialakult jó együttműködés fontosságát.

Barthel Ruzsa Zsolt a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának elnöke elmondta, hogy ma már a hallgatók is elismerik a MAB jelentős szerepét a felsőoktatás minőségellenőrzésében, és egyúttal kéri, hogy a jövőben a MAB nagyobb súlyt fektessen a hallgatók véleményére és mozdítsa elő a végzetek nyomon követését.

Róna-Tas András a MAB tiszteletbeli elnöke a MAB megalakulásának előzményeit, a törvényi keretek kialakulását ismertette. Kiemelte, hogy a MAB független szervezet és függetlenségét az elmúlt 10 év alatt sikerült megőrizni. Ez a függetlenség az alapja a MAB hazai és nemzetközi elismertségének. A jövő fontos feladata a függetlenség megőrzése mellett az akkreditációs eljárások korszerűsítése, az intézmények belső minőségbiztosításának megerősítése és még erőteljesebb részvétel a nemzetközi együttműködésében. A MAB sikerrel oldotta meg feladatait. Továbbá jelentős eredményként tarthatjuk számon az 1999-2000-ben lezajlott nemzetközi auditálás megállapításait is. Az akkreditációs értékelésnek a jövőben fokozott figyelmet kell fordítani a felhasználói szféra véleményére, ami egyúttal azt is jelenti, hogy sokkal jobban oda kell figyelni a végzett hallgatók elhelyezkedési lehetőségeire és teljesítményeire, előrehaladásukra. A jövő azonban számos veszélyt is rejt magában. El kell kerülni a felsőoktatás piacosodását, és meg kell előzni a különböző nem hivatásos akkreditációs ügynökségek megjelenését. A 2004-ben megalakuló MAB-ot ezek a feladatok várják, de ismerve az eddigi eredményeket, nem kétséges, hogy ezeknek a kihívásoknak az új MAB is meg fog felelni.

Cikkek

Homonnay Györgyné dr.

*A felsőoktatási minőségbiztosítás európai elvei**

Az európai minőségbiztosítási elvek kialakulásának előzménye, háttere és indokai

Az európai egyesülés hatása, valamint e hatások különféle áramlatai természetes módon és a sajátosságok messzemenő figyelembevételével érvényesülnek a felsőoktatásban is. A felsőoktatásban az európai egyesülés kifejezésére és megtestesítésére korábban két szervezet szolgált. 1994-ben alakult meg az „Európai Rektorkonferencia” (CRE), mely mintegy 600 egyetem szövetségéként jött létre, míg az európai rektori konferenciák „Az Európai Unió Rektorkonferenciáinak Szövetsége” néven (CEURC) alapítottak szervezetet, s ez értelemszerűen - az előbbivel szemben - az egyes országok között létrejött szövetséget jelentette [1], [2].

Hosszas egyeztetési folyamat után egyesült a két szervezet, s így ma az úgynevezett „European University Association” (EUA) folytathatja az eddig kialakított és megfelelőnek, hasznosnak bizonyult tevékenységek sorát, valamint gazdagíthatja az európai felsőoktatás ügyének európai előbbrevitelét [3]. A továbbiakban e rövid összefoglalás során a szervezet magyar elnevezését, az „Európai Egyetemi Szövetség” elnevezést alkalmazzuk majd.

E tevékenység keretében született meg a felsőoktatási minőségügyről szóló elvi elgondolás és határozat is, melyet az EUA Tanácsa 2001. szeptember 27-én, a Dubrovnikban megtartott konferencián hagyott jóvá [4].⁷

A Magyar Akkreditációs Bizottság a nemzetközi áramlatok és eredmények figyelése és követése során tanulmányozta ezt a kiadványt, s úgy találta, hogy munkája, tervei, stratégiája és elgondolásai szorosan kapcsolódnak ezen európai irányelv rendszerhez. Ezért szükséges röviden összefoglalni az anyag tartalmát, bemutatva a gondolati rokonságot és a kapcsolódási pontokat.

---

* Megjelent a *Magyar Felsőoktatás* 2002/10.

⁷ A továbbiakban valamennyi, *dőlt* betűvel szedett szövegrész lényegében az eredeti, angol nyelvű anyag magyar nyelvű fordítása.

A közelmúltban a felsőoktatásról hozott alapvető határozatok

Jelen, a felsőoktatási minőségbiztosításról szóló elvi állásfoglalás az elmúlt néhány év öt alapvető európai eseményen hozott határozat gondolatain és elvein alapul. Ezekkel a határozatokkal Magyarország teljes mértékben egyetértett [5].

- *A mai társadalom állandóan változó követelményeihez az egyetemi autonómiáért sikraszálló „Magna Charta Universitatum” (1988) elveinek megfelelően kell alkalmazkodni és igazodni.*
- *A Sorbonne 800 éves fennállásának alkalmából (1998) megrendezett miniszteri találkozó utalt arra a központi szerepre, melyet az európai fejlődésben a felsőoktatásnak meg kell szereznie. E célkitűzés az **Európai Felsőoktatási Térség** megteremtése révén valósítható meg.*
- *A **Bolognai Nyilatkozat** (1999) aláírásával 29 ország fejezte ki az európai versenyképesség növelése érdekében kifejtendő együttműködési szándékát. Ez a szándék az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében tett lépésekkel, valósítható meg. E lépések magukban foglalják a **diplomák és a kreditpontok könnyen megérthető és összemérhető rendszereinek elfogadását**. Mindezek az eszközök hivatottak arra, hogy elősegítsék a mobilitást, az európai minőségbiztosítási együttműködést, az intézmények kooperációját, valamint integrált tanulmányi, oktatási és kutatási programok kialakítását.*
- *Az európai felsőoktatási intézmények **Salamancai Konvenciója** (2001) úgy találta, hogy az Európai Felsőoktatási Térség legfontosabb építőköve a minőség. Ezért a minőséget nyilvánította a bizalom, a diplomák összehasonlíthatósága, a mobilitás, az összemérhetőség és a vonzerő feltételének.*
- *Ehhez hasonlóan, az európai oktatási miniszterek **Prágai Kommunikéje** (Prága, 2001) szintén a minőséget emelte ki az európai felsőoktatás versenyképességének és vonzerejének legfontosabb tényezőjeként.*

Mivel a Magyar Akkreditációs Bizottság megalakulásától kezdve azért küzd, hogy a felsőoktatási átalakulási folyamatok a minőség megőrzése mellett mehessenek végbe, fenti határozatok lényege tehát a MAB állásfoglalásával teljesen azonos.

A minőség értékelése és a határozatok alapelvei

A felsorolt határozatok alapelveinek tükrében, az Európai Egyetemi Szövetség elhatározta, hogy újra felhívja a figyelmet a minőségnek a felsőoktatásban

elfoglalt központi szerepére. Ezért a következők szerint fogalmazta meg az alapvető szempontokat:

A minőség értékelésének

- *az értékelt intézmények és az értékelő szervezetek közötti együttműködésen és bizalmon kell alapulnia;*
- *figyelembe kell vennie az intézmények és a programok célkitűzéseit és küldetését;*
- *mérlegelnie kell az egyensúlyt az innováció és tradíció, a tudományos kiválóság és társadalmi – gazdasági elfogadottság, valamint a tantervi koherencia és a hallgatói választási szabadság között;*
- *egyaránt vizsgálnia kell az oktatást és kutatást, valamint a menedzsmentet és az adminisztrációt;*
- *figyelnie kell a különféle hallgatói igényekre, és a nem-oktatási szolgáltatásokra is.*

Mindezen szempontok lényegében eddig is szerepeltek a MAB elveinek kialakulásában, de még erősebb hangsúly helyeződik megvalósításukra abban az írásban, melyben Michelberger Pál kifejtette a MAB új feladatait, valamint a MAB elkövetkező időszakra vonatkozó stratégiáját. [6],[7].

A minőségbiztosítás kérdései

Az Európai Egyetemi Szövetség elvi állásfoglalása szerint a minőségbiztosítás azokat a tevékenységeket öleli fel, amelyeket felsőoktatási intézmények, nemzeti oktatási rendszerek és nemzetközi ügynökségek alkalmaznak, és amelyek révén fenntartják és jobbjítják az oktatás minőségét. A minőségbiztosítás akkor hatékony, ha a felsőoktatásban végzett tevékenység lényegét érinti, és ha az eredmények nyilvánosságot kapnak.

A minőségbiztosítás feltételezi a tudományos autonómiát, és szükségszerűen függ a hatékonyság a tudományos teljesítmények és a versenyképesség elvein alapuló menedzsmenttől.

A minőségbiztosítás csak akkor lehet sikeres, ha az intézményi kultúra részévé válik. Ez a kultúra hozza létre a szükséges motivációt, és biztosítja a hozzáértést a minőségbiztosítási mechanizmusok bevezetésekor.

A MAB álláspontját, e kérdésekkel kapcsolatban Róna-Tas András egy korábbi írásában [8] leírta azt a viszonyt, mely a felsőoktatási intézmények belső minőségbiztosítása, az intézmények irányítása és a MAB feladatát képező akkreditáció, azaz minőségitelesítés között fennáll.

- A minőségbiztosítás az autonóm felsőoktatási intézmények feladata. Az intézmény irányításának stratégiai feladatai közé tartozik, hogy megteremtse a minőségbiztosítás intézményi feltételeit, testületeit, felelősi rendszerét, eljárásait. Az intézményi minőségbiztosító rendszer belső függetlenségét azzal is biztosítani kell, hogy amennyiben megállapításaival, jelentéseivel, vagy a jelentés egyes elemeivel az intézmény irányítása nem ért egyet, a vélemény az eltérő álláspontok rögzítésével nyilvánosságra kerüljön, és eljusson a külső értékelőhöz (adott esetben a MAB-hoz).
- A minőségbiztosítás, valamint a minőségértékelés és hitelesítés (akkreditáció) két egymástól független, de elemeiben egymásra épülő tevékenység. Azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol a minőségbiztosítás jól működik, az akkreditáció visszavonulhat és fő feladata a minőségbiztosítás és minőség-menedzsment tevékenységének rendszeres irányítása és segítése.
- A magyar felsőoktatásban az átmenetet az akkreditációtól a minőségbiztosítás értékelésének, illetve metaértékelésének irányába fokozatosan lehet és kell megoldani és megvalósítani. Magyarországon az az átmeneti korszak, amikor a két rendszer egymás mellett működik, kb. 2008-ban kerülhet lezárásra. Ez azt jelenti, hogy kb. ekkor érhető el az, hogy intézményeink átlépjenek a pusztán metaértékelésre jogosultak osztályába, azaz deklarálható legyen, hogy felszámolták az első akkreditációs körben megjelölt hiányosságait.

Térjünk most vissza az Európai Egyetemi Szövetség állásfoglalásához, mely a továbbiakban az összehasonlító, illetve viszonyító minőségértékeléssel foglalkozik.

A minőség intézményi kezelésének⁸ viszonyító jellegű⁹ értékelése

Tekintettel arra, hogy a különböző felsőoktatási rendszerek különféle elvi álláspontot alakítottak ki és másként vallanak a minőség kritériumairól, a minőségvizsgálatról, a minőségbiztosításról és annak intézményi kezeléséről, *az Európai Egyetemi Szövetség úgy gondolja, hogy az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében közös mércét kell e téren megállapítani és alkalmazni.*

⁸ A „Quality management” azaz „Minőségmenedzsment” szerző által alkalmazott fordítás

⁹ Az angolszász világban kialakult és elterjedt, de a minőségbiztosítási nyelvhasználatban magyarul is gyakran alkalmazott, a mérnöki, szintezési munkából kölcsönzött „benchmarking” kifejezést fordítottuk így.

Ezeknek a mércéknek a tudományos tevékenység sokoldalúságára kell figyelmet fordítaniuk, mint például:

- a tudományos autonómia, mint a kiemelkedő teljesítmény és versenyképesség eszköze;
- pontosan megfogalmazott intézményi küldetés, valamint intézményi és program célok;
- átlátható és nem kizáró-jellegű felvételi stratégiák, valamint a második próbálkozás lehetősége és kérvényezési / fellebbezési stratégiák;
- tantervi minőség;
- az oktatói kar minősége;
- folyamatos hallgatói visszacsatolás, fogékonyság a hallgatói javaslatokra, ajánlásokra és kritikára;
- rugalmas struktúra, amely lehetővé teszi a kreditek érvényesítését, az interdiszciplinaritást, az átjárhatóságot a különböző programok és intézmények között;
- az infrastruktúra minősége, illetve a megfelelő eszközök elérhetősége;
- a rendelkezésre álló erőforrások elosztása, valamint lehetőség költségvetésen kívüli források elnyerésére, amely motiválja az oktatói kart, és amely építkezésekbe, beruházásokba, valamint eszközökbe egyaránt beépíthető;
- elszámoltathatóság az emberi és anyagi erőforrásokkal, valamint rendszeres átvilágítás;
- visszacsatolás az érintettek részéről, és a diplomát adó programok munkaerőpiaci igényekhez igazításnak lehetősége;
- nemzetközi tudományos versenyképesség;
- belső minőségbiztosítási mechanizmusok;
- a közéletben és demokráciában játszott aktív szerep;
- innovációs erőforrások műszaki, tudományos, kulturális és művészeti területeken.

Mindezen elvekkel a MAB teljesen egyetért, és egyértelműen követhetőnek, valamint követendőnek tartja a felsorolt szempontokat.

Vizsgáljuk meg továbbá, hogy mi az Európai Egyetemi Szövetség állásfoglalása az akkreditációról?

Az akkreditáció elvei

Az Európai Egyetemi Szövetség az akkreditációt a minőségbiztosítás egyik lehetséges eredményének tartja. Véleménye szerint az akkreditáció a programok és intézmények minőségére utaló minimumkövetelmények teljesítésének nyilvánosságra hozott formális elismerése. Így az akkreditáció az adekvát mechanizmus ahhoz, hogy az oktatás minimumkövetelményei teljesüljenek, és ezért a minőség biztosítás érdekében tett első lépésnek tekinthető.

Ugyanakkor azonban az akkreditáció csak és kizárólag erős belső intézményi minőségértékeléssel együtt használható. Ez a rendszeres belső önértékelés azonban lényegesen nagyobb hangsúlyt kap, ha kiegészül egy független értékelő szervezet által végrehajtott külső értékeléssel.

Fontosnak tartjuk itt leszögezni, hogy éppen ez a gondolat valósul meg a MAB új elgondolásában. Ezek szerint az intézmények éves jelentése¹⁰ a jövőben arról szól majd, hogy mennyire teljesítik a MAB követelményrendszerét. Ezen éves jelentések adják meg az akkreditáció alkalmából a Látogató Bizottságoknak az alapot az intézményi önértékelések vizsgálatához.

Az Európai Egyetemi Szövetségének állásfoglalása most már ott folytatja a fenti gondolatot, hogy *a nemzetközi dimenzió biztosítása az országos értékelés minőségét is jobbtítja*. A MAB e téren is megpróbált az események elébe vágni, hiszen 2000-ben elkészítette saját külső értékelését [9], [10].

Az itt ismertetett anyag rögzíti, hogy az országos ügynökségek közötti kommunikáció egyelőre szegényes és ezért a minőséget illető információk áramlása hiányos. Szükséges ezért, hogy az egyes országos rendszerek elfogadják az akkreditáció egyértelmű követelményrendszerét és kritériumait. Az Európai Egyetemi Szövetség úgy látja, eljött az idő, hogy az egyes európai országok akkreditációs követelményei bilaterális vagy multilaterális egyezmények segítségével összemérhetővé váljanak. Jelenleg természetesen nincs szükség egy egységes európai akkreditációs rendszer kialakítására, viszont időszerű elgondolkoznunk az Európában alkalmazott akkreditációs eljárásokat hitelesítő kritériumokon és mechanizmusokon.

Ezért az Európai Egyetemi Szövetség felsorolja a következő, központi jellegűnek tartott akkreditációs elveket. Ezeknek:

---

¹⁰ Ftv. 59. paragrafus

- a minőség javítására kell irányulniuk. Ez azt jelenti, hogy az akkreditációs folyamat az intézmény belső minőségellenőrző mechanizmusaira összpontosít, és egyben biztosítja, hogy ezeket stratégiai tervezésre használják;
- meg kell őrizniük az intézményi sokszínűséget és autonómiát, valamint elő kell segíteniük az innovációt az intézmény küldetése és stratégiai terve tükrében elvégzett értékelés révén;
- biztosítaniuk kell a nyilvános elszámoltathatóságot azáltal, hogy
  - az érintettek szerepet kapnak a folyamatban,
  - nyilvánosságra hozzák az eredményeket,
  - függetlenek maradnak a kormányoktól, érdekcsoportoktól és felsőoktatási intézményektől;
- önértékelést és külső értékelést kell tartalmazniuk, valamint el kell ismerniük, hogy az önértékelés az intézményi fejlesztés fontos eleme;
- a felsőoktatási intézmények és a nyilvánosság számára átlátható útmutatókkal kell rendelkezniük;
- olyan eljárást kell létrehozniuk, amely világosan elválasztja egymástól az akkreditáció feltételeit és a jobbító szándékú ajánlásokat;
- pontosan kidolgozott és igazságos fellebbezési eljárással kell rendelkezniük;
- ciklikusan felül kell őket vizsgálni az ügynökség erőforrásainak való megfelelés és az intézményekre gyakorolt hatásuk tekintetében.

Az Európai Egyetemi Szövetség bátorítja az intézményeket programjaik belső értékelésének biztosítására, és támogatja azokat a törekvéseket, melyek az intézményi akkreditáció alaposan kidolgozott és megfelelő eljárásának és megoldásának megalkotására irányulnak szerte Európában. Ezzel lényegében a MAB eddig alkalmazott módszereit is nagy vonalakban az európai gyakorlat rangjára emeli.

Az európai és a nemzetközi együttműködés.

A globalizáció és az internacionalizáció kontextusában a minőségértékelés megköveteli a megközelítések és eredmények összehasonlítását, valamint azt, hogy tanuljunk a jól bevált módszerekből. Szükséges és hasznos is az intézmények közötti nemzetközi együttműködés kiterjesztése

- az intézmények között a minőségértékelési és biztosítási mechanizmusok bevezetésére,
- az oktatási és kutatási programok értékelésének fejlesztésére
- valamint az értékelési módszerek megosztására és a tapasztalatcserére is.

Az Európai Egyetemi Szövetség ezért támogatja egy, a felsőoktatási minőségügyi rendszereket számon tartó adatbázis fejlesztését, az innovációval kapcsolatos információk terjesztését, továbbá rendszerek és intézmények összehasonlító tanulmányainak elkészítését.

Következtetések

Az oktatási-kutatási szektor globalizációja és internacionalizációja új helyzetet hozott létre. E változások tükrében és összefüggési rendszerében az Európai Egyetemi Szövetség és tagjai támogatják az alábbi lépéseket:

- változások bevezetése a felsőoktatás európai dimenziójának kiterjesztése és az Európai Felsőoktatási Térség megteremtése érdekében;
- tantervi reformok;
- oktatói-kutatói menedzsment fejlesztése, a belső minőségmenedzsment lehetőségével együtt;
- az egyetemek, mint oktatási, tanulási, kutatási és szolgáltató egységek fejlesztése;
- a tudományos kutatás mértékének és színvonalának növelése és megszilárdítása az egyetemeken;
- a minőségértékelés kompatibilis mechanizmusainak átvétele;
- konvergencia, az európai dimenzió közös nevezőin alapuló oktatási rendszerek megvalósítása az összemérhetőségük és a kompatibilitás megteremtése révén.

Zárszó

E rövid összefoglalással és ismertetéssel egyrészt szeretnénk volna bemutatni az európai irányzatokat, másrészt azt, hogy a MAB a maga eszközeivel és lehetőségeivel az eddigiekhez hasonlóan mindent megtesz a felsőoktatás európai felzárkóztatásának érdekében.

Hivatkozott irodalmi források:

[1] *CRE Articles of Association*. Association of European Universities, Budapest, 1994.

[2] Van Damme, D.: *Accreditation in global higher education. The need for international information and cooperation. Outline of a IAUP approach*. Előadás: Az Egyetemi Elnökök Nemzetközi Szövetségének Globális Akkreditációval Foglalkozó Bizottsága – 2000 május.

<http://www.iaup.org/members/grp5/dvandamme%20-%20memo%20-%20may%202000.doc>

- [3] *About EUA*. <http://www.unige.ch/eua>
- [4] *Quality Assurance in Higher Education: A Policy paper of the European University Association*. <http://www.unige.ch/eua>
- [5] *A bolognai folyamat*. *Educatio* 2001/4, pp 705-718.
- [6] Michelberger, P: *A Magyar Akkreditációs Bizottságról*. *Minőség és megbízhatóság* 2002/4, pp 1-6.
- [7] A MAB stratégiai terve. <http://www.mab.hu>, „Szabályok”menüpontban
- [8] Róna-Tas, A.: *Quality and the Market, Global problems seen from a national context*. Előadás: INQAAHE konferencia, Bangalore (India), 2001 március 19-22
- [9] *Self-Evaluation Report of the HAC*. The External Evaluation of the Hungarian Accreditation Committee. MAB, Budapest, 2000.
- [10] The External Evaluation of the Hungarian Accreditation Committee. MAB, Budapest, 2000.

Szenyessy Judit

MÜTF Gazdálkodási Tanszék

A minőség-ellenőrzés vizsgálata a közgazdasági felsőoktatásban

A Magyar Akkreditációs Bizottság 1990-es megalakulása óta - az alapító törvény szellemében – figyelmét a bemeneti tényezők vizsgálatára összpontosította. Nevezetesen arra, hogy a vizsgált intézmény személyi és tárgyi feltételei alapján képes-e a törvényi előírásoknak megfelelni. A személyi feltételek vizsgálata a hallgatók és az oktatók tudományos tevékenységének mérhető eredményeire (tudományos fokozatok száma, tudományos diákköri munkák, kutatási tevékenység stb.) koncentrált, míg az infrastrukturális feltételek ellenőrzése elsősorban a tantermek, laboratóriumok állapotára, oktatástechnikai eszközökkel való felszereltségére, a számítógépes ellátottságra, a könyvtári állományra és az adminisztrációra terjedt ki. Ennek a „bemenet-orientált” vizsgálódásnak az intézményi önértékelés volt az alapja, amit a látogató bizottság a helyszínen ellenőrzött, kiegészített, illetve módosított. Az első akkreditációs kör 2000-ben zárult le, melynek eredményeként valamennyi felsőoktatási intézmény minőségellenőrzése befejeződött. (Azokban az intézményekben természetesen, ahol diplomakiadás nem történt, csak részleges akkreditációról beszélhetünk.)

2001-ben elindult egy újabb nyolcéves ciklus, amely a MAB stratégiájára építve változtatásokat tart fontosnak az elkövetkező időszak minőségértékelésében. Ezek a változások részben a felsőoktatás működési feltételeiben bekövetkezett

drasztikus módosulásokkal, részben az első akkreditációs kör tapasztalataival függenek össze. Nézzük meg egy kicsit részletesebben ezeket a tényezőket!

A felsőoktatás környezeti feltételeiben végbement leglényegesebb változások:

A felsőoktatás tömegessé válása az elmúlt tíz évben következett be, míg 1991-ben 20 338 hallgató, addig 2002-ben 55 000 kezdte meg tanulmányait felsőoktatási intézményekben. Az elitből tömegképzéssé való átalakulás új feladatokat jelent az oktatók, a hallgatók, az intézmények és a minőségbiztosítás számára is.

A hallgatói létszám gyarapodásával párhuzamosan az oktatási formák sokszínűsége is erőteljesebbé vált. A távoktatás, a felsőfokú szakképzés, a kihelyezett képzés stb. a minőség értelmezésének gazdagodását és szempontrendszerének súlyponti módosításait tette (teszi) szükségessé.

Az első akkreditációs kör idején zajlott le a felsőoktatásban az intézményi integráció, amely a személyi és tárgyi feltételekben, az oktatási programokban jelentős változásokat eredményezett. A korábbi akkreditáció tehát felülvizsgálatra szorul, hiszen az intézményi akkreditáció jelentősen átalakult. A második akkreditációs körben tehát figyelembe kell venni az integrált intézményhálózat sajátosságait, és vizsgálni kell az integráció hatékonyságát is.

Az európai integrációs folyamat felgyorsulásával összhangban új tényező a felsőoktatásban a „Bologna-folyamat”, amely a többciklusú felsőfokú képzésnek ad prioritást.

Az első akkreditációs kör tapasztalatai úgy összegezhetők, hogy

- a minőségértékelés szempontrendszere folyamatosan gazdagodott,
- a véleménynyilvánításban meghatározó szerepe volt (van) az akadémiai oldalnak,
- az értékelésben nem a hozzáadott érték dominált,
- a végfelhasználók szerepe minimális (volt) az értékelési folyamatban.

A felsorolt és számos egyéb tényező hatására a MAB elkészítette stratégiáját, amely a felsőoktatás minőségértékelésében az alábbi változásokat eredményezi:

- Az akkreditációs eljárásban a MAB a figyelmet a **kimenet** vizsgálatára helyezi.
- A **felhasználók** szerepének növelését tartja fontosnak, s így a belső minőségbiztosítás részévé javasolja tenni a munkaadók véleményének megismerését.
- Az eddigi ötfokozatú skálával szemben a minőségértékelésben az akkreditálható, nem akkreditálható és feltételesen akkreditálható minősítéseket használja, amelyekhez **küszöbértékeket** határoz meg.

- A teljes körű értékeléssel szemben törekszik arra, hogy a hangsúlyt a **szelektív értékelésre** helyezze.
- A MAB felkészül az **együttes programértékelésekre**, a „legjobb” minősítés kritériumrendszerének kidolgozásával.
- A MAB **tanácsot ad** az intézmények belső minőségértékelési rendszerének kiépítéséhez és eredményes működéséhez.

Az eddigiekből látható, hogy a MAB a külső értékelés helyett a *belső minőségbiztosításra* és ellenőrző funkciója helyett a *tanácsadásra* helyezi a hangsúlyt. A MAB funkcióinak ez a módosulása adta az ötletet, hogy megvizsgáljam a belső minőségértékelések állapotát, összehasonlíthatóságát és következtetések levonására való alkalmasságát. E cél eléréséhez átnéztem a közgazdasági felsőoktatási intézmények¹¹ 2001. évi minőségértékelő jelentéseit, valamint a közgazdasági felsőoktatási intézmények 150 hallgatójával készített interjú¹² alapján elemeztem a hallgatók szerepét az intézményi minőségértékelésben.

A vizsgáldás terepül azért választottam a közgazdasági felsőoktatást, mert itt van minőségértékelő tapasztalatom, mert mindenképpen homogén területre volt szükségem az összehasonlíthatóság érdekében, s mert ezt a területet különösen markánsan érintették a felsőfokú képzés működési feltételeiben végbement változások.

*Az intézményi minőségértékelő jelentések tartalma, szerkezete,
összehasonlíthatósága*

Ha a közgazdasági felsőoktatás meghatározó intézményeinek 2001. évi minőségértékelő jelentéseit tételesen átnézzük, megállapíthatjuk, hogy ezek a jelentések tartalmukban és szerkezetükben is erősen heterogének. A jelentések csak a változásokat jelzik, és így helyzetelemzésre nem alkalmasak. Az intézmény vagy szak állapotára tehát ezekből az anyagokból csak akkor lehet következtetni, ha az eredeti akkreditációs önértékelést és a korábbi évenkénti

¹¹ A közgazdasági felsőoktatási intézmények körében az értékelés az Általános Vállalkozási Főiskola, a Budapesti Gazdasági Főiskola, a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája, a Nemzetközi Üzleti Főiskola, a Széchenyi István Főiskola, a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Debreceni Egyetem, a Miskolci Egyetem, a Pécsi Tudomány Egyetem a Szegedi Tudomány Egyetem közgazdász-képzéseinek 2001. évi minőségértékelő jelentéseire terjed ki.

¹² A kérdézet a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája másodéves gazdálkodási szakos hallgatói végezték 2002 tavaszán, amit ezúton is köszön a szerző.

minőségjelentéseket is melléjük helyezük. A jelentések terjedelme is változó, három oldal és 150 oldal között minden variáció előfordul. És még egy érdekesség, a többkarú intézményeknél a minőségértékelések karonként készülnek, és semmi utalás nincs az intézmény egészének minőségbiztosítási rendszerére. Ahol hagyományos egyetemi típusú kari tagozódás van, ott ez a különbség érthető, ott azonban, ahol az integráció azonos képzési profilú intézmények között történt (pl. Budapesti Gazdasági Főiskola) azt jelzi, hogy a minőségbiztosítási rendszerek összehangolásában, egységesítésében még nem történtek érdemi lépések. Emiatt az egy intézményen belüli szakok összehasonlítása is nehézségbe ütközik.

A jelentések **tartalmi sokszínűsége** abban fejeződik ki, hogy eltérő mélységű elemzéssel, más-más témaköröket érintve készülnek el az anyagok. A legteljesebb jelentések tartalmazzak egy összefoglalót és az alábbi főbb témákat vizsgálják szakonként vagy karonként illetve intézményenként:

- szakok, szakirány bővítések
- oktatói háttér változása (szám szerint és minőség szerint)
- infrastruktúra (tanterem, könyvtárak, számítógépes-ellátottság, stb.)
- szervezeti kérdések (tanszéki, intézeti tagozódás, tanulmányi adminisztráció stb.)
- kutató és tudományos munka
- hazai és nemzetközi kapcsolatok.

A jelentések szerkezete, valamint az elemzés alapját képező forrásanyagok is nagyfokú eltérést mutatnak. Ez utóbbiak közül a legfontosabbak a tanszéki jelentések, a minőségbiztosítási bizottságok anyagai, a hallgatói véleménykérő lapok eredményei, az elhelyezkedési statisztikák. Ez a heterogenitás természetesen azt is jelenti, hogy nagyon nehéz, szinte lehetetlen az összehasonlítás, azaz a különböző intézmények azonos szakjainak, illetve teljes minőségbiztosítási tevékenységének összevetése. Ezzel nem is próbálkozva felvázoljuk azokat a főbb változásokat, amelyek a minőségbiztosítási jelentések alapján a közgazdasági felsőoktatás minőségét jellemezték az elmúlt évben:

- Valamennyi felsőoktatási intézményben **nőtt a hallgatók száma** és ezzel párhuzamosan folytatódott a bekerülési ponthatárok csökkenése, s közvetve az intézménybe került hallgatók középiskolai felkészültségének romlása.
- A hallgatói létszámnövekedés mellett nőtt az oktatói létszám is, de azzal korántsem azonos mértékben, és az előregedési folyamatot sem sikerült megállítani. A közgazdasági felsőoktatásban változatlanul működik az „utazó professzorok” intézménye.

- Az oktatói létszámon belül nőtt a tudományos fokozattal rendelkezők száma, ami a PhD fokozatok tömeges megszerzésének következménye.
- A szakok gyarapodása kevésbé jellemezte az elmúlt időszakot, a szakirányokban, a kihelyezett képzésekben, a távoktatásban és a felsőfokú szakképzésekben jelentek meg új kínálati elemek.
- Az infrastruktúra javítására szinte valamennyi intézmény látványos erőfeszítéseket tett, azokban az intézményekben azonban, ahol csak az elmúlt években indult meg a közgazdászképzés, méltatlan körülmények között folyik az oktatás (SZE, DE). Úgy tűnik, hogy a klasszikus egyetemi szakok őrzik hegemoniájukat és nem akarják elfogadni a piac törvényeit.
- Az oktatás tárgyi feltételei közül folyamatos javulás jellemzi a számítógép-ellátottságot és a könyvállomány gyarapodását.
- A tudományos tevékenység változásainál az egyetemek a doktoranduszképzésről számolnak be, míg a főiskolák oktatóik PhD-képzésben való részvételét taglalják. A kutatási részben saját szervezésű konferenciák, TDK-helyezést elért hallgatói munkák jelennek meg.
- A hazai és nemzetközi kapcsolatok értékelésében a külföldi intézményekkel közösen indított kínálatbővítés és a vállalatok által finanszírozott professzori helyek kapnak említést.
- Az intézmények szervezeti felépítésében változatlanul az intézeti/tanszéki szerveződések dilemmája jelenik meg.

Az intézmények **minőségértékelési tevékenysége** az alábbi általánosításokat teszi lehetővé:

Az egész menedzsment oktatásszervező-, marketing- és gazdálkodási tevékenységével szinte nem is foglalkoznak az intézmények.

Csak kevés jelentés tért ki az intézmények minőségbiztosítási tevékenységének szervezeti vetületére, összetételére, függelmi viszonyaira és jogosítványaira. Csak egy intézmény (MÜTF) jelezte, hogy sikerült megoldania a minőségbiztosítás elkülönített adminisztrációját.

Valamennyi minőségbiztosítási jelentésben igen elnagyolt a hallgatói teljesítmények értékelése. Hiányoznak a tantárgyankénti vizsgaeredmények, a készség- és képességmérés nehézségei, az elhelyezkedési esélyek mérlegelése és a munkaadók várakozásainak, elégedettségének vizsgálata.

Csak egy-két minőségértékelő jelentés utal a forrásokra. Némelyik jelzi az oktatói és hallgatói minősítő lapok létét, azok tételes elemzésével, értékelésével azonban egyetlen jelentésben sem találkoztunk.

A minőségbiztosítási jelentésekből teljesen hiányzik a „szolgáltató” egyetem, főiskola szemlélete. A jelentések tantárgy- és oktatáscentrikusak. Nem érintik az

intézmény versenyképességi tényezőit, nem foglalkoznak a hozzáadott értékkel és nem elég önkritikusak.

E sokszínűség, a jelentések összehasonlíthatatlansága vezette a MAB-ot ahhoz az elhatározásához, hogy már 2002 végén olyan egységes formában kérjen adatokat a felsőoktatási intézményektől, amelyek **sokoldalú elemzésre alkalmasak, korszerűek és az interneten folyamatosan elérhetőek.**

A hallgatói véleményezés anonimitása, megbízhatósága, hasznosíthatósága

Már jeleztük, hogy vizsgálódásunk második részét a közgazdasági felsőoktatásban résztvevő hallgatók intézményük minőségbiztosításáról kialakult véleményének a megismerése képezte. E célból 150 főiskolai és egyetemi hallgatót kérdeztünk meg személyesen (a kérdőív az 1. sz. mellékletben). A minta elemszáma és összetétele¹³ nem teszi lehetővé, hogy általánosítható következtetéseket vonjunk le, arra azonban alkalmas, hogy jelezze a főbb összefüggéseket, gondokat és kvalitatív információkat adjon.

A hallgatók meghatározó része (117 fő, 78%) tudatában van annak, hogy intézményében működik minőségbiztosítási rendszer. 27 hallgató nyilatkozott úgy, hogy erről nincs tudomása, 6 fő pedig határozottan kijelentette, hogy ilyen nem működik. A tájékozatlanok meghatározó része első éves, nekik tanulmányaik végzése során feltehetően még nem kellett adatlapot kitölteniük. Viszonylag sok hallgató (a megkérdezettek egyharmada) árult el tájékozatlanságot a BGF Külkereskedelmi Főiskolai Karán, ahol érdemes lenne a minőségbiztosítási tevékenységet (vagy az ahhoz kapcsolódó információs munkát) javítani.

A hallgatók bevonása a minősítő munkába viszonylag egysíkúan történik: valamennyi intézményben a hallgatói **véleménykérő lap** dominál. Szinte sehol sem működik a hallgatói képviselet valamilyen formája és egyéb módszerekről sem adtak információt a kutatásban részt vevő hallgatók.

A minősítés tárgya már árnyaltabb képet mutat. Az intézmények nagy részében a hallgatók az oktatókat, a tantárgyakat és a tananyagokat minősítik. A minősítés két módon történik, egységes, vagy eltérő szempontok szerint. Úgy tűnik, hogy a hallgatók a két szempontrendszer között nem tudnak különbséget tenni, pedig a szemináriumi foglalkozások és az előadások más-más felkészültségű és képességű oktatót igényelnek. Más szóval egységes szempontrendszer szerint a

---

¹³ A megkérdezettek megoszlása: BGF=46 fő, MÜTF= 29 fő, BKÁE=26 fő, ÁVF= 26 fő, Egyéb (DE, PTE, SZTE, KJF, SZIF, NYF, ZSKF, IBS) = 22 fő, összesen 37 egyetemi és 113 főiskolai hallgató.

két foglalkozás nem minősíthető kielégítően. A számonkérést csak a MÜTF-ös hallgatók jelezték konzekvensen, míg néhány intézményben az oktatás tárgyi feltételei is a minősítés tárgyát képezik. A számonkérés kényes helyzete a véleménykérés időpontjával függ össze, mert a vizsgák előtt erre nem kerülhet sor, utána pedig nem érhetőek el tömegesen a hallgatók.

Valamennyi intézményben az utolsó foglalkozásokon történik a véleménykérő lapok kitöltése, s így értelemszerűen a számonkérés csak érintőlegesen válaszolható meg (gyakorlati jegyes tárgynál, illetve évközi számonkérés esetén). Elgondolkoztató tehát, hogy az értékelés, a minőségbiztosítás oly fontos része nem képezi tárgyát a hallgatói véleménynyilvánításnak. De hiányzik a hallgatói megkérdezésből az oktatásszervezésről, a menedzsment munkájáról, a kisegítő apparátus tevékenységéről (tanulmányi részleg, könyvtár, kredit iroda stb.), az információellátásról, az oktatási folyamat egészéről kialakult vélemények megismerése is. A jövőben a hallgatói megkérdezést célszerű lesz a fenti témákkal kiegészíteni, illetve a MAB tanácsadó tevékenységét e területre is kiterjeszteni.

A minősítés többnyire skálatechnikával és minőségi válaszokkal történik. Módszerében a háromfokozatú skála dominál, kivételt a MÜTF ötfokozatú skálája képez. Ez utóbbihoz nehéz tartalmi észrevételt fűzni, a háromfokozatú skála megkönnyíti a válaszadó és a feldolgozó helyzetét, míg az ötfokozatú skála jobban utal a minőségre, árnyaltabb eredményeket ad.

A hallgatói véleménynyilvánítás egyik sarkalatos pontja a válaszok (válaszadók) anonimitásának biztosítása. Az intézmények ezt kétféleképpen érik el, nevezetesen a válaszokat név nélkül kérik és a kérdőívek beszedését, kiosztását nem az adott tantárgyat oktató tanár végzi. Ezeknek a szempontoknak a betartásában valamennyi intézmény hallgatója egységesen nyilatkozott, s ez arra utal, hogy a válaszok **anonimitása** minden intézmény számára fontos.

A hallgatói vélemények másik neuralgikus pontja a válaszok megbízhatósága. A megkérdezettek közel egyötöde vallja, hogy a válaszok megbízhatóak. Indokaik szerint az anonimitás és a hallgatók érdekei játsszák ebben a fő szerepet. A túlnyomó többség (a válaszadók négyötöde) csak részben, vagy egyáltalán nem tartja az általuk adott válaszokat megbízhatónak. A negatív vélekedés mögött a fő indok, hogy nem veszik komolyan az értékelési munkát. Sokan azt vallják, hogy szelektíven töltik ki a kérdéseket, nem elég pontosan és átgondoltan. Végül pedig az elutasító magatartás mögött az a vélelmezés húzódik meg, hogy a hallgatók nem bíznak a változásban, s ezért nem szánnak kellő időt és energiát a korrekt válaszadásra. Ez a négyötödös negatív feltételezés komoly figyelmeztetés a

véleménykérő lapok hasznosítását illetően, de a minőségértékelésben betöltött szerepük is átgondolásra érdemes.

A hallgatói minősítés megszervezésében általában sokan vesznek részt, és ezért nem rajzolódik ki markánsan az azért való egyértelmű felelősség. Legalábbis ez a következtetés vonható le a hallgatói véleményekből. Azok a hallgatók vannak többségben, akik a tanszékek felelősségét tartják meghatározónak. Igen sokan a HÖK-öt tartják felelősnek, míg néhányan a minőségbiztosítási szervezetet jelölték meg. Ez a heterogén kép arra utal, hogy a minőségbiztosítási tevékenység még nem képezi szerves részét az intézmény életének, a hallgatók nem rendelkeznek elegendő információval. A véleményezési munka sikerének záloga a visszacsatolás, a vélemények hasznosítása. A minősítő lapok fő kérdése, hogy kapnak-e a hallgatók valamilyen visszajelzést az eredményekről, közzéteszik-e azt valahol, illetve, hogy az eredmények alapján történik-e valamilyen reakció. A megkérdezettek közül 25 hallgató (16,6%) jelezte, hogy valamiféle visszajelzést kapnak. Ez hihetetlenül alacsony arány, ami azt jelzi, hogy vagy nem megoldott az eredmények rendszeres közzététele, vagy pedig a módszer nem megfelelő. Akik jeleztek valamilyen visszajelzést, azok az eredmény főiskolai, egyetemi lapokban való közzétételéről, valamint tanszéki reagálásról számoltak be. Szinte senki sem jelzett munkajogi következményeket. Ezek az adatok mindkét oldal félelmeit alátámasztják: az oktatókét azáltal, hogy ilyen megbízhatóságú tartományba tartozó információkkal nem lehet díjazni vagy elmarasztalni, a hallgatókét pedig azáltal, hogy ha nincs reakció, akkor nem érdemes a véleménynyilvánítást komolyan venni. A hallgatók zöme, annak ellenére, hogy a válaszok megbízhatóságát megkérdőjelezi, a hallgatói véleménynyilvánítás intézményét kiválónak tartja. Fő értéként azt fogalmazzák meg, hogy az anonim véleményadással formálják, alakítják az intézményt, és a kérdések révén maguk is az oktatási folyamat szakértőivé válnak. Igen sokan kiemelték azt, hogy csoportos véleményegyeztetés esetén a markáns, szélsőséges kifogások is megfogalmazhatók, illetve kiváló, vagy alkalmatlan oktatók a vezetés figyelmébe ajánlhatók.

A hallgatói véleménykérés fő negatívumaként a visszajelzés hiányát, illetve annak esetlegességét említették. Valamennyi kérdéskört intézményenként, a válaszadók évfolyama és tanulmányi átlaga szerint vizsgáltuk, de szignifikáns eltéréseket nem találtunk.

Felhasznált irodalom:

1. A Magyar Akkreditációs Bizottság stratégiai terve. Kézirat, Budapest, 2002.
2. Michelberger Pál: Minőség, felsőoktatás, felnőttképzés. Akkreditációs Értesítő 11: 2003.

Azonos alapképzési szakok párhuzamos akkreditációja és értékelése *

A Magyar Akkreditációs Bizottság 2002 februárjában elfogadott **Stratégiai tervében** egyebek mellett azt a szándékát is rögzítette, hogy alapvető funkciói között a jövőben nagyobb teret és figyelmet kíván szentelni az egyes programok és intézmények minőségének javítására irányuló **tanácsadásnak**.¹⁴ Ugyanitt jelölte ki a programok akkreditációjának egy lehetséges jövőbeli útját, a különböző intézményekben oktatót **azonos szakok** egyszerre történő, **párhuzamos akkreditációjának és értékelésének** egyelőre kísérletszerű megkezdését.

Az elgondolás megvalósításának előkészítésére, a párhuzamos programértékelések koncepciójának kidolgozására a MAB 2002 szeptemberében egy bizottságot hozott létre¹⁵, s egyben elhatározta, hogy az első párhuzamos programértékelésekre a **pszichológia** és a **történelem alapképzési szakok** esetében kerül sor.

A bizottság 2002 októberében kezdte meg a munkát. Először áttekintette az ide kapcsolódó jelenlegi nemzetközi fejleményeket és projekteket, különös tekintettel az EuPsyt (európai pszichológus diploma), a *Joint Quality Initiative (Bachelor és Master szintű általános elvárások)*¹⁶, a *Tuning* (a felsőoktatási képzések harmonizációja hét tudományágban, kompetenciák)¹⁷ és a TEEP (nemzetközi programértékelések módszertana) projektekre. Ezután a főbb tisztázandó kérdések megvitatására került sor, s mindezek fényében a bizottság kialakította a hazai párhuzamos programértékelésekre vonatkozó koncepciót, melyet a MAB **2002/9/IV. számú határozatában** elfogadott, a következők szerint:

1. *A vizsgálatok céljának meghatározásakor a MAB törvényszabta feladataiból kell kiindulni. A MAB a magyar felsőoktatás minőségitelesítését végzi, nem feladata a képzések tartalmi meghatározása. Ezért a párhuzamos programértékelési vizsgálatok célja nem a képzések tartalmi meghatározása, nem tananyag egységesítés, vagy harmonizáció, hanem a vizsgált szakok*

* Megjelent: *Magyar Felsőoktatás* 2003/4-5-6.

¹⁴ A *Stratégiai terv* honlapunkon elérhető: www.mab.hu, a Szabályok menüpontban.

¹⁵ A bizottság elnöke *Róna-Tas András*, tagjai *Bálint Csanád*, *Mózes Mihály*, *Pléh Csaba* és *Szász Zoltán*, titkár *Szántó Tibor*.

¹⁶ <http://www.jointquality.org/>

¹⁷ <http://www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index.htm>

minőségének értékelése és hitelesítése. (Az értékelési szempontok persze az oktatás tartalmára is hatással lehetnek.)

2. *Megértjük, hogy az azonos szakok egyszerű (erős) rangsorba állítására alkalmasint jelentős társadalmi-fogyasztói igény mutatkozik. Egy-egy ilyen rangsor (ordinális skála) felállítása azonban számos módszertani problémát vet fel, melyeket mindmáig a különböző külföldi rangsorolások sem tudtak megnyugtató módon megoldani. A MAB által végzendő párhuzamos programértékelések ezért **nem vezetnek közvetlen, egyszerű rangsoroláshoz**, noha az értékelések természetesen tartalmazhatnak egy-egy vizsgálati dimenzióban közvetlen vagy közvetett összehasonlításokat.*
3. *A Tuning projekt történelem munkacsoportja által kidolgozott szakspecifikus ajánlások közül számunkra az első két szint (nem főszakos történelem tanulmányok) nem releváns. A MAB párhuzamos programértékelési vizsgálatai az érintett szakterületek **alapképzési (egyetemi és főiskolai) szakjaira** irányulnak. A történelem szak esetében tehát a fenti ajánlások közül a 3-4. szint (bachelor és master) végzett hallgatóival szemben támasztott kimeneti minőségi elvárások, kompetenciák vehetők figyelembe.*
4. *A **kompetenciákba** értelmezésünk szerint beletartoznak a hallgatók által*
  - *elsajátított ismeretek,*
  - *kifejlesztett képességek,*
  - *kialakított attitűdök és értékvilág.*
5. *A párhuzamos programértékelési vizsgálatok elemei:*
  - *A képesítési követelményeknek való megfelelés.*
  - *Az akkreditációs minimumkövetelményeknek való megfelelés.*
  - *Az oktatási-tanulási folyamat.*
  - *Az oktatás-tanulás eredményei.*

Ennek vizsgálata során az adott szakokat fogjuk arra kérni, hogy önértékelésük keretében mutassák be, hogy végzett hallgatóik valóban elsajátították a szükséges ismereteket és képességeket, kialakult a szakma gyakorlásához nélkülözhetetlen attitűd- és értékviláguk.

- *A felhasználói oldal véleménye.*

Itt az iskolaigazgatók, kutatóintézetek, média, stb., és a végzett hallgatók adott képzésről való véleményét kell kikérni, elemezni. E megkérdéseket lehetőleg az érintett szakokat oktató intézmények végezzék.

6. *A párhuzamos programértékelési vizsgálatok eredménye **akkreditáció és értékelés**. A szakokat tehát **egyenként** vizsgáljuk, az értékelések során*

azonban **összehasonlító megjegyzéseket**, az értékelések fényében pedig általános és specifikus jellegű, a minőség javítására vonatkozó **ajánlásokat is teszünk**. A minimum követelményeknek megfelelő szakok teljes, 8 évre szóló akkreditációt kapnak. Ez azt jelenti, hogy ezeket a szakokat az intézményi akkreditáció második körében nem vizsgáljuk újra.

7. A vizsgálatok további részleteinek kidolgozására a történelem és a pszichológia szakra vonatkozóan is **egy-egy szakértői bizottság** felállítása indokolt. A történelem bizottság Szász Zoltán, a pszichológia bizottság Pléh Csaba elnökletével alakuljon meg. A bizottságok tagjaira az elnökök tegyenek javaslatot. A tagok létszáma ne haladja meg a tízet, s közöttük szereljenek az érintett szakmák kutatói, gyakorlati, felhasználói képviselői is.
8. A szakértői bizottságok feladata a következő:
  - az adott szakra vonatkozó vizsgálat **időtervének** kidolgozása,
  - a vizsgálat **részletes módszertanának** kidolgozása,
  - a **szakspecifikus akkreditációs és kiválósági kritériumok** meghatározása, különös tekintettel a kimeneti kompetenciákra,
  - a vizsgálat **lebonyolítására** vonatkozó javaslat kidolgozása (önértékelések, LB összetétele, értékelési jelentés, stb.)
9. Igen fontosnak tartjuk, hogy a vizsgálatok részletes tervét a MAB plénuma általi végleges jóváhagyás előtt az **érintett szakmák a lehető legszélesebb körben megvitassák**. Ebbe nemcsak a hazai szakmai közönség, de legalább két-két külföldi szakértő részletes véleményének kikérése is beletartozik.
10. Az előkészítő munkálatokat úgy kell ütemezni, hogy a vizsgálatok **lehetőleg 2003. őszén elindulhassanak**.

A fenti koncepciónak megfelelően 2002 decemberében megalakult a **részletes módszertant kidolgozó két szakterületi bizottság**, s külön-külön elkészítették a pszichológia és a történelem alapképzési szakok párhuzamos akkreditációjára és értékelésére vonatkozó ajánlásaikat. A koncepció 6. pontjának megfelelően mindkét bizottság megerősítette, hogy a vizsgálat **kettős fókuszú** legyen:

- a) a **képesítési követelményeknek és a MAB akkreditációs követelményrendszerének való megfelelés vizsgálata** (akkreditációs hang-súly)
- b) az **oktatási-tanulási folyamat és eredményeinek (kompetenciák) vizsgálata** (értékelési-tanácsadási, minőségjavítási hangsúly).

Javaslatot tettek továbbá a **képzési folyamat** elemzésének egyes elemeire, összeállították az oktatási-tanulási folyamat **eredményeiként** vizsgálandó **szakspecifikus kompetenciák** listáját, s javaslatot tettek a hasonlóképpen a

minőségjavítási fókuszban értékelendő **kiválósági kritériumokra** is. Nem került el a figyelmüket a **felhasználói szempontok** és a **hallgatói vélemények** figyelembevétele sem.

A két javaslatot a MAB elnöksége, majd plénuma is áttekintette, s a fenti koncepció 9. pontjának megfelelően most a **széles szakmai nyilvánosság elé tárja megvitatásra**. A 2003 április-májusában megszervezett szakmai megbeszélések tapasztalatai mellett a MAB szívesen lát minden egyéb észrevételt és hozzászólást, s természetesen nemcsak az érintett két tudományág képviselői részéről. A megvitatandó két anyag honlapunkon hozzáférhető a www.mab.hu címen, a Szabályok menüpontban.

Kiss Péter

Orvosképzésünk elismerése az Egyesült Államokban*

*A National Committee on Foreign Medical Education and Accreditation ülése
Washington 2003. március 13.*

Előzmények

1995januárban a Magyar Akkreditációs Bizottság (a továbbiakban: MAB) az Egyesült Államok Oktatási Minisztériumának kérésére elküldte az (akkori) orvostudományi egyetemek akkreditációs látogatásainak menetrendjét, az addig megtörtént akkreditáció eredményét, a MAB felépítését, működési és eljárási rendjét, az akkreditáció várható időpontját, a MAB jogállását.

1997-ben a National Committee on Foreign Medical Education and Accreditation (a továbbiakban: NCFMEA) a MAB által rendelkezésükre bocsátott dokumentumok (akkreditációs kézikönyv, a MAB működését bemutató angol nyelvű kiadványok, az orvosegyetemek addig lezajlott akkreditációs eredményei) alapján megállapította, hogy a magyarországi orvosképzés akkreditációja során alkalmazott irányelvek és eljárási módszerek összehasonlíthatók és megfelelnek az Egyesült Államokban használatos és alkalmazott eljárásoknak.

A konferencia célja

Az NCFMEA 6 évenként felülvizsgálja korábbi döntéseit, ezért került sor részvételünkre a washingtoni megbeszélésen. Az Oktatási Minisztériumot (a továbbiakban: OM) dr. Kiss László főosztályvezető-helyettes, a MAB-ot személyem képviselte.

---

* Megjelent: *Magyar Felsőoktatás* 2003/7.

Előkészítés

Részvételünk előkészítéséhez az OM és a MAB közösen válaszolta meg az USA Oktatási Minisztériuma kérdéseit. A végső formájában 30 oldalas elaborátum részletesen ismertette a hazai orvospérezés valamennyi elemét a felvételtől a diplomáig. Továbbá bemutatta a Felsőoktatási törvény ide vonatkozó rendelkezéseit, az intézmények működési rendjét, az oktatás törvényileg meghatározott feltételrendszerét és az oktatás minőségét biztosító és elismerő akkreditációs eljárás szabályait.

A konferencia

A konferencia illetve a megnevezett bizottság kizárólag az USA-n kívüli orvospérezéssel foglalkozik. Érdekeség, hogy semmilyen más szakma területén nem működik ilyen vagy ehhez hasonló testület.

Az NCFMEA 11 tagú bizottságának elnöke a Tennessee-i Vanderbilt Egyetem orvoskari dékánja, tagjai különböző szakok egyetemi tanárai, valamint egy diákszervezet képviselője. A bizottságot tanácsadók javaslatára a miniszter nevezi ki, évente kétszer üléseznek és ülésenként 100 \$ tiszteletdíj illeti meg őket. Kellő időben megkapják a kérdéses ország orvospérezéséről szóló részletes jelentést, amelyet az amerikai minisztérium illetékes referense állít össze. A bizottság két tagja referál, ami jelen esetben a kérdezőket jelenti. Az ülés során az illetékes amerikai referens a bizottság és a hallgatóság számára röviden összefoglalja a jelentés lényegét, majd ezt követően a kijelölt bizottsági tagok, de természetesen a részt vevők közül bárki kérdéseket tehet és tesz fel az adott ország megjelent képviselőinek.

A legtöbb és legfontosabb kérdést a legkényesebb területről, a minőségellenőrzés biztosításával és folyamatosságával kapcsolatban kaptuk. Kitartóan feszegették, hogy milyen módon biztosítják az intézmények a legújabb ismeretek elméleti és gyakorlati oktatását, hogyan tudja a MAB ennek ellenőrzését biztosítani. Ezzel kapcsolatban elmondtuk, hogy a Felsőoktatási törvény a minőség ellenőrzését és biztosítását az intézmények saját hatáskörébe utalja. Előírja az intézményekben minőségbiztosítási testületek megszervezését, továbbá azt, hogy ez a testület évente köteles jelentést tenni a rektornak, és azt elküldeni a MAB-nak. A MAB a kötelező 8 évenkénti akkreditációs eljárását az éves jelentések alapján irányítja, illetve ha szükségesnek látja időközi vizsgálatot végez. További kényes kérdés volt a végzett hallgatók visszajelzéseinek értékelése, melyről – sajnos – nagyon kevés ismerettel rendelkezünk. Mindössze annyit válaszolhattunk, hogy legjobb tudomásunk szerint hazánkban a végzett orvosok előbb-utóbb elhelyezkednek és szakvizsgát tesznek. Kérdések hangoztak el a szakorvospérezéssel kapcsolatban és meglehetősen nehéz volt megmagyarázni a hazai rezidens képzés rendszerét,

hiszen az USA-ban a rezidens egészen mást jelent, valamint azt, hogy míg az alapképzés az OM-hez, a szakorvosképzés az egészségügyi tárcához tartozik. Többen firtatták a habilitáció szerepét, jelentőségét, mivel ez a cím és fogalom ismeretlen az angolszász egyetemi világban. Az írásbeli jelentés és a szóbeli válaszok alapján a bizottság zárt ülésen hozott döntést, az ülésen magunk is részt vehettünk.

A konferencián ezen a napon, Magyarországon kívül, a Cseh Köztársaság (csak jelentés), Saba, korábban Holland Antillák (első összehasonlító jelentés), Santa Lucia, Costa Rica, India, Pakisztán, Fülöp Szigetek, Ausztrália és Új-Zéland, Írország és Dánia jelentéseinek megvitatására került sor. Megjegyzendő, hogy az utóbbi 8 államot személyesen senki sem képviselte és a rövid írásbeli jelentésekhez részletes kiegészítést kértek.

Eredmények

Az írásban megadott előterjesztés, valamint a szóbeli kiegészítések alapján hozott döntés eredményét az USA oktatási minisztere írásban közölte az OM-mel. Ezt a jelentést valamennyi érintett egyetem megkapta.

A jelentés

A bizottság megerősítette korábbi határozatát, mely szerint a magyarországi orvosi kark akkreditálása során a MAB által alkalmazott módszerek és eljárások megfelelnek az USA-ban használt akkreditációs eljárásoknak. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy további 6 évre kiterjeszti korábbi határozatának érvényességét. A határidő lejártá előtt az NCFMEA újabb beszámolót kér.

Az NCFMEA 2005. márciusi ülésére az alábbi, kiegészítő információk megküldését kéri:

- *Az orvosi iskolák listája*, programjaik és az egyetemek akkreditációs helyzete.
- *Az akkreditációs tevékenység áttekintése*, a 2004 novemberig végzett eljárások eredménye, a megtartott akkreditációs konferenciák és továbbképzések bemutatása.
- *Törvények és rendeletek*. A 2003 március óta életbelépett, az orvosképzést érintő újabb törvények és rendeletek felsorolása.
- *Irányelvek, eljárások és fejlődés*. Történt-e változás 2003 óta MAB orvosképzést akkreditáló rendszerében?
- *A következő akkreditációs eljárások időpontja*. A 2004 és 2006 között terbe vett akkreditációs megbeszélések és helyszíni látogatások ideje.

Összegzés

Az Amerikai Egyesült Államok oktatási minisztere az OM-hez írt levelében a MAB tevékenységét is nagyra értékelve a magyar orvosi felsőoktatást ugyanazon akkreditálási szintűnek fogadja el, mint az Amerikai Egyesült Államok orvosképzését. Egyúttal elismeri a hazai idegen nyelvű orvosképzést is, amelyhez éppen a fentiek alapján, az Amerikai Egyesült Államokból érkező hallgatók tanulmányaikhoz finanszírozott állami hitelt kaphatnak.

Az értékelésnek két igen jelentős pozitívuma van:

1. A MAB működése, követelményrendszere megfelel a legkényesebb nemzetközi elvárásoknak.
2. A hazai orvosképzés nemzetközileg elismert magas színvonalon folyik.

Ugyanakkor az oktatás folyamatos fejlesztése, minőségének biztosítása és ennek ellenőrzése a MAB és az oktatási intézmények közös, egymásra épülő, állandó feladata.

Szántó Tibor

*A szemléletváltásról**

Egy korábbi cikkemben bemutattam a Magyar Akkreditációs Bizottság által tervezett párhuzamos programértékelések koncepcióját. E vizsgálatokat Magyarországon most először, kísérleti jelleggel, két tudományágban, a pszichológia és a történelem alapképzési és szakirányú továbbképzési szakok és doktori iskolák vonatkozásában tervezzük. A cél az, hogy a különböző intézményekben folyó azonos képzések egyidejű áttekintésével – azok akkreditációja mellett – képet kapjunk az adott tudományágban folyó felsőoktatás országos helyzetéről és minőségéről, erősségeiről és gyengéiről, a minőségjavítást akadályozó tényezőkről. Az alanyi többség szám itt természetesen nem elsősorban a MAB-ot jelenti, hanem e képzések minden érdekeltjét, a jelenlegi és potenciális hallgatóktól az értékelésben résztvevő szakértőkön és a felsőoktatási kormányzaton át a legszélesebb társadalmi nyilvánosságig.

E vizsgálatok kezdeményezésének háttérében több tényező áll, köztük az akkreditációs és minőségértékelési eljárások csiszolása, korszerűsítése, a MAB „önfejlődése”, valamint hazai és külföldi szakértőktől kapott jelzések, s nemzetközi tapasztalatok. Ilyen jellegű értékelések több európai országban is már évek óta sikeresen folynak. Egy további fontos impulzus a hazai érintettek,

---

* Megjelent: *Magyar Felsőoktatás* 2003/8.

hallgatók, felhasználók, a közvélemény igénye, érdeklődése volt. A MAB eddigi, első körös intézményi akkreditációs értékelései egy-egy intézmény képzéseire fókuszáltak. A *Szegedi Tudományegyetem* történelem szakját pl. 1994/95-ben akkreditálta a Bizottság. Az *ELTE*-n folyó hasonló képzés azonban csak 1999/2000-ben került sorra, egy másik látogató bizottság szakértői véleményével. A hallgatók, szülők, az érdeklődők ugyanakkor szeretnék egybevetni a hasonló képzéseket, szeretnék tudni, hogy hol, mit érdemes tanulni. A MAB nem térhet ki e jogos igények elől.

„*Panta rhei*”, minden folyik, változik – tartotta 2500 évvel ezelőtt *Herakleitosz*. Ma sincs ez másként. Nemcsak az egyének, de a szervezetek életének is természetes velejárója a változás, az aktuális körülményeknek való megfelelés, az új meg új feladatokkal való szembenézés, azok megoldása. Az alkalmazkodás, a változás képessége, tudjuk, az életrealitás alapvető ismérve. E folyamatban vannak kisebb, és nagyobb jelentőségű változások. Utóbbiak azok, melyek eredményeként nemcsak másként csinálunk valamit, mint eddig, hanem már valami mást (is) csinálunk. A változás ilyenkor nemcsak tevékenységünk egy-egy részét, hanem immár annak kereteit és alapjait érinti, a „filozófiáját”, a mögöttes értékvilágot. „Paradigmát váltunk”, ahogy egy ideje mondjuk.

E paradigma-, vagy szemléletváltás ideje a MAB életében is eljött. A szükségeszerű önreflexió, valamint az immár közel évtizedes akkreditációs tevékenység külső, nemzetközi szakértői panel által 1999-2000-ben végzett áttekintése és értékelése nyomán a MAB elkészítette, és 2002 elején jóváhagyta *Stratégiai tervét*. Ebben szerepelt a fenti párhuzamos értékelések elindításának szándéka is. No és a mondott szemléletváltás megfogalmazása. Annak rögzítése, hogy a MAB nemcsak akkreditál, azaz szakértői véleményével előkészíti az államigazgatási engedélyezési döntéseket (illetve a doktori iskolák és tudományos besorolások esetében maga dönt), hanem javaslatokat, minőségfejlesztési tanácsokat fogalmaz meg a felsőoktatási kormányzat, s nagyobb részt, a vizsgált programok, intézmények számára.

A *Stratégiai Terv* a MAB négy funkcióját rögzíti:

- a) **Javaslattevő** funkció: a magyar felsőoktatás minőségét érintő átfogó, általánosabb kérdések megvitatása, állásfoglalás, jobbító szándékú javaslatok megfogalmazása az oktatáspolitikai, oktatásirányítási számára.
- b) **Véleményező** funkció: a MAB a jogszabályi előírásoknak megfelelően, külső megkeresésre testületi véleményt nyilvánít az Ftv. 81. § (2) bekezdése szerinti kérdésekben.

- c) **Tanácsadó funkció:** a beérkező akkreditációs anyagok és információk, s az akkreditációs vizsgálatok alapján a MAB a minőség javítását célzó tanácsokat fogalmaz meg a vizsgált intézmények/programok számára.
- d) **Döntési funkció:** a doktori iskolák működésének jóváhagyása, döntés arról, hogy egy-egy intézmény melyik tudományterületen, azon belül mely tudományágban folytathat doktori képzést, ítélni oda doktori fokozatot.¹⁸

Az is szerepel e határozatban (és a *Stratégiai terv* részletes szövegében), hogy a MAB fokozatos **hangsúlyeltolódást** tart szükségesnek a külső értékelés felől az intézményi belső minőségbiztosítás értékelését is felhasználó vegyes értékelés felé. Továbbá: az akkreditáció mellett eddig is jelenlévő **értékelési, tanácsadó tevékenységet a jövőben erősíteni kívánja**. A minőségi küszöbszintek vizsgálatán („számonkérés”) túl tehát a minőségjavítást célzó, segítő, tanácsadó funkciót is gyakorolja, mégpedig egyre növekvő hangsúllyal. A „végcél” pedig az, hogy az intézmények belső minőségbiztosítási rendszereinek megerősödésével a MAB már csak e rendszerek működését, hatékonyságát és hatásosságát vizsgálja, azaz mintegy „metaértékelést” végezzen.

A stratégiában megfogalmazott e hangsúlyeltolódás gyakorlati megvalósításának egyik lépése a párhuzamos programértékelések elindítása. Ezek részletes módszertani koncepciójának kidolgozását az adott tudományágak szakértőiből álló bizottságok végezték. Munkájuk során természetesen figyelemmel voltak a nemzetközi tapasztalatokra, trendekre. Az egyik legfontosabb **nemzetközi trend** e vonatkozásban az, hogy a felsőoktatási programok minőségének értékelésekor egyre inkább előtérbe kerülnek a végzett hallgatók által elsajátított **kompetenciák**, a megszerzett ismeretek és kifejlesztett képességek, az attitűdök és értékvilág. A több ezer európai szakértő és hallgató bevonásával zajló *Tuning* projekt (www.relint.deusto.es/TUNINGProject/index.htm) első fázisában (2001-02) többek között a történelem képzések esetében állítottak össze egy szakspecifikus kompetencia listát, melyet némi módosításokkal a MAB is átvett.

S ezzel ismét ott vagyunk a szemléletváltásnál. Mert a segítő-tanácsadó funkció előtérbe helyezésének lényegi mozzanata, hogy a MAB a nemzetközi tapasztalatokat figyeli, s lehetőség szerint „hazahozza”. Nemcsak európai csatlakozásunk elősegítése, hanem a hazai felsőoktatási minőségügy előbbre vitele érdekében és szolgálatában. Szándékosan és nyomatékkal használom a „*szolgálat*” szót itt. A Magyar Akkreditációs Bizottságot a hazai felsőoktatás szereplőinek jó része a kezdetektől mindmáig „hatóságként” tekinti. Legyünk

---

¹⁸ A Magyar Akkreditációs Bizottság stratégiája (A MAB 2002/1/II/2.1 sz. határozata) www.mab.hu, a Szabályok menüpontban.

őszinték: a MAB eddigi tevékenysége során bizony okot is adott erre, gyakran valóban hatóságyszerűen működött. A helyzet azonban egyértelműen változóban van. *Panta rhei*. Szemléletváltás.

A MAB azon igyekszik, hogy az **akkreditációs adminisztráció terhei csökkenjenek**. A párhuzamos vizsgálatba kerülő szakokat nem kell majd ismét, az intézménnyel akkreditálni. A második körös intézményi akkreditáció könnyebb, egyszerűbb lesz, ha a szakonkénti éves jelentések lényegét alkotó adatok internetre kerülnek. Az első intézményi akkreditációs körben közbülső eljárásra utalt szakok vizsgálatát a MAB az intézmények terheinek csökkentését célozva későbbre halasztotta. Az első körös intézményi akkreditációk hatályát a 2003/6/V/3 sz. határozattal a második intézményi akkreditációig meghosszabbította. Ezek az intézkedések mind-mind egy irányba mutatnak: egyszerűsítést, könnyítést jelentenek az intézményeknek.

A MAB ma őszintén azt szeretné, ha a felsőoktatás érdekeltjei **partnerükként tekintenek**, s ekként fogadnák el. A párhuzamos programértékeléseket nem azért készíti elő, hogy az intézmények terheit növelje, hanem azért, hogy az intézményeket minőségfejlesztési tevékenységükben segítse, az akadályozó tényezőket feltárja, az érdekeltet, a széles közvélemény információigényét kielégítse, a felsőoktatási minőségügy előbbre lépését szolgálja. S ha talán túlzásnak tűnik is, a párhuzamos programértékelések, a nemzetközi trendekhez való igazodás azért is szükséges, hogy Európában a térképen maradjunk...

De hát miért is kell a minőségbiztosítás? Nem elég oktatni, kutatni, a laborba, levéltárba járni? Nem. Nem elég. Az ipari minőségügyi és minőségtanúsítási rendszerek megjelenésének kezdeti szakaszában mindössze néhány vállalat fordított pénzt és energiát ezen „úri huncutságra”. Ma már, tudjuk, kevés magára (és versenyhelyzetére!) valamit is adó cég engedi meg magának a valamilyen **minőségügyi rendszer** hiányában való működést. A felsőoktatásban sincs, nem lesz ez másként. Aki időben lép, előnybe kerül. Aki nem lép, lemarad. Legyen az egy-egy program, intézmény, vagy ország.

Mindannyiunk előtt ismert az egységes Európai Felsőoktatási Térség létrehozására irányuló bolognai folyamat. A felsőoktatásért felelős miniszterek bolognai nyilatkozatukban, 1999-ben, hat fő célkitűzést fogalmaztak meg, melyek sorában a minőségbiztosítás is szerepelt. A miniszterek által 2003. szeptember 19-én aláírt Berlini Kommuniqué a **felsőoktatás minőségbiztosítását** a legfontosabb, **első számú célkitűzéssé emelte**, s az aláíró országok számára a nemzeti minőségbiztosítás tekintetében 2005-ig megvalósítandó határozott intézkedések megvalósítását ajánlja, kéri. (www.esib.org/news/BerlinCommunique.pdf)

Ellenvethető, hogy mi szegény ország vagyunk, a felsőoktatás alulfinanszírozott, nincs pénz minőségbiztosításra. Valóban kevés a pénz. Ám ne feledjük, Európában, s a világ más tájain, van néhány nálunk is szegényebb ország, hátrányosabb helyzetben lévő felsőoktatási rendszer, s ott is dolgoznak a minőségbiztosításon. Albániától Vietnamig. Mert talán nem is a pénz a legfontosabb itt, hanem valami más. A hajlandóság, a szándék, a törekvés. Az alapelvek, az értékvilág. A szemlélet.

És a megváltozott körülmények? A hallgatói létszám ugrásszerű növekedése? Meg a bizonytalanság, a kétes kimenetű reformtörekvések? Igen, ezek is vannak. Nálunk is, meg máshol is. Az *Egyetemek Nemzetközi Szövetsége* (IAU) (www.unesco.org/iau) hírlevelének 2003 április-júniusi száma a felsőoktatási reformok kérdésével foglalkozik. Az első cikk Japánról számol be. A felsőoktatásba belépők növekvő számáról, az ezzel járó minőségi problémákról, meg arról, hogy nagyobb állami támogatásra volna szüksége a szektornak. És hogy 2004 áprilisától irányítási és finanszírozási reformot vezetnek be. Igen, Japánban.¹⁹ A második cikk Chiléről szól. Arról, hogy az 1981-es 140 ezerről 2002-re 450 ezer fölé nőtt a hallgatói létszám. Az állami források meg nemigen bővültek. És hogy az ultra liberalizált chilei felsőoktatási rendszer (újabb) reformra szorul. A tartalmi és minőségi feltételek határozott előírására, minimum követelmények meghatározására, a programok és intézmények szigorú akkreditációjára.²⁰ S folytathatnám a sort az országokkal, a hasonló problémákkal, a Nyugat-Európában is sorra megjelenő nemzeti akkreditációs szervezetekkel.²¹

Egyetlen országot azért még megemlítek. Emléksziünk még, néhány évtizede Írország volt Nyugat-Európa (egyik) szegénye. Az EU 15-ök átlagát 100-nak véve Írország bruttó nemzeti összterméke 1975-ben 66 volt, mélyen az átlag alatt tehát. És ma? 2001-ben ez a szám 118. Írország az egy főre eső GDP-t tekintve ma a második Európában. Miért hozom ezt fel? Nos, néhány hónapja alkalmam volt négy ír felsőoktatási intézmény belső minőségbiztosítási rendszerének leírását áttekinteni. A négyből háromban rendkívül alapos, szinte mindenre kiterjedő, fejlett rendszer működik. Ezekben a – főiskolai szintű –

¹⁹ Yuichiro Anzai, "University reform in Japan: Current state and future perspectives". *IAU Newsletter* 9(2003) No. 2-3. 1-3.o.

²⁰ Gustavo Hawes, "The Chilean higher education reform: A case of deregulation". *IAU Newsletter* 9(2003) No. 2-3. 4-5.o.

²¹ A felsőoktatási minőségértékelés néhány nemzetközi trendjéről részletesebben lásd Szántó R. Tibor, "A felsőoktatás minőségértékelése: Nemzetközi kitekintés". *Magyar Tudomány* 2003/10

intézményekben minden szakról évente áttekintő-értékelő jelentés készül. Maguk a szakok készítik, nem az ír MAB-nak, hanem saját maguknak. Adatokkal, táblázatokkal, hallgatói, oktatói és felhasználói megkérdezésekkel, az előző évi jelentés óta megtett intézkedések számbavételével. Hogy napra kész, pontos képük legyen, hogy minőségüket javíthassák. Az éves önvizsgálatokon túl rendszeresen (5 évente) külső szakértőkkel értékeltetik működésüket. Szakonként. Szintén önszántukból, a belső minőségbiztosítási rendszer részeként.

Lehet, hogy e két dolog, a GDP és a minőségbiztosítás között nincs semmi összefüggés. De az is lehet, hogy van...

Az INQAAHE (a felsőoktatási minőségértékelési ügynökségek világszervezete, www.inqaahe.nl) legutóbbi konferenciáját és közgyűlését Dublinban tartotta, 2003 áprilisában. A konferenciát az ír köztársasági elnök asszony nyitotta meg. Nem formálisan, hanem érdemben, egy 40 perces, tartalmas előadással. Többek között arról beszélt, hogy Írország mai teljesítményét valamikor az 1960-70-es években alapozta meg. Az oktatás fejlesztésével. A minőséggel. A szemléletváltással.

Azt hiszem, nekünk is ezt kéne most tennünk. Szemléletet váltani. A MAB-nak, az oktatóknak, a szakoknak, a felsőoktatási intézményeknek. A felsőoktatás minden érintettjének. A MAB ezirányú szándékát kinyilvánította, az úton elindult. A 2004 januárjában felálló új testületre nem kis feladat vár. A továbblépés. Konceptiózus átgondoltság, alaposág, professzionalizálódás. A szemléletváltás szerinti működés. Partnerség.

Egyedül azonban ez sem megy. Kellenek a társak, a partnerek. Akkor is, ha nincs pénz, akkor is, ha nehéz a helyzetünk. Sőt, akkor még inkább.

Gémes Attila

A Berliini Konferencia és a MAB*

Az Európai Felsőoktatási Térség megteremtését célzó Bolognai-folyamat legújabb állomásaként az európai oktatási miniszterek konferenciája 2003. szeptember 19-én aláírta és közzétette a Berliini Nyilatkozatot. A Nyilatkozat kifejezi a miniszterek melegegedettségét az európai felsőoktatásban a Prágai Konferencia óta történt kezdeményezésekkel, azonban kiemelt fontosságúnak minősíti annak néhány aspektusát: a hatékony minőségbiztosítási rendszerek

---

* Megjelent: a *Magyar Felsőoktatás* 2003/9-10.

kiépítését, a kétciklusú képzésen alapuló rendszer hatékony kihasználását és az előrelépést a diplomák és résztanulmányok elismerése terén.

A MAB szempontjából rendkívüli fontossággal bír, hogy a konferencia résztvevői első helyen emelték ki a **hatékony minőségbiztosítási rendszerek kiépítésének** szükségességét, hiszen az első európai akkreditációs testületek egyikeként a MAB úttörő szerepet játszik a magyar felsőoktatás minőségének fejlesztésében és az Európai Felsőoktatási Térséghez való csatlakozásának elősegítésében. A konferencián született döntés szerint a harmonizációs folyamat felgyorsítása érdekében a résztvevők minőségbiztosítási rendszereinek 2005-ig a következő kritériumoknak kell megfelelniük:

- Az érintett szervek és intézmények szerepének (kötelezettségeinek és jogainak) meghatározása.
- Program-, vagy intézményi értékelés bevezetése belső önértékelés és külső értékelési módszerek alkalmazásával, a hallgatók részvételével és az eredmények nyilvánosságra hozatalával.
- Akkreditációs-, tanúsítási vagy hasonlóan működő rendszer kiépítése.
- Aktív nemzetközi együttműködés és hálózati tevékenység.

A MAB viszonylag kedvező helyzetben van e kritériumok teljesítése terén, hiszen a jelentések nyilvánosságra hozatala és a hallgatók megfelelő képviselők kivételével azok tevékenységének alapvető jellemzőivé váltak. A MAB akkreditációs tevékenysége program- és intézményakkreditációt egyaránt tartalmaz, az általa kidolgozott akkreditációs követelményrendszer és eljárási rend pedig csaknem minden tekintetben megfelel a miniszteri konferencia által megszabott kritériumoknak.

A miniszteri konferencia a Bologna-folyamat másik köztes prioritásaként a kétciklusú (helyesebben többciklusú, vagy lineáris) képzés bevezetését jelölte meg. A német típusú duális képzési rendszerű magyar felsőoktatásban már megindult az első BSc és MSc programok kidolgozása, és a MAB is megtette az első lépéseket az új rendszer szakjaival szemben támasztott akkreditációs követelmények kidolgozására. A konferencia résztvevői kiemelték a regionális hálózatok fontosságát is, melyek közül a CEE Network együttműködési kezdeményezés révén a MAB vezető szerepet játszik Közép-Kelet Európában.

Az országos doktori és habilitációs nyilvántartási rendszer megújulása

Az országos doktori és habilitációs nyilvántartás vezetését 1993-ban történt megalakulása óta a Magyar Akkreditációs Bizottság titkársága végzi. Mivel a Felsőoktatási törvény szerint ezek az adatok nyilvánosak, ezért azokat megfelelő formában közre kell adni és ehhez megbízható megoldást kellett találni.

A MAB honlapjának megszületése után lehetővé vált az adatbázisok elektronikus közreadása, melyeket 2003. októbere előtt Excel táblázatok formájában tettünk letölthetővé. A táblázatok frissítése az intézmények által beküldött adatlapok alapján történt, azonban a formanyomtatvány kézi, illetve gépi kitöltése gyakran hiányos volt, emellett a kettős adminisztráció jelentős időbeli csúszást okozott a doktori védés és a nyilvántartásba vétel időpontja között.

Habár az adatszolgáltatás az évek során tartalmilag egyszerűsödött és a kért adatok mennyisége is csökkent, mégis a beérkező adatlapok növekvő száma, a gyakori adminisztrációs hibák és a MAB titkárságán folyó technikai fejlesztések új, internet alapú nyilvántartási rendszer létrehozását tették indokolttá.

A MAB honlapjáról elérhető új, SQL alapon működő adatbázis jelentősen előnyösebb a korábbi Excel táblázatokhoz képest:

- **Kereshetőség:** a program képes egyéni feltételek alapján keresni.
- **Statisztika:** az adatbázisban statisztikák is találhatóak a legfontosabb lekérdezési feltételek alapján.
- **Hibák kiszűrése:** a szoftver automatikusan kiszűri az olyan nyilvánvaló hibákat, mint például a dátum hibás bevitele.
- **Javíthatóság:** az esetleges hibák, vagy téves adatok azonnal javíthatók; a javításokat az intézmények jelzése alapján a MAB titkársága végzi.
- **Gyorsabb adatkezelés:** az elküldött adatok a MAB titkárságán dolgozó illetékesének jóváhagyása után azonnal elérhetők az interneten.
- **Védelem:** az adatokat a doktori fokozatot vagy habilitációt kibocsátó intézmény viszi be. Minden intézmény saját felhasználónévvel és jelszóval rendelkezik, így illetéktelen személy nem módosíthatja a rendszerben lévő információkat.

Az új adatbázis a MAB honlapján (www.mab.hu) a Listák menüpontban az országos doktori és habilitációs nyilvántartás címszó alatt érhető el. Az adatok

---

* Megjelent: *Magyar Felsőoktatás* 2003/9-10.

bevitelle és a lekérdezés is itt történik. A grafikus felhasználói felület könnyen kezelhető, átlátható menürendszerében egyszerűen megtalálhatók a keresett információk.

Az adatbázisból az első oldalról bárki szabadon lekérdezhet adatokat és statisztikákat, de adatbevitelt és –módosítást csak az intézmények és a MAB titkársága végezhetnek, melyhez be kell jelentkezni.

A **lekérdezés** a nyitó oldalról indítható (Doktori adatbázis lekérdezése, illetve Habilitációs adatbázis lekérdezése). A lekérdezést a kiválasztási szempontok űrlapjának mezőibe írt/választott szöveggel irányíthatjuk. A megjelenítés folyamán csak azokat a tételeket lehet látni, melyek adatai megfelelnek a kiválasztási űrlapon megadott értékeknek. Ha az adatbázis teljes tartalmát akarjuk lekérdezni, akkor a kiválasztó űrlapot üresen hagyva kell a Kiválasztás gombra kattintani. Ebben az esetben megjelenik az adatbázisban lévő és a MAB titkársága által már jóváhagyott névsorban szereplő első néhány név (a hozzá tartozó adatokkal). Az egy ablakban megjelenő nevek száma az ablak jobb alsó sarkában lévő számok kijelölésével változtatható. A képernyőn egyszerre 5/10/15/20/25 sor jeleníthető meg. A névsor következő tagjait a következő, az előtte lévőköt az előző gombra kattintva listázhatjuk.

Szöveges mezőben a tetszés szerinti karakterek helyettesítésére a „%” jel használható, de a program alapértelmezésben automatikusan a begépelte szöveg végéhez csatol egy „%” jelet. Például: ha a „Név” mezőbe a „%Mária” szöveget írjuk, akkor minden olyan tétel megjelenítésre kerül, ahol a névben a „Mária” szöveg/szövegrész szerepel.

Bejelentkezés regisztrált felhasználók számára:

A doktori fokozatot és habilitációt kibocsátó intézmények a MAB titkárságától levélben kapták meg felhasználónevüket és a belépéshez szükséges jelszót. A sikeres belépés után a felhasználók a következő menüből választhatnak:

Végrehajtható tevékenységek

- Használati útmutató
- Doktori adatbázis lekérdezése
- Habilitációs adatbázis lekérdezése
- Statisztika
- Belépés a karbantartásba
- Adatlapok kitöltése
- Doktori adatbázis módosítása
- Habilitációs adatbázis módosítása
- Kilépés a karbantartásból

Új adatlapot az „Adatlapok kitöltése” menüpont kiválasztásával vihetünk be. A PhD, DLA fokozatok és habilitáció esetén eltérő adatlapokat használunk. Az odaítélés és az elutasítás felvitele *külön* menüpontokból érhető el. Az adatlapokat értelemszerűen kell kitölteni. A vastagon szedett mezőnevek adatainak megadása kötelező, de a pontosság érdekében minden mező kitöltése ajánlott. Minden egyes adatlap kitöltése után az adatlap alján lévő „Felvétel” gombra kattintva küldhetik el az adatokat. Az elküldött adatokat a MAB titkársága hagyja jóvá. A felvitt adatlapok a jóváhagyás előtt a felvivő által módosíthatók, a lekérdezésben csak a jóváhagyott adatok jelennek meg. A jóváhagyott adatokat a továbbiakban csak a titkárság módosíthatja.

Az új nyilvántartási rendszernek köszönhetően az adatlapok kitöltése jelentősen leegyszerűsödik, a MAB titkárságára és az intézményekre háruló adminisztrációs teher csökken. Ez a fejlesztés – a Felsőoktatási törvényben megszabott – nyilvánossága szempontjából is előrelépést jelent, hiszen a doktori fokozatokkal és a habilitációkkal kapcsolatos adatok könnyebben elérhetők az interneten keresztül.

A nyilvántartás technikai korszerűsítését a Titkárság tartalmi elgondolásai alapján Spányik János végezte.

További **információval**, segítséggel, készséggel állunk rendelkezésre. Kérjük, hogy az adatbázis használata során tapasztalt esetleges hibákat, nehézségeket is jelezzék.

Eredményes, hasznos munkát, jó böngészést kívánunk!

Személyi hírek

Testület

Magda Sándor 2003. 09. 01. megbízott főigazgatói kinevezése miatt, **Kengyel Miklós** 2003. 09. 15-től, rektori megbízás miatt lemondott plénumtagságáról.

Titkárság

Főtitkár

Magyar Bálint oktatási miniszter 2003. április 10-i hatállyal **Szántó Tibort** bízta meg sikeres pályázata alapján a MAB főtitkári teendőinek ellátásával.

Új munkatársak a Titkárságon

Dávid Zsófia, szakreferens, a jogi ügyek felelőse (2003. novembertől részmunkaidőben)

Gombás László, informatikus (2003. szeptember 1-től)

Szekeres Péter, szakreferens, a minőségbiztosítási szakterület, a doktori és habilitációs nyilvántartás felelőse (2003 márciusától)

Szabó Andrea és **Steckl Katalin** ügyintézők a szakreferensek munkáját segítik.

Néhány munkatárs átmeneti, illetve végleges távozása

Bátovszky Marianna Sarolta informatikai asszisztens és **Barna Ildikó** ügyintéző szülési szabadságra ment.

Dr. Kiss Péter és **Mayer László** részmunkaidőben foglalkoztatott munkatársak búcsúztatására a Titkárság 2003 évet záró ünnepi ebédje keretében került sor.

Kiss Péter doktor az Orvostudományok tudományági bizottság referenseként, valamint a MAB kiadványok szerkesztőjeként, míg **Mayer László** a Vallás- és hittudományok bizottsága referensi teendői mellett a plénum emlékeztető felelőseként segítette a Testület és a Titkárság munkáját. Jelentős szerepük volt abban, hogy a MAB mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban elismert akkreditáló testületként ünnepelhette búcsúzásuk évében fennállásának 10. évfordulóját. Munkájukat ezúton is köszönjük!

Intézményi akkreditációs eljárás
Felsőoktatási intézmények éves jelentése
(Tájékoztató)

A felsőoktatási intézményekben folyó képzés és tudományos tevékenység színvonalának folyamatos ellenőrzése, a minősítés elvégzése, a minőségbiztosítás támogatása céljából a hatályos felsőoktatási törvény vonatkozó paragrafusai mind a felsőoktatási intézmények, mind a Magyar Akkreditációs Bizottság minőségügyi tevékenységét szabályozzák.

- A törvény a felsőoktatási intézmények számára előírja, hogy az intézmény által folytatott képzési és kutatási tevékenység folyamatos ellenőrzésére külön bizottságot hozzon létre. A bizottság éves jelentést²² készít és azt az intézményi tanács elé terjeszti. Az intézményi tanács a jelentést jóváhagyás után megküldi a MAB-nak.
- A MAB feladata, hogy rendszeresen, de legalább nyolcévenként értékelje az egyes felsőoktatási intézményekben a képzés és tudományos tevékenység színvonalát. A törvényi előírásnak megfelelően az intézmények éves jelentését megvizsgálja az intézmény működésének és tevékenységének szempontjából, és felhasználja azt az intézmény következő akkreditációs értékelése folyamán.

Egy intézmény működését az éves jelentések folyamatában tükrözik, ezért kézenfekvő, hogy a MAB az intézményi akkreditációs eljárása során az éves jelentések sorozatára épít. A második intézményi akkreditációs értékelésekor gyakorlatilag ezt úgy tervezi kivitelezni, hogy a tudományági bizottságok – az első kör gyakorlatától eltérően – lényegesen nagyobb részt vállalnak az akkreditációs értékelések előkészítésében. A tudományági bizottságok feladata ugyanis az éves jelentések folyamatos figyelemmel kísérése. Az aktuálisan sorra kerülő intézmények esetében az illetékességi körükbe tartozó szakok mindegyike

---

²² A hatályos Ftv. 59. §-ában előírtak szerint az intézmény által folytatott képzési és kutatási tevékenység folyamatos ellenőrzésére létrehozott külön bizottság évente

I. rendszeresen értékeli szakonként

- 1) a képesítési követelmények érvényesülését,*
- 2) az intézményi hatáskörben indított szakirányú továbbképzési szakok és az akkreditált iskolai rendszerű szakképzések minőségét,*
- 3) a személyi és tárgyi feltételek fennállását.*

II. összegzi az oktatási és a kutatási tevékenység eredményeit,

III. intézkedési javaslatokkal együtt az éves jelentést az intézményi tanács elé terjeszti.

esetében egyrészt arról nyilatkoznak, hogy a szakok eleget tesznek-e az akkreditációs minimumkövetelményeknek, másrészt megjelölik tudományáganként azokat a speciális problémákat, amelyekre fel kívánják hívni a látogató bizottság figyelmét.

Az intézményi akkreditációs eljárás második értékelési körének segítségével a tudományági bizottságok évenkénti szakmai kontrollja alkalmas arra is, hogy a MAB folyamatában figyelemmel kísérje a felsőoktatási intézmények szakjait, megvalósítva ezzel az intézményekben folyó képzések monitorozását.

A 2002-ben a MAB arra kérte az intézményeket, hogy az esedékes éves jelentésük részeként szakonként számoljanak be arról, hogy az intézményük szakjai milyen mértékben tesznek eleget a MAB akkreditációs minimumkövetelményeinek. A tudományági bizottságok 2003 júniusáig a több mint 400 alapképzési szak összesen mintegy 1200 megvalósítását bemutató jelentést dolgoztak fel és mindegyik szakról szakvéleményt készítettek az intézmények számára, felhívva abban az intézmények figyelmét az esetleges hiányosságaikra. A készült szakvéleményeket – a további évek hasonló módon készített szakvéleményeivel kiegészítve – a soron következő intézményi akkreditációs értékelés során a Látogató Bizottság is megkapja.

Határozatok

Elvi, működési határozatok

2003/1/VIII. sz. határozat

A nyelvi oktatás kérdése

A MAB – a felsőoktatás minőségéért érzett felelőssége tudatában – szükségesnek tartja, hogy az intézmények (karok szerint) **akkreditációs feltételei között szerepeljen** az a követelmény, hogy a felvétel idején nyelvvizsgálóval nem rendelkező hallgatók számára kellő mértékben és gyakoriságban **képes nyelvi képzést nyújtani**. Egyúttal közölje az általa oktatott nyelveket és azok heti összóraszámát is.

2003/1/IX/1 sz. határozat

Új távoktatási konzultációs központok akkreditálása

Ha egy intézmény rendelkezik valamely szakjának távoktatási képzését támogató MAB határozattal, akkor ez érvényes a jövőben működtetni kívánt konzultációs központban folyó képzésre is. A konzultációs központokban folyó képzések minőségét a MAB az intézményi akkreditáció keretében külön is vizsgálni fogja. „Amennyiben az intézményi akkreditációs eljárás során a MAB azt állapítja meg, hogy a távoktatási képzés nem felel meg az akkreditáció feltételül szabott követelményeknek, a MAB a korábban hozott határozatát felülvizsgálhatja és újabb határozatát nyilvánosságra hozza.” (MAB Korm. rend. 17 § (7)).

2003/1/IX/3. sz. határozat

Az egyetemi és főiskolai tanári pályázatok elbírálási rendjének módosítása

3. Az EFT bizottság a szakmailag illetékes bizottság állásfoglalása nélkül alakíthat ki véleményt abban az esetben, ha

- valamely intézmény olyan oktatójára vonatkozóan kér MAB állásfoglalást határozatlan idejű kinevezésre, akiről meghívásos, határozott idejű pályázati feltételekkel már a MAB-tól támogató véleményt kapott,
- az egyetemi/főiskolai tanár feladatköre azonos a meghívásos, határozott idejű pályázatban megfogalmazottakkal,
- a meghívásos pályázatot annak idején az előírások szerint nyilvánosságra hozták,
- a két MAB véleményezés között eltelt időben a MAB követelményrendszere nem változott.

A korábbi 3. pont számozása 4. pontra változik.

A pszichológia szakok párhuzamos vizsgálata
Módszertani összefoglaló - 2003. október 1.

Előzmények:

A jelen anyag a MAB *ad hoc* bizottságának munkájaként 2003. január-májusban készült.²³ A bizottság 2003. március 6-i ülésén kialakított szövegnek a MAB elnöksége március 17-i ülésén megfogalmazott módosítási javaslatok, valamint a 2003. április 16-án a MAB szakakkreditációs rendszeréről tartott értekezlet ajánlásainak figyelembevételével készült **nyilvános változatát** 2003. május 30-án megvitatta a pszichológus szakma az *MTA Pszichológiai Bizottságának* és a *Magyar Pszichológiai Társaságnak* egy közös rendezvényén. Az itt elhangzottakat és az írásban eljuttatott észrevételeket is igyekeztünk figyelembe venni a javaslat kialakításánál.

2003. szeptember 10-én az érintett szakok és doktori iskolák képviselői számára találkozót hívtunk össze, amelyen a *Módszertani összefoglalót* és az *Önértékelési útmutatót* egyeztetjük az érdekeltekkel. Kiseb változtatások után a két anyagot a MAB 2003. szeptember 26-i plénuma elfogadta.

Tartalomjegyzék

I. Az értékelési eljárás tartalma

1. A képesítési- és az akkreditációs követelmények (Hunyady György vezette csoport)	2
2. A képzési folyamat elemzése (Czigler István vezette csoport)	3
3. A pszichológus kompetenciák megítélése (Bagdy Emőke vezette csoport)	5
4. A felhasználói szempontok (Gáspár Mihály vezette csoport)	8
5. Az akkreditációs és az értékelési szempontok	11

II. Az értékelés menete

1. Az önértékelési eljárás menete	10
2. A látogató bizottság munkája	11

III. Függelékek

1. A többciklusú képzés kérdései a felhasználók oldaláról	11
---	----

---

²³ Az anyagot a MAB által felkért Pszichológia programbizottság készítette. Elnök: *Pléh Csaba*, tagok: *Antalovits Miklós, Bagdy Emőke, Bugán Antal, Czigler István, Gáspár Mihály, Hann Endre, Hunyady György, Kézdi Balázs, Klein Sándor, Oláh Attila, Szabó Éva, Safir Erika, Virágh Anna*. Referensek: *Borzák Judit, Szántó Tibor*. A javaslatok korábbi szövegei és a jelen összefoglaló összeállítása *Pléh Csaba* munkája.

2. Kiválósági megítélés	12
3. Az eljárás ütemterve	12

I. Az értékelési eljárás tartalma

Az összeállítás kiinduló szervező elve, hogy a párhuzamos megítélésnek hármas célja van:

- az egyes képzések színvonalának minősítése és összehasonlítása (a MAB minőségkontroll szempontja)
- a teljes hazai képzési kínálat áttekintése a szakma egésze szempontjából (a szakma önvizsgálata és a felsőoktatás klienseinek szempontja)
- az összkép felhasználása a pszichológiai képzések stratégiai alakításában.

I. 1 A Képesítési- és Akkreditációs Követelmények vizsgálata

A képzés akkreditációjának a kiindulási alapja a szakos képesítési követelmények rendeletben rögzített tartalma, valamint a MAB általános és a pszichológia szakra sajátos akkreditációs követelményei. A képző intézmény vállalhat ugyan többletfeladatokat, s ezt a tantervi előírásokban rögzítheti, de a MAB, a képzés minőségére ügyelve, országos egybevetésben a képesítési követelmények előírásain túl terjedő igényeket nem támaszthat magát az akkreditációt illetően. A véleményalkotás további szempontjait az I. 5. pont alatt ismertetjük.

A pszichológiai szak képesítési követelményei tartalmaznak olyan célmegjelöléseket, amelyeknek többféle intézményi értelmezése születhet meg és jelentkezhet az intézményi tantervben és az oktatás gyakorlatában. Az értelmezés tág tere nyílik olyan fogalmakkal kapcsolatban, mint „a pszichológiai tudományok átfogó ismerete”, „a szakma gyakorlati követelményeinek teljesítése”, s szakirányok terén „speciális jártasság és felkészültség”, „a hivatásra való felkészítés”. Sem itt, sem más szak vonatkozásában nincs olyan általános konszenzus ezekkel az absztrakt célkitűzésekkel kapcsolatban, mint amilyen az egyes megjelölt tanulmányi területek meghatározásában fennáll. A párhuzamos megítélés egyik előnye éppen ezeknek a készségekre, illetve a szakmai értékrendre vonatkozó megfogalmazásoknak a közös értelmezése, a követelmények előírásainak a helyzetet és a lehetőségeket figyelembe vevő interpretálása.

A képesítési követelmények érvényesülésével kapcsolatban intézményközi egybevetésben is vizsgálandó, hogy:

- a tétélesen megjelölt tanulmányi területek és témakörök szerepelnek-e az intézmény tantervében, s jelenlétük megfelel-e az előírt arányoknak,

- az intézményi tanterv és oktatási gyakorlat sajátosságait feltételezve és tudomásul véve általánosságban megfelelő-e az elméleti és gyakorlati stúdiumok aránya,
- hogyan alakul a tanterv realizálásának folyamata a tanulmányi félévek tervbe vett és valóra váltott tanrendjében,
- az elméleti és gyakorlati foglalkozások támaszkodhatnak-e oktatási segédletekre, s az előírt tanulmányi területek és témakörök megismerését milyen kötelező és ajánlott szakirodalom, illetőleg más információhordozón biztosított tananyag támogatja, mennyire realizisztikus a szakirodalmi követelmény,
- az intézményi tantervekben megjelenő képesítési követelmények érvényesülését dokumentálják-e a diákok írásos munkái (írásbeli vizsga anyaga, műhelymunka, szakdolgozat), melyekből kitűnik, hogy a meghatározott tudományterület és téma oktatása az elvárható eredményre vezetett-e, s a számonkérés megfelelőképpen garantálja-e a diplomaszerezéshez elengedhetetlen tanulmányi teljesítményt,
- milyen szakirányok szerepelnek a képzésben,
- a szakfelelős, az alaptárgyak felelősei, s a szakirányok felelősei megfelelnek-e az akkreditációs követelményeknek? Ezt az utóbbi (bemeneti) szempontot a MAB titkársági apparátusa ellenőrzi.

Célszerű vizsgálni néhány szervezeti mozzanatot is:

- a képzések a szélesebb befoglaló szervezeten (pl. intézet, kar, egyetem) belül hogyan kapnak pénzügyi támogatást. Súlyos ellentmondások vannak a követelmények és a képzési feltételek között. Bár ez nem a MAB hatásköre, a színvonalat érinti, s ezért foglalkozni kell vele.
- A vezetés elfogadottsága, a képzést befolyásoló esetleges konfliktusok a szak oktatói karában, illetve a szak és a tágabb egyetemi közeg között.

Mindezek a szempontok mind az önmegítélésben, mind a külső megítélésben követendők. Ehhez

- a képzőhelyeknek meg kell kapniuk (mintegy emlékeztetőként) az érvényes képesítési és akkreditációs követelményeket, mint a II. rész még kitér rá,
- a külső megítélőknek pedig ugyanezt és a tanterveket, tematikákat, szakirányok listáját s a diákok megoszlását a szakirányok között, az aktív tanárok rövid életrajzeit, s ők kérhetnek dolgozatokat és szakdolgozatokat is a diákoktól, s konzultálhatnak a szak és az egyetem vezetőivel.

I. 2. A képzési folyamat elemzése

Ez a szempont olyan mozzanatokot foglal magába, amelyek a képzés interakcióival, az ehhez kapcsolódó értékelésekkel, a kimenet befolyásolásával és követésével kapcsolatosak. Olyan mozzanatokkal, mint a „kontaktusok jellege, fejlesztések, terhelések, számonkérés, minőségbiztosítás, elhelyezkedés”.

A tényleges értékelés a következő szempontok önbeszámolón alapuló és külső megítélése.

A részletes elemzést megelőző átfogó szempontok lehetnek:

- milyen beiskolázási formák (nappali, esti, levelező) vannak, ezek aránya és tanári ellátottsága milyen,
- milyen támogatott kutatási és fejlesztési munkák folynak a képzőhelyen, mennyire vonják ebbe be a diákokat?

A. Kurzusok jellege

1. Az egyes tantárgyak, tanegységek oktatásában milyen arányban fordulnak elő
  - a.) tantermi előadás egész évfolyamnak
  - b.) szemináriumi foglalkozás tanulócsoportoknak
  - c.) laboratóriumi gyakorlat
  - d.) hospitálás iskolában, óvodában, vállalati szervezetnél
  - e.) esetbemutató egészségügyi intézményben
2. A tantervi órakeretből milyen arányt jelent az egyéni felkészülés illetve „kontakt óra”.
3. Vannak-e, és milyen mennyiségben
  - a.) önálló empirikus, kutatási jellegű feladatok
  - b.) a gyakorlati pszichológiához kapcsolódó önálló empirikus feladatok
  - c.) csoportos projektek
4. Milyen mennyiségben fordulnak elő szakirodalmi feldolgozáson alapuló szemináriumi dolgozatok?
5. Biztosítanak-e egyéni konzultációs lehetőségeket
  - a.) vizsgákra felkészülésben
  - b.) az egyéni illetve csoportos feladatok megoldásában
6. A szakdolgozatoknál
  - a.) javasolnak-e témákat, vagy ezt a diákok maguk találják ki?
  - b.) milyen segítséget adnak a szakdolgozatok elkészítésében?
7. Milyen mértékben és formában vonnak be a külső (gyakorlati illetve kutatási) intézményeket az oktatásba?

B. Módszertani és szocializációs oldal

1. Vannak-e intézményes lehetőségek a tanulással kapcsolatos módszertani segítségnyújtására?
2. Kialakították-e a szakmai szocializációra intézményes formákat?
3. Milyen lehetőségek vannak az informatikai tudás elsajátítására?
4. Milyen lehetőségek vannak a szakirodalmi tájékozódásra?
  - a.) A könyvtár(ak) állapota (állománya, olvasási és kölcsönzési lehetőségek, másolás)
  - b.) Miként biztosítják a hozzáférést a kötelező és ajánlott irodalomhoz?
  - c.) Számítógépes lehetőségek (adatbázisok, kereső rendszerek, *full-text* hozzáférések)
  - d.) Mennyire várják el az idegen nyelvű olvasást különböző feladatokban (referátum, házi dolgozat, szakdolgozat)?
5. Milyen arányban állnak rendelkezésre tankönyvek és jegyzetek az egyes tárgyak oktatásában?
6. Milyen a nem nappali tagozatok taneszköz, könyvtár és informatikai ellátása?
7. Milyen lehetőségek, támogatások vannak
  - a.) külföldi részképzésre,
  - b.) részvételre szakmai rendezvényeken,
  - c.) más szakok kapcsolódó óráinak hallgatására?
8. Milyen módon választanak a diákok szakdolgozati témát?
  - a.) Van-e formális téma-lista?
  - b.) Milyen arányban választanak témát a pszichológia egyes területeiről?

C. Időmérlegek

1. Mekkora a diákok névleges óraterhelése, és ebből mennyi kötődik a szakhoz?
2. Mennyi időt töltenek a diákok ténylegesen
  - a.) előadásokon,
  - b.) gyakorlatokon,
  - c.) elméleti felkészüléssel a szorgalmi időszakban,
  - d.) empirikus illetve gyakorlati feladatok megoldásával,
  - e.) szemináriumi dolgozatok elkészítésével?
3. Mennyi időt vesz igénybe a szakmai gyakorlat, s milyen időrendben (év közben, nyáron)?
4. Az oktatás során a követelmény hány
  - a.) műhelymunka,
  - b.) szemináriumi dolgozat,
  - c.) egyéb önálló, írásos dolgozat (pl. tesztbeszámoló, esetbemutató)?

D. Ellenőrzési formák

1. Az elméleti anyag számonkérése
  - a.) kollokviumok száma, megoszlása félévenként
  - b.) a kollokviumok megoszlása jellegük szerint (szóbeli, írásbeli, illetve az utóbbi esetben a teszt vagy esszé jelleg)
  - c.) a szigorlatok jellege (van-e írásbeli rész, bizottság előtt történik-e, van-e gyakorlati része).
2. A gyakorlatokat miként értékelik (külön tárgyként vagy az elmélettel együtt)?
3. Hogyan kerül be az értékelésbe a műhelymunka, szakmai gyakorlat?

E. Minőségbiztosítás

1. Létezik-e a szakon belül rendszer jellegű minőségbiztosítás?
2. A diákok intézményes formában értékelik-e az oktatókat?
3. A vezető oktatók megismerik-e beosztottaik teljesítményét (pl. óralátogatások, írásbeli munkák elolvasása, részvétel kollokviumokon)?
4. Milyen elismerése van a minőségi oktatói teljesítménynek?
5. Áttekintik-e rendszeresen az oktatás belső összefüggéseit (az egyes tárgyak anyagának egymásra épülését, az esetleges átfedéseket, stb)?

F. Az egyetemi és egyetem utáni pálya

1. Milyen a végleges lemorzsolódás aránya?
2. Mennyi idő alatt végzik el a szakot átlagosan, és milyen az eloszlás?
3. Milyen arányban helyezkednek el pszichológusként a végzés után?
4. Milyen arányban lesznek munkanélküliek a végzettek?
5. Milyen arányban kerülnek be a végzettek a szakképzésbe?
6. Milyen a PhD képzésben résztvevők aránya/mennyisége?
7. Szakképzéseknél ~~pedig~~ milyen arányú a szerzett kvalifikációnak megfelelő munka?

I. 3. A pszichológus kompetenciák vizsgálata. Tudások, készségek, attitűdök és kimeneti értékelésük lehetőségei

Az Európai Pszichológus Diplomával (EPD) egyenértékű nemzeti pszichológusképzéseknek különös hangsúlyt kell helyezniük a hivatásos pszichológus szakmában nélkülözhetetlen **kompetenciák** kifejlesztésére. Ennek szellemében a képzés során ki kell alakítani a pszichológus pályára készülők azon

készségeit, melyeket a továbbiakban kompetenciáknak nevezünk. Alapul véve **az európai képzési modellben felvázolt kompetenciákat**, valamint ezt kiegészítve a magyar képzési rendszerben hangsúlyos képességekkel, lehetőség nyílik arra, hogy egy általános KOMPETENCIA LISTÁT alakítsunk ki.

A 10 (később 12) féléves képzés egészének valamennyi megkívánt kompetenciát le kell fednie. **A magyar kreditrendszer egyelőre a képzést mennyiségi oldalról szabályozta**, de a kreditérték nem jelzi azt, hogy az adott tárgy milyen mértékben járul hozzá a kompetens pszichológus fejlesztéséhez. A kreditrendszer finomításának lehetőségét is látjuk abban, hogy a képzéseket, (sőt az egyes tantárgyakat is) megítélhetővé tesszük kompetenciát fejlesztő értékük szerint. Az I.1 és 2 szempontok szerinti ön- és külső megítélés arra válaszolhat, mit és milyen rendszer (folyamat) keretében tanítunk a jövőbeni pszichológusoknak. A “hogyan, milyen nívón és milyen eredményességgel” kérdésre a kompetenciák vizsgálata ad választ.

Mivel a képzés általános alapképzés és szakirányú alapképzés szintekre tagozódik (ami egy majdani BA és MA szintnek felel meg funkcionálisan), a kompetenciák mindkét szakaszra nézve vizsgálandóak. A kompetenciák csoportjait a pszichológia szak célmegjelöléseinek az I. 1 (képesítési követelmények érvényesítése) értékelési területével és a képzés szintjeivel (a rövidség kedvéért BA, MA) összehangban állítottuk össze az alábbiaknak megfelelően. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ez a vizsgálat nem elkötelezett abban a kérdésben, hogy a pszichológusképzésben indokolt-e a BA és MA két lépcsője. A két szintről pusztán a létező szakirányok gyakorlatának megfelelően beszélünk.

1. A pszichológia tudományok átfogó ismerete;
2. A szakma gyakorlati követelményeinek teljesítése;
3. Speciális jártasság és felkészültség (a szakirányok terén, azaz a MA szinten); továbbá
4. A hivatásra való felkészítés.

Az alábbiakban a kompetencia csoportok összetevőit ismertetjük, ami egyben körvonalazza a kompetencia megítélés tartalmi körvonalait is.

1. A pszichológiai tudományok átfogó ismerete

Ebbe a főcsoportba az “alapvető elméleti ismeretek” tartoznak. Az elméleti tananyag tudás-szintű ismeretének összetevőit tartalmazó kompetencia-kategória valamennyi - oktatott és számonkért – elméleti tantárgyat magába foglalja. Az oktató intézmény saját belső minőségellenőrzési rendszere (az oktatott tárgyra, tanári megfelelésre, hiányokra és pozitívumokra vonatkozó tantárgyankénti

önellenőrzés) segítheti a külső megítélőnek is a tudásszintű ismeretek terén elvárt, hallgatói teljesítményben (szigorlatok, záróvizsgák) is tükröződő kompetenciaterületről. “Elméleti” ismeretet képvisel minden tantárgy, amely kollokviummal (szigorlattal) zárul.

2. A szakma gyakorlati követelményeinek teljesítési kompetenciája valamint

3. Speciális jártasság és felkészültség (a szakirányokhoz kötötten)

Ez a “legtestesebb” és legösszetettebb kategória. A “speciális jártasság és felkészültség” kompetenciacsoportot a gyakorlati követelmények teljesítési képességek kategóriába foglaltan tüntetjük fel olyképpen, hogy a kompetencia táblázat bal oldalán jelöljük meg a képzés szakirányos (MA) szintjén megkívánható és ellenőrizendő kompetenciákat. A kompetencialista alapján evidens, hogy az alapkészségek valamint a kapcsolatkezelési kompetencia 1-6-ig egysége már az alapszinten (BA) megkívánható. Amikor a pszichológus befejezi az ötéves képzést, elvárható, hogy valamennyi kompetencia (meghatározott mértékű) birtokában legyen. A képzéseknek tehát mindkét képzési szinten le kell fednie az illető kompetenciákat és a látogató bizottság tagjainak arra kell helyezniük a hangsúlyt, hogy felmérjék, milyen konkrét (gyakorlatok, tréningek, hallgatói önálló előadástartás stb.) segítséget nyújt a képzőhely a vonatkozó kompetenciák kibontakoztatásához. A diákok viszont megfelelő információ adhatnak arról, hogy a képzőhely segítségek milyen mértékben járultak hozzá a jövőbeni pszichológus szakmai kompetenciájának fejlődéséhez.

“A szakma gyakorlati követelményeinek teljesítésé”-hez tartozó kompetenciák listáját részletesen megadjuk. BA és MA értelemszerűen alapszint és szakirányi szint.

Ez a lista természetesen tartalmaz általános értelmiségi és szakmaspecifikus mozzanatokot. Valójában például a kommunikációs készségeknél ez utóbbiak az előzőből bontakoznak ki.

(A táblázat stiláris okokból használja néhol a képesség kifejezést is, mind a készség, mind a képesség a *skill* értelemben szerepel.)

Képesség, illetve kompetencia neve		
Alapkészségek:		
BA szinten is megkívánható és ellenőrizendő kompetenciák: 1-15	1	Analízisre való készség
	2	Szintetizáló képesség
	3	Szervezési és tervezési készség
	4	Alapvető módszertani ismeretek
	5	Szóbeli kommunikációs készség
	6	Írásbeli kommunikációs készség
	7	Információkezelési készség (különböző forrásból származó ismeretek összegyűjtésének és összerendezésének képessége)
	8	Második nyelv ismerete
	9	Informatikai készség
	10	Megfigyelő készség
	11	Problémaérzékenység
	12	Problémamegoldó képesség
	13	Döntéshozatali készség
	14	Kreativitás
	15	Kutatási készség

Képesség, illetve kompetencia neve		
Alapkészségek:		
MA szinten megkívánható és ellenőrizendő Kompetenciák: 16-19	16	Gyakorlati tudás alkalmazási képessége
	17	Önálló munkára való készség
	18	Kutatási/kezelési terv kialakítási és menedzselési képessége
	19	Szakmai véleményalkotás, állásfoglalás képessége

Kapcsolatkezelési kompetencia		
BA szinten is megkívánható és ellenőrizendő kompetenciák: 1-6.	1	Hiteles kommunikáció készsége
	2	Kapcsolat-felvételi készség
	3	Kapcsolatépítési- és gondozási készség
	4	Önprezentáció (fellépés, előadás, stb.) minősége
	5	Visszajelzés-adási és kritikai készség
	6	Csapatban való munka képessége
MA szinten megkívánható és ellenőrizendő kompetenciák: 7-9.	7	A társszakmák szakembereivel való kommunikációs készség
	8	Képesség arra, hogy interdiszciplináris csapatban dolgozzék
	9	Nemzetközi kontextusban való munkaképesség

4. A hivatásra való felkészítés/felkészültség

Kompetenciák		
BA + MA szinten is megkívánható és ellenőrizendő kompetenciák: 1-11	1	Elkötelezettség, odaadás (“pályaszeretet”)
	2	Empátia
	3	Önreflexió (önelemzési, önkritikai és belátási) készség
	4	Emocionális kontroll képessége
	5	Szabálytudat, szabálykövetés-, és –alkotás képessége
	6	Szociális illeszkedési-, alkalmazkodási készség
	7	Új helyzetekhez való alkalmazkodás készsége
	8	Kezdeményezési és vállalkozási szellem
	9	Minőségigény
	10	Készség és nyitottság más országok, kultúrák, szokások megértésére
	11	Sikerorientáció
MA szinten ellenőrizendő: 12-13.	12	Vezetési képesség
	13	Multikulturális nyitottság, a másság (pl. handicap, betegség, stb.) elfogadása
BA + MA szinten ellenőrizendő: 14.	14	Étikai elkötelezettség

A kompetenciák ön- és külső ellenőrzésének lehetőségei

Átfogó értékelési lehetőség:

1. Foglalkozások, órák, gyakorlatok, szemináriumok látogatása, melyek “megfeleléséről” a minőségbiztosítás helyi rendszerének (hallgatói) visszacsatolásai (kurzusminősítések) adnak “ígérvényt”.
2. Évfolyamonkénti diákinterjúk a kompetenciákról.
3. A hallgatók szakmai gyakorlatainak áttekintése, minősítő véleményezéseik (gyakorlatvezető tutorok írásbeli jelentéseinek) megismerése.
4. Betekintés a hallgatók gyakorlati stúdiumain létrehozott produktumokba (vizsgálatok, anyagfeldolgozás, műhelymunkák, gyakorlati írásbeli dolgozatok, stb.).

Részletes, az egyes kompetenciákra, illetve egységekre vonatkozó ön- és külső értékelés

Az intézményi önértékelés bázisát a minőségbiztosítás keretében végzett hallgatói visszacsatolások képezhetik. Ha az egyes kompetenciák fejlődésére nézve is visszacsatolási dokumentumokat kívánunk, úgy a fent felsorolt kompetenciákra

nézve is – ötfokozatú skálán – történő kérdőíves felmérést alkalmazhatunk. Egyelőre ez kevésbé látszik megvalósíthatónak.

A látogatóbizottság tagjai azonban évfolyamonként véletlen választással történő részletes interjúzással kérhetnek választ arra a kiválasztott hallgatóktól, hogy **a képzés milyen elemei miképpen szolgálják a kompetencia-lista egyes összetevőinek fejlesztését**. Pl. milyen módon fejleszti a képzés (milyen stúdiumokkal és egyéb segítséggel) az alapkészségeket: idegen nyelv, informatika, szóbeli kommunikációs készség, írásbeli kommunikációs készség, kutatási készség, kapcsolatalakítás stb.

Az interjú hallgatói anonimitást biztosít, ugyanakkor szükség esetén egy – erre a funkcióra kijelölt – személy aláírásával hitelesítheti a látogató bizottság jegyzőkönyvét, mely csatolt dokumentumként kerülhet a MAB elé.

A látogató bizottság feladata, hogy az interjúk alapján nyert tapasztalatokról összegző szöveges véleményt írjanak a MAB számára a kompetenciák fejlesztéséről, szem előtt tartva a kompetencia listát, egy-egy vizsgált képzőhelynél 4-5 oldalban.

I. 4. A felhasználói szempontok

A felhasználói szempontú megítélésben tekintett felhasználói körök a következők:

1. *Az egyetemi diákok.*
2. *A potenciális diákok.*
3. *A végzett diákok* (véleményük különösen fontos lehet).
4. *A szakképzések* (mint az alkalmazók és a végzett diplomások közti fontos „közvetítő felhasználók”).
5. *A munkaerőpiacnak az a része*, ahol jelentős számban elhelyezkednek, illetve elhelyezkedhetnének a pszichológusok. Ezek a munkaadók mint megrendelők fontosak. A szociális és egészségügyi hálózat képviselői mellett hagyományosan az oktatás és a kutatás képviselőit is érdemes megkérdezni. Újabban egyre szélesedik a gazdasági szférában is a pszichológusok alkalmazása, tehát a gazdaság, mint megrendelő egyre jelentősebb szerepet kaphat.

A megítélés három fő szempontja:

1. a kapcsolat jellege
2. a célcsoportok
3. az információk felhasználása.

1. **A kapcsolat jellege:**

- **tart-e az egyetem kapcsolatot a felhasználói körökkel,**
- **ha igen, milyen ez a kapcsolat (formalizált, rendszeres vagy esetleges, véletlenszerű, informális-e)**

2. **A kapcsolatot mind a négy (vagy több) felhasználói körben, mint célcsoportban, vizsgálni kell**

- **potenciális diákok?** Idejében megismerik-e a potenciális diákok az egyetem képzési rendjét és céljait?
- **diákok:**
  - ✓ Tájékoztatást kapnak-e az egyes kurzusok követelményeiről?
  - ✓ Tájékoztatást kapnak-e az egyes kurzusok vizsgakövetelményeiről?
  - ✓ Milyen a tájékoztatás formája (pl. van-e, és milyen állapotú a képzéssel foglalkozó honlap)?
- **végzettek**
- **szakképzések** szempontjai az alapképzésnél
  - ✓ Megismertetik-e a diákokat a további képzési lehetőségekkel? (Pl. van-e az egyetemen erre vonatkozó tanácsadás?)
  - ✓ A képzés során kialakítják-e a személyes kontaktus-teremtés készségeit?
  - ✓ Találkoznak-e az oktatás során a diákok pl. egészségügyi intézményben ellátott személyekkel, nevelésügyi „kliensekkel” stb.?
  - ✓ Szervez-e az egyetem nyári gyakorlatokat, ahol a diákok személyes tapasztalatot szereznek a gyakorlatban dolgozó pszichológus munkájáról?
  - ✓ Elsajátítottak-e diákok olyan diagnosztikai alapelveket (tesztek, kérdőívek alapvető ismerete) és beavatkozási eljárásokat (tanácsadás, terápia stb.), melyre építhet a szakképzés, illetve melyek biztosítják a kezdő pszichológus beilleszkedését a szakmai közösségbe?

(Ezek a mozzanatok részben átfedésben vannak az 1. 2. pont megítélési szempontjaival.)

- munkaadók (esetleg az egyes területeket képviselő csoportok szerinti bontásban)

3. **Használják-e az egyes célcsoportoktól szerzett információt a képzés fejlesztésében, azaz:**

- Milyen konkrét tartalmi, szerkezeti stb. változásokat vezettek be ezen információk szerint (új kurzusok, szakirányok, megszüntetett kurzusok, oktatói mobilitás stb.)?
- Milyen indokolható változtatást nem sikerült még végrehajtani és ennek milyen okai vannak?

- Mődjuk van-e a diákoknak az oktatással kapcsolatos visszajelzésre?

Mindhárom szempontra térjen ki az önértékelés és a külső értékelés is. Néhány példa a lehetséges adatforrásokra:

- szakos nyílt napok
- nagy publicitású (diák) rendezvények
- elhelyezkedést segítő felhasználói kapcsolatok

I. 5. Az akkreditációs és az értékelési szempontok

A párhuzamos megítélést végző bizottság, az I.1-4 alatti szempontoknak megfelelő munkája alapján kétféle összegzést készít mindegyik értékelt képzőhelyről.

- **Akkreditációs minősítés.**
- **Kiegészítő minőségi vélemény.**

Az **akkreditációs minősítés** – elsősorban az I.1 alatti kritériumokra alapozva – háromféle lehet:

- akkreditálható,
- feltételesen akkreditálható (határozott időre),
- nem akkreditálható.

Az akkreditációs minősítést szöveges indoklás támasztja alá.

Kiegészítő minőségi vélemény: a teljes megítélési folyamat alapján, az egyes képzések részletes szöveges értékelése. Ennek elsődleges célja a minőségbiztosítás segítése. Az összegzés olyan mozzanatokat emelhet ki, mint pl.

- a kompetenciák kiegyensúlyozott fejlesztése;
- a képzés fizikai körülményei;
- szakirányok kínálata;
- az oktatói állomány kor és státusz szerinti összetétele;
- önálló kutatáshoz szükséges ismeretek oktatása;
- bekapcsolódás kutató munkába;
- bekapcsolódás gyakorlati munkába;
- informatikai oktatás és ellátottság;
- nemzetközi kapcsolatok (oktatók, diákok).

II. Az értékelés menete

II.1. Az önértékelési eljárás menete

Kikre vonatkozik a megítélés?

1. Alapképzések

A MAB nyilvántartásai szerint az alábbi helyeken folyik a táblázatban feltüntetett keretekben pszichológus képzés. A megítélésnek mindezekre a szakokra ki kell terjedniük.

Intézmény	DE	ELTE	KGRE	PPKE	PTE	SZTE	ELTE
Szak	egyetemi	egyetemi	egyetemi	egyetemi	egyetemi	egyetemi	főiskolai
Akkreditáció	feltétlen	feltétlen	feltétlen	feltétlen	feltétlen	feltétlen	feltétlen

2. Szakirányú továbbképzések

A vizsgálat a szakirányú továbbképzésekre is kiterjed.

Intézmény	BME	DE	ELTE	PTE	Semmelweis
Szakirány	munka	klinikai	pedagógiai	klinikai	klinikai

3. Doktori iskolák

A vizsgálat a pszichológia tudományágban működő (vagy interdiszciplináris iskolában érintett) doktori iskolákra is kiterjed. A tudományágban doktori képzést az alábbi intézmények folytatnak: DE, ELTE, PTE, SE.

***

A MAB szeptemberi plénumán elfogadásra került a párhuzamos vizsgálat módszere és az önértékelési útmutató. Az intézmények november 30-ig küldik be önértékeléseiket a MAB titkárságra. A vizsgálat további menetét lásd az időtervben.

II.2. A látogató bizottság munkája

- a látogató bizottságnak egy hónapra van szüksége a megkapott önértékelések feldolgozásához,
- ha a munkát a hat intézménynél rotációsan szervezzük, az néhány hét alatt elvégezhető,
- a látogató bizottság ezt követően egy hónap alatt készíti el jelentését,
- a jelentésben felhasználják a *Magyar Pszichológiai Társaság* által ebben az időben készített hallgatói kérdőívek feldolgozott eredményeit is.

III. Függelékek

III.1. A többciklusú képzés kérdései a felhasználók oldaláról

1. A képzett pszichológusok iránti kereslet növekszik, sőt bizonyos területeken a jelenlegi képzés nem tudja az igényeket kielégíteni, mert a végzetek számára nem vonzó. Ugyanakkor a munkaerőpiac magasra értékeli bizonyos kompetenciákat, amelyek eredendően a pszichológiából származnak, de ma már több főiskolai szintű képzés lényeges meghatározó részét alkotják. Ilyen pl.: szociális munkás, munkavállalói tanácsadó, mentálhigiénikus szakemberképzés, humánerőforrás menedzser, stb., hogy csak a leginkább népszerűeket említsük.

A piac tehát jelzi a pszichológiai kompetenciák értékét. Kérdés, hogy ez a pszichológus képzésben önálló képzési formaként befogadható-e. A pszichológiai technikákat gyakorlati szakemberek széles köre használja.

2. Legyen-e olyan gyakorlatorientált – esetleg főiskolai szintű pszichológus-képzés, ami vállalhatóan a pszichológus szakmában értelmeződne?

Ilyen jellegű nem egyetemi szintű, de a pszichológiai technikákat mégis megfelelően kontrollált felkészültséggel alkalmazni tudó szakemberekre milyen lenne a felhasználói kör reagálása?

III.2. Kiválósági megítélés

A „Kiváló” megkülönböztető minősítés az akkreditációs alapskálán meghatározott minősítéseken túl (ld. I.5. pont) pályázható. Az önértékelés készítése során az intézmény úgy ítélni meg, hogy az alább felsorolt és további, az adott szak specifikumait bemutató kiválósági kritériumok jellemzőek az értékelt szakra (tagozatra). A „Kiváló” minősítésre ezek bemutatásával pályázhat.

- a tanórák legalább 70%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott, helyben élő oktatók tartják;

- minősítettek aránya az összes teljes munkaidejű tanár között.
- a képzés oktatóihoz kapcsolódva, helyben sok kutatási program van, jelentős tudományos teljesítmény (egyetemi szinten)
- a tudományág eredményeinek gyors követése (főiskolai szinten)
- az idegen nyelvű anyag használata a képzésben;
- szervezett külföldi képzések, tanulmányutak a hallgatók számára;
- kiemelkedő OTDK eredmények (1-3. helyezések);
- vendégoktatók (külföldiek is) rendszeres meghívása;
- tudományos rendezvények, konferenciák szervezése;
- a képzőhely gondozta kiadványok, folyóirat- és/vagy könyvkiadás;
- eredményesen működő belső minőségbiztosítási rendszer.
- egyéb tényezők, az adott képzés specifikumainak megfelelően (pl. kiemelkedő oktatási-kutatási tevékenység egy-egy szűkebb szakterületen).

III.3. Az eljárás ütemterve

1. MAB plénum-határozat	2003. június 27.
2. Látogató bizottság (LB) elnökének felkérése és az érintett intézmények, szakok értesítése	július 15.
3. Egyeztető közös megbeszélés az érintett szakokkal	szeptember 10.
4. MAB határozat a végleges anyagokról	szeptember 26.
5. Akkreditációs felhívás az érintett intézmények felé	október 10.
6. Önértékelési jelentések beérkezése	november 30.
7. LB első felkészítő ülés	december közepén
8. LB második felkészítő ülés	2004. január végén
9. Intézményi látogatások	február
10. Akkreditációs jelentés elkészítése	március 31.
11. A jelentést a MAB illetékes bizottsága(i) megtárgyalja(ák).	április 23-ig
12. A jelentés érintett intézményeknek való megküldése	április 30.
13. Egyeztető közös megbeszélés a szakokkal	május 12.
14. Intézményi válaszok	május 25.
15. MAB akkreditációs határozat.	május 28.
16. Az intézmények és az oktatási miniszter értesítése	június 11.
17. Az akkreditációs jelentés és határozat közzététele	június 11.

A történelem szakok párhuzamos vizsgálata

Módszertani összefoglaló²⁴ 2003. október 1.

A történelem alapképzési szakok párhuzamos vizsgálatának **célja** egyrészt az adott szakok **akkreditációja**, másrészt a minőségük megőrzése és javítása érdekében végzett részletes, összehasonlító elemeket is tartalmazó **értékelés**, s a széles **társadalmi nyilvánosság tájékoztatása** a vizsgált képzések minőségéről. Az így kapott akkreditáció hatálya 8 év, ami azt jelenti, hogy, amennyiben a szakot oktató intézmény következő intézményi akkreditációs vizsgálatára a párhuzamos szakértékeléseket lezáró MAB határozat keltétől számított 8 éven belül kerül sor, akkor azon eljárás keretében a most akkreditált szakot nem kell újra részletesen vizsgálni. A párhuzamos értékelés utáni **következő intézményi akkreditációs** vizsgálatkor (második intézményi akkreditációs kör) az adott történelem szak **térjen ki** a párhuzamos értékelés során **feltárt hiányosságokra**.

A párhuzamos szakakkreditációs vizsgálat tehát **kettős fókuszú**:

- c) a képesítési követelményeknek és a MAB akkreditációs követelményrendszerének való megfelelés vizsgálata (**akkreditációs hangsúly**)
- d) az oktatási-tanulási folyamat és eredményeinek (kompetenciák) vizsgálata (**értékelési-tanácsadási, minőségjavítási hangsúly**).

I. Módszertan

1. A vizsgálat típusa

A vizsgálat **dokumentumelemzésen** és **empirikus ismereteken** (helyszíni látogatással), valamint **egyéb módon rendelkezésre álló információkon** alapuló egyedi (szakonkénti), de összehasonlító elemeket és minőségjavítási ajánlásokat is tartalmazó **értékelés**. A szakértékelések elvégzéséhez mind

---

²⁴ Készítette a MAB által felkért Történelem programbizottság. Elnök: *Szász Zoltán*, társelnök: *Mózes Mihály*, tagok: *Bálint Csanád*, *Bihari Péter*, *Blazovich László*, *Borsodi Csaba*, *Frölich Ida*, *Gergely András*, *Gyarmati György*, *Monok István*, *Papp Imre*, *Rainer M. János*, *Zsoldos Attila*. Referensek: *Borzák Judit*, *Szántó Tibor*.

A Magyar Akkreditációs Bizottság köszönetet mond *Prof. Dr. Holger Fischernek* (Hamburg), az *MTA II. osztályának*, valamint a *Történelemtanárok Egyletének* az anyag korábbi változatához fűzött észrevételeikért.

kvalitatív, mind kvantitatív információkra szükség van. Ezek pontos aránya előre nehezen volna meghatározható.

2. A vizsgálatot végzők köre

Az értékeléseket szakmai kollégák végzik (*peer-review*), akik között **felsőoktatási, kutatási és felhasználói** tapasztalattal rendelkezők egyaránt legyenek. A vizsgálatot végzők között legyen legalább egy **hallgató** is.

3. A vizsgálat módszertani elemei

a) Dokumentumelemzés:

- Előzetesen adott dokumentumok:
  - Ø **Éves jelentések** (2000-től).
  - Ø **Egyéb írásos dokumentumok** (tanterv, tantárgyleírások, publikációk, tájékoztatók, évkönyvek, stb.)
- E vizsgálat céljára készült **önértékelés** (1. melléklet).
Az önértékelésben be kell mutatni a képesítési követelményeknek és a MAB akkreditációs követelményrendszerének való megfelelést. Tartalmazzon ezeken kívül minden önértékelés egy **(C)SWOT analízist is**, melyben a szak működésének külső korlátait, valamint erősségeit, gyengéit, lehetőségeit és a működését veszélyeztető tényezőket mutatja be. A önértékelésben a **minőségbiztosításra** is kell kitérni. Ennek tényleges működése, eredményei a helyszíni látogatás során vizsgálandók.

b) Empirikus ismeretek

- A helyszíni látogatás általános tapasztalatai (**megfigyelés**). Az oktatási-tanulási folyamat értékeléséhez az LB szabadon dönthet – előzetesen nem egyeztetett – óralátogatásokról. Ilyen óralátogatás véletlenszerűen, az LB főlátogatásán kívül eső időpontban is tehető.
- Egyéni és csoportos; előre megszervezett és spontán; irányított (strukturált), szabad, és vegyes technikájú **interjúk** az intézmény/kar vezetőinek, a szak oktatóinak és hallgatóinak körében. (2. melléklet).
- **Kérdőíves** felvétel a hallgatók körében: nem teljeskörű és nem is reprezentatív, önkéntes, önkitöltéses, zárt és nyitott kérdések. (3. melléklet). A hallgatói kérdőívet lehetőleg a főlátogatás előtt, 4.-5. éves hallgatókkal célszerű kitöltetni. A kérdőív rövid, ezért nem szükséges külön szervezés a kitöltéséhez, ez egy-egy **óralátogatás** keretében megoldható. (A kérdőívek kitöltésének megszervezésére a **hallgatói önkormányzatok** is felkérhetők.) Fontos, hogy a hallgatók ne az intézmény vagy a szak oktatói által, hanem lehetőleg véletlenszerűen

kiválasztottak legyenek. Nem kell törekedni sem a teljeskörűségre, sem a reprezentativitásra. A kérdőívek névtelenek, kitöltésük önkéntes. Feldolgozásuk során eme metodológiai sajátosságokat természetesen szem előtt kell tartani, s az értékelő megállapítások megfogalmazásánál jelezni kell.

- A helyszínen tanulmányozott **további dokumentumok** (oktatói, tanszéki anyagok, kollektíviumi és szigorlati tételek, [vizsga]dolgozatok, diplomamunkák).
- A **felhasználói vélemények** szisztematikus begyűjtése a szakoktól (intézményektől) jelenleg – döntően forráshiány miatt – nem várható el. Legfeljebb a gyakorló iskolák véleményének becsatolásáról lehet szó a tanári képesítést adó képzések esetében. Ha azonban valamelyik szak végzett már felhasználói megkérdezéseket, ezek eredményei természetesen felhasználhatók a vizsgálat számára.

c) *Egyéb módon rendelkezésre álló információk*

- Interneten elérhető adatok és információk.
- Az LB tagjainak személyes információi.

4. A vizsgálat eredménye

A fenti módon összegyűjtött információk rendszerezése, elemzése és értékelése a Látogató Bizottság feladata. Az LB munkája összegzésként **akkreditációs jelentést** készít, melyben a vizsgálat fent jelzett kettős fókuszának megfelelően szakonként részletesen értékeli

- a) a képesítési követelményeknek és
- b) a MAB akkreditációs követelményrendszerének való megfelelést, valamint
- c) az oktatási-tanulási folyamatot és annak eredményeit, különös tekintettel a hallgatók által elsajátított kompetenciákra (ismeretek, képességek, attitűdök és értékvilág).

A képesítési követelményeknek való megfelelés vizsgálatakor az egyes szakok **specifikus képzési céljai**, ha vannak, vizsgálandók, értékelendők.

A **szakspecifikus kompetenciák** kialakítása célzott írásbeli kérdésekkel (önértékelések) és a helyszíni látogatások során (vizsga)dolgozatok, diplomamunkák, egyéb hallgatói produktumok tanulmányozásával, óralátogatásokkal, továbbá szóbeli és/vagy kérdőíves hallgatói megkérdezésekkel vizsgálandók.

A **hallgatói szolgáltatások**, az **elhelyezkedés segítése**, s a szakok **regionális szerepe** vizsgálandók. A pályakövetés vizsgálata célzottan nem szükséges, ha illet valamelyik szak (intézmény) végez, akkor természetesen ki kell térni rá az értékelésben.

Noha az értékelés alapvetően szakonként történik, a **jelentésnek tartalmaznia kell:**

- összehasonlító jellegű értékelő megállapításokat,
- a „jó gyakorlat”, követendő példák kiemelését, továbbá
- szakonkénti és általánosan (több szakra is) érvényes minőségjavítási tanácsokat és ajánlásokat is.

Az értékelések a jelentésben szakonként különüljenek el, s a jelentés végén legyenek összehasonlító és összegző megállapítások.

Az **értékelések szövegesen** történjenek, skálák alkalmazására – az akkreditációs alapskálán túl – nincs szükség. Minden egyes szakértékelésnek tartalmaznia kell azonban az **akkreditációs minősítést** az akkreditációs alapskála szerint, mely három értékű: *akkreditálható, feltételesen akkreditálható, nem akkreditálható*. Kellő számú kiválósági kritériumnak megfelelő szak további, **megkülönböztető minősítést** is kaphat. (Lásd alább.)

Az akkreditációs jelentés **formai-szerkezeti és tartalmi elemeire vonatkozó ajánlást a MAB** készítse el.

5. A vizsgálat lezárása

Az LB jelentését a MAB aktuálisan érvényes ügymenete szerint megtárgyalja, majd az érintett szakokhoz eljuttatja. Ezután a MAB közös megbeszélést szervez a vizsgált szakok képviselői, az LB és a MAB tudományági szakértőinek részvételével, majd a szakok eljuttatják a MAB-hoz az értékelő jelentésre vonatkozó észrevételeiket (ha vannak). A MAB plénuma az LB jelentés és a szakok észrevételeinek együttes ismeretében az **akkreditációs jelentést** véglegesíti és **akkreditációs határozatot** hoz, melyről értesíti az érintett intézmények és szakok vezetőit és az oktatási minisztert. A MAB az akkreditációs jelentést és határozatot **teljes terjedelmében honlapján közzéteszi**.

6. Visszacsatolás

A vizsgálat lezárása után a MAB – saját, kiépítendő minőségbiztosítási rendszere részeként – kérjen visszacsatolást az összes vizsgált szaktól és az LB-től. A **kérdőíves visszacsatolás** tartalmazzon előre megfogalmazott

szempontokat, és egyúttal adjon lehetőséget a **szabad formájú** véleményalkotásra is. A szakok és a szakértők számoljanak be a vizsgálattal kapcsolatos pozitív és negatív tapasztalataikról, mintegy értékeljék a munkát, és fogalmazzanak meg jobbító szándékú javaslatokat a hasonló jövőbeni vizsgálatok elvégzéséhez.

II. Szakspecifikus akkreditációs és értékelési kritériumok

Az **akkreditációs kritériumok** a MAB érvényes követelményrendszere szerint vizsgálandók. A bizottság **egy további**, szakspecifikus minimumkövetelményt kíván meghatározni:

- legalább 1 forrásnyelv tanrend szerinti oktatása kötelezően elvárt.

A **szakspecifikus kompetenciák** nem akkreditációs, hanem **értékelési-tanácsadási** szempontból vizsgálandók. Meghatározásuknál körültekintően kell eljárni, mert ezek jobbára csak igen általánosan fogalmazhatók meg, konkrét megragadásuk, mérésük-értékelésük pedig roppant nehéz. Mindezt hangsúlyozva a bizottság a következő kompetenciák vizsgálatát javasolja további megfontolásra. (A lista az európai *Tuning* projekt történelem munkabizottságának szakspecifikus kompetencia listája alapján készült.)

1. A múlt folyamatai és a jelen eseményei közötti kapcsolat kritikai ismerete.
2. Az egyes periódusok és összefüggések történetírói megítélésében mutatkozó különbségek ismerete. A különböző nemzeti és kulturális háttérből származó nézőpontok ismerete és tiszteletben tartása.
3. A jelenlegi történetírási eszmecserék problémaköreinek és témáinak ismerete.
4. Az emberi történelem legalább egy specifikus periódusának részletes ismerete.
5. A történetírói szakma terminológiája és érvelési technikái szerinti szóbeli és írásbeli kommunikáció képessége (történetírási felfogások alkalmazása)
  - a) magyar nyelven
  - b) legalább egy idegen nyelven.
6. Történeti források, eredeti dokumentumok, szakmunkák olvasásának, összefoglalásának, s az információk rendszerezésének képessége
  - a) magyar nyelven
  - b) legalább egy idegen nyelven.
7. Információ keresési eszközök ismerete és használatának képessége (bibliográfiák, archívumok, levéltárak, elektronikus információ).

8. Egyes periódusok dokumentumainak tanulmányozásához szükséges speciális eszköztár ismerete és használatának képessége (pl. paleográfia, epigráfia).
9. Történeti adatokra és információkra vonatkozó számítógépes és internetes források és technikák használatának képessége (statisztikai, kartográfiai módszerek használata, adatbázisok létrehozása, stb.)
10. Szövegek és dokumentumok kommentálásának, annotálásának és szerkesztésének képessége a tudományág követelményeinek megfelelően.
11. Információforrások kutatási projektekhez való azonosításának és használatának képessége (bibliográfiák, írásos dokumentumok, szóbeli információk, stb.)
12. Kutatási eredményekről való szóbeli beszámolás képessége a tudományág követelményeinek megfelelően.
13. Ókori nyelvek ismerete.
14. Az európai történelem összehasonlító áttekintésének képessége. (Az európai integráció történetének ismerete.)
15. A világtörténet alapkérdéseinek ismerete.
16. A történeti kutatások különböző területei problémáinak és módszereinek ismerete (gazdaságtörténet, társadalomtörténet, politikatörténet, stb.)
17. A történetírási tudást és diskurzust gazdagító kutatási témák meghatározásának képessége. (Önálló témaválasztás képessége.)
18. A történelemoktatás elméletének (didaktika) és gyakorlatának ismerete.
19. A történelem és a társadalomismeret (jelenismeret) általános és középiskolai tanításának képessége.

Szintén nem akkreditációs, hanem – a minőségjavítási hangsúlynak megfelelő – **további értékelési szempontok** lehetnek a következők:

- specifikus képzési célok;
- az oktatói állomány kor és státusz szerinti összetétele;
- forráselemzés oktatása;
- eredeti forrásolvasás lehetősége;
- művelődéstörténet oktatása (*4. melléklet*);
- önálló kutatáshoz szükséges ismeretek oktatása (könyvtárhasználat, cédulázás);
- számítógépes ismeretek oktatása, számítógép és Internet használata a tanulásban;
- tájékozódás a társterületek felé, áthallgatás lehetősége.

Noha a vizsgálat alapvetően a hagyományos (szűkebb értelemben vett) történettudomány tanítására koncentrál, az értékeléseket végző szakértők ne

tévesszék szem elöl a történettudomány széles értelemben **vett tematikai egyetemességét** (műszaki-technikai tudás, ökológia, stb. történeti aspektusai).

Akkreditált, **távoktatási formában** működő történelem alapképzési illetve szakirányú továbbképzési szak Magyarországon ma még nem létezik. Az ilyen irányú törekvéseket azonban figyelemmel kell kísérni, az esetleges törekvésekre, kezdeményezésekre a vizsgálat során ki kell térni.

III. Kiválósági kritériumok

A „Kiváló” megkülönböztető minősítés az akkreditációs alapskálán (*akkreditálható, feltételesen akkreditálható, nem akkreditálható*) meghatározott minősítéseken túl pályázható. Az önértékelés készítése során az intézmény úgy ítélni meg, hogy az alább felsorolt és további, az adott szak specifikumait bemutató kiválósági kritériumok jellemzőek az értékelt szakra (tagozatra). A „Kiváló” minősítésre ezek bemutatásával pályázhat:

- a tanórák legalább 70%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott, helyben élő oktatók tartják;
- két (vagy több) forrásnyelv elsajátíttatása;
- regionális szerep, nem világnyelvek oktatása;
- keleti képzés az ókortörténetben;
- szervezett külföldi képzések, tanulmányutak a hallgatók számára;
- kiemelkedő OTDK eredmények (1-3. helyezések);
- vendégoktatók rendszeres meghívása;
- saját oktatók vendégszereplései, előadásai külföldön;
- vendéghallgatók részvétele a képzésben;
- idegen nyelvű kurzus(ok) tartása;
- jelentős tudományos teljesítmény (egyetemi szinten)
- a tudományág eredményeinek követése (főiskolai szinten)
- tudományos rendezvények, konferenciák szervezése;
- saját kiadványok, folyóirat- és/vagy könyvkiadás;
- a szak minőségének figyelése, rendszeres minőségjavító intézkedések, (eredményesen működő belső minőségbiztosítási rendszer);
- 1990 után minősítést szerzett oktatók magas száma (aránya);
- egyéb tényezők, az adott képzés specifikumainak megfelelően (pl. kiemelkedő oktatási-kutatási tevékenység egy-egy szűkebb szakterületen).

IV. Időterv

1. MAB plénum-határozat	2003. június 27.
2. Látogató bizottság (LB) elnökének felkérése és az érintett intézmények, szakok értesítése	július 15.
3. Egyeztető közös megbeszélés a szakokkal	szeptember 11.
4. MAB határozat a végleges anyagokról	szeptember 26.
5. Akkreditációs felhívás az érintett intézmények felé	október 10.
6. Önértékelési jelentések beérkezése	november 30.
7. LB első felkészítő ülés	december közepén
8. LB második felkészítő ülés	2004. január végén
9. Intézményi látogatások	február
10. Akkreditációs jelentés elkészítése	március 31.
11. A jelentést a MAB illetékes bizottsága(i) megtárgyalja(ák)	április 23-ig
12. A jelentés érintett intézményeknek való megküldése	április 30.
13. Egyeztető közös megbeszélés a szakokkal	május 12.
14. Intézményi válaszok	május 25.
15. MAB akkreditációs határozat.	május 28.
16. Az intézmények és az oktatási miniszter értesítése	június 11.
17. Az akkreditációs jelentés és határozat közzététele	június 11.

A látogatások nem korlátozódnak szakonként egy-egy előre meghatározott, egyeztetett időpontra, hanem az LB tagok egy tágasabb időintervallumban („**akkreditációs időszak**”) kereshetik fel a vizsgálandó szakokat. Az akkreditációs időszak során az **óralátogatások** történhetnek **előzetes egyeztetés nélkül is** (a bekért tanrendek alapján), az intézmény, a szak **vezetőivel és oktatóival** való találkozásokat azonban célszerű **előre megszervezni**.

1. melléklet

Az önértékelési jelentés

Az önértékelési jelentésnek megfelelő – ám nem túlzó – részletezettséggel tartalmaznia kell mindazon adatokat és információkat, melyek a fentiekben ismertetett módszertani, követelményi és kiválósági elemek szerint az akkreditációs vizsgálathoz szükségesek.

Az önértékelési jelentés ***részletes kitöltési útmutatóját a szükséges táblázatokkal együtt külön dokumentumban tesszük közzé, „Útmutató az önértékelések elkészítéséhez” címmel.***

2. melléklet

Interjúk

A szak vizsgálatához folytatott interjúk (beszélgetések) alanyai a következők lehetnek:

- az intézmény/kar vezetői,
- a szak szakfelelőse,
- a szak vezető oktatói,
- esetleg további oktatók,
- a szak hallgatói,
- adminisztráció,
- érintkező működési területek képviselői (könyvtár, számítógépes labor, stb.)

Az interjúk lehetnek **egyéniek és csoportosak is**, a látogatás(ok) megszervezhetőségének megfelelően. Típusukat tekintve irányított (strukturált), szabad, és vegyes technikájúak. Az interjúk többségében célszerűnek látszik a **vegyes technika** alkalmazása: a beszélgetés eleje legyen irányított, de az interjú folyamán (végén) a válaszoló(k) kapjon (kapjanak) lehetőséget a szak működéséhez, az értékeléshez kapcsolódó gondolatai(k) szabad kifejtésére.

Igen fontos, hogy a látogatás (akkreditációs időszak) során készüljenek előre nem egyeztetett, **spontán interjúk is**, mind az oktatók, de különösen a hallgatók körében. Lehetőleg el kell kerülni, hogy az LB csak a szak (intézmény) által „hivatalosan” kiválasztott (kijelölt) személyektől kapjon helyszíni szóbeli információkat.

Az interjúk irányított részének egyik halmazára készíthetők előzetesen kérdések, a másik irányított kérdéshalmazt az önértékelési jelentések ismeretében lehet összeállítani.

3. melléklet

Hallgatói kérdőív

Kedves Hallgató!

Az ön által felvett történelem szak jogszabályok által előírt akkreditációs (minőséghitelesítési) eljárása jelenleg folyik. Kérjük, hogy az eljárás eredményességének előmozdítása érdekében válaszoljon az alábbi néhány kérdésre. A kérdések nemcsak egy tantárgyra vagy évre, hanem az ezen a szakon folytatott teljes eddigi tanulmányaira vonatkoznak!

A kérdőív **anonim**, kitöltése **önkéntes**. Kérjük tehát, hogy **nevét ne tüntesse fel** a kérdőíven.

Közreműködését köszönjük!

1. A szakon folytatott eddigi tanulmányai során mit tapasztalt, a meghirdetett órák kb. hány százalékát tartották meg órarend szerint?
kevesebb, mint 60%
60 – 70 %
71 – 80 %
81 – 90 %
több, mint 90 %

2. Ha maradtak el órák, ezek kb. hány százalékát pótolták későbbi időpontban?
kevesebb, mint 60%
60 – 70 %
71 – 80 %
81 – 90 %
több, mint 90 %

3. Elégedett-e a leadott órák színvonalával? (1 = elégedetlen, 5 = nagyon elégedett)
  - szakmai tartalom:
1 2 3 4 5
  - oktatási módszer, segédeszközök, „terepmunka”:
1 2 3 4 5
  - előadásmód, követhetőség:
1 2 3 4 5

4. Segítik-e tanulmányaiban elegendő és megfelelő színvonalú szakirodalom ajánlásával?
(1 = igen kevéssé segítenek, 5 = nagyon jól segítenek)
1 2 3 4 5
5. Hogyan jut hozzá a kötelező és ajánlott szakirodalomhoz? Kérjük, számokkal jelölje a gyakoriságot! (0: így még sosem; 1: legkevésbé így jutok hozzá; 3: leginkább így)
az intézmény könyvtárában más könyvtárban megveszem
interneten a tanár közvetlen segítségével más módon:
6. A kollokviumi számonkérés kb. hány százalékban történik
a) teszt kitöltésével .....%
b) egyéb írásbeli feladat teljesítésével .....%
c) szóbeli vizsga formájában .....%
d) kombinált formában .....%
7. Mely ismeretterülete(ke)n tartja a legerősebbnek e szak képzését?
8. Milyen súllyal szerepelnek az oktatásban a történelem egyes korszakain belül az alábbi részdiszciplínák? (Válaszait jelölje x-szel.)

		Pol. tört.	Gazd. tört.	Társ. tört.	Műv. tört.	Segéd tud.-k.	Egyetemes tört.	Magyar tört.
Hangsúlyosan oktatottak	Ókor 476-ig							
	Középkor 476-1492							
	Kora újkor 1492-1789							
	Újkor 1789-1918							
	Modernkor 1918-tól							

		Pol. tört.	Gazd. tört.	Társ. tört.	Műv. tört.	Segéd tud.-k.	Egyetemes tört.	Magyar tört.
Kevésbé hangsúlyos	Ókor							
	Középkor							
	Kora újkor							
	Újkor							
	Modernkor							

9. Megítélése szerint mely képességeit fejlesztették eddig leginkább a szakon folytatott tanulmányai?
gondolkodásmód   lexikális tudás   tanulási képesség
a megszerzett tudás felhasználása   egyéb: .....
10. Összességében mi a véleménye a szakon kapott eddigi képzésről?
11. Mi az, amin Ön szerint változtatni kellene az itteni történelem szak képzésében?
12. A diploma megszerzése után milyen állásban kíván elhelyezkedni?

Köszönjük válaszait!

4. melléklet

A történelem szak szempontjából művelődéstörténetnek számító tárgyak oktatása

A részletes táblázatot lásd az Útmutató az önértékelések elkészítéséhez című anyagban!

A 2004. évi kísérleti, kétciklusú képzés bevezetésénél érvényesített követelményrendszer

Kiegészítés a MAB akkreditációs követelményrendszeréhez

II. KÉPZÉSI PROGRAMOK ELFOGADÁSÁNAK AKKREDITÁCIÓS FELTÉTELEI²⁵ (SZAKSTRUKTÚRA, SZAKLÉTESÍTÉS)

II.2. KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEK²⁶

A MAB új BSc/MSc alapképzési szak létesítését akkor támogatja, ha:

1. A létesíteni kívánt szak kellő mértékben eltér a szakcsoport többi szakjától azzal, hogy annak törzsanyaga (alapozás és szakmai törzsanyag együttvéve) jelentősen, azaz *mind* BSc szinten, *mind* MSc szinten legalább 40%-ban eltér a többi szak törzsanyagától.
2. A vizsgált szakon elvárt szakmai kompetenciák is jelentősen eltérnek a szakcsoport többi szakján megadottaktól.
3. A gyakorlati képzés tantervi aránya elegendő az elvárt kompetenciák kialakításához, valamint az elméleti képzés tantervi aránya a tanulmányok folytatásához.
4. Szakmailag elfogadhatók a megadott tanulmányi területek, a felsorolt tantárgyak és azok egymásra épülése.
5. Elfogadható az ismeretellenőrzés bemutatott rendszere.
6. Szakpárosítás csak megfelelő tudományos alapképzést biztosító szakok társításával hozható létre.

---

²⁵ A kísérleti BSc/MSc képzésre vonatkozó követelményekben vastag betűtípussal szerepelnek a MAB Akkreditációs követelményrendszerétől (2002. szeptember) eltérő szövegrészek.

²⁶ A képesítési követelményeknek egyidejűleg két ellentétes elvárásnak kell megfelelnie:

- a) A képesítési követelményeknek kellően „*pontosnak*” kell lenni ahhoz, hogy
  - az új BSc/MSc szakstruktúra kialakításakor, ill. a későbbiekben esetleges új szakok alapításakor a kellő szaktávolság megléte véleményezhető, illetve
  - szakindítási kérelmek elbírálásakor a képesítési követelményeknek való megfelelés elbírálható legyen.

Ugyanakkor azoknak

- b) kellően „*lazának*” kell maradnia ahhoz, hogy
  - a képesítési követelmények megszabta keretek között kidolgozott intézményi tantervek megfelelően tükrözhessék az intézmény sajátosságait, erősségeit, illetve
  - a képesítési követelmények érvényességének ideje alatt legyen mód a tantervek karbantartására, továbbfejlesztésére.

III. SZAK AKKREDITÁCIÓJÁNAK FELTÉTELEI²⁷ (SZAKINDÍTÁS)

III. 1. ALAPKÉPZÉSI SZAKOK

A MAB valamely BSc/MSc szak indítását akkor támogatja, ha

1. a szak képzési szerkezete, a szak tanterve, a tantárgyak egymásra épülése, az elméleti és gyakorlati képzés aránya, valamint az ismeretellenőrzési rendszer a képesítési követelményekben előírtaknak megfelel,
2. a vonatkozó tudományági sajátosságokkal kiegészített szakakkreditációs minimumkövetelmények teljesülnek.

A szaktávolság értelmezése (metrika)

A szaktávolság vizsgálatának alapja a tekintett szakok törzsanyaga, azaz a szak összes hallgatója számára kötelezően előírt tárgyak összessége. Az összehasonlító vizsgálat a tekintett szakok törzsanyagának részletes szakmai elemzésével történik.

A szaktávolság értelmezésének egyik lehetséges módszere a következő:

A szaktávolságot két szak között valamelyik szakra vonatkoztatjuk. A szaktávolság a tekintett szak alapulvételével az egyes szakterületeken megadott kreditközéértékek különbségének összegével becsülhető, melyet a tekintett szak törzsanyagának összkreditszámához viszonyítunk.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a vázolt számítási eljárás csak egy lehetséges módszer a szaktávolság becslésére és annak alsó határát adja meg. Kérdéses esetekben szükségessé válik a szakterületek ismeretanyagának részletesebb vizsgálata is.

---

²⁷ A kísérleti BSc/MSc képzésre vonatkozó követelményekben vastag betűtípussal szerepelnek a MAB Akkreditációs Követelményrendszerétől (2002. szeptember) eltérő szövegrészek.

A szakakkreditáció minimumkövetelményei

A szakakkreditációs minimumkövetelmények két eleme:

1. a szak tudományágától független alapkövetelmények, valamint
2. a tudományágtól függő egyedi specialitások (amennyiben az illetékes tudományági bizottság meghatároz egyedi specialitásokat)

BSc

Alapképzési szak	
A szakon oktatók munkaviszonya²⁸	A szak mintatanterve által meghatározott törzstárgyak előadásainak legalább 75%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók tartásuk meg.
Szakfelelős	Teljes munkaidőben foglalkoztatott főiskolai tanár / egyetemi tanár / egyetemi docens. Ø Egyidejűleg csak egy akkreditált szakért legyen felelős. ²⁹ Ø A szak egy tantárgyának tantárgyfelelőse is legyen.
Szakirány-felelős	Vezető oktatók.
Törzstárgyak tantárgyfelelősei	Vezető oktatók, akiknek: <ul style="list-style-type: none"> • <i>legalább 50%-a</i> tudományos fokozattal rendelkezik, • <i>legalább 75%-a</i> teljes munkaidőben foglalkoztatott. Törzstantárgy felelőse egyidejűleg – az adott intézményen belül – több tantárgy (legfeljebb három) felelőse is lehet.
Záróvizsgatárgyak tantárgyfelelősei	Vezető oktatók.
A választható- és a gyakorlati tárgyak oktatói	A nem kifejezetten alapozó és elméleti tárgyak oktatásában vegyenek részt legalább 5 éves szakmai gyakorlattal, mesterségbeli tudással, tervezési, gyártási gyakorlattal rendelkezők.

²⁸ Kíváncsi, hogy a tudományos fokozattal rendelkező oktatók a szak egy teljes képzési ciklusán keresztül az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban álljanak. (A szakindítási kérelem, illetve a már működő szak akkreditációs értékelésekor MAB-hoz eljuttatott „akkreditációs beadvány” tartalmazza az intézményvezető nyilatkozatát arról, hogy a tudományos fokozattal rendelkező oktatók a szak egy teljes képzési ciklusán keresztül az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban állnak.)

²⁹ BSc szakra épülő MSc szak esetén mind a BSc szak, mind az MSc szak szakfelelőse lehet ugyanaz a személy.

MSC

Alapképzési szak	
A szakon oktatók munkaviszonya³⁰	A szak mintatanterve által meghatározott törzstárgyak előadásainak legalább 75%-át teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók tartják meg.
Szakfelelős	Teljes munkaidőben foglalkoztatott egyetemi tanár. Ø Egyidejűleg csak egy akkreditált szakért legyen felelős. ³¹ Ø A szak egy tantárgyának tantárgyfelelőse is legyen.
Szakirány-felelős	Tudományos fokozattal rendelkező vezető oktató.
Törzstárgyak tantárgyfelelősei	Tudományos fokozattal rendelkező vezető oktatók, akiknek <i>legalább 75%-a teljes munkaidőben foglalkoztatott.</i> Törzstantárgy felelőse egyidejűleg – az adott intézményen belül – több tantárgy (legfeljebb <i>három</i>) felelőse is lehet.
Záróvizsgatárgyak tantárgyfelelősei	Tudományos fokozattal rendelkező vezető oktatók.
A választható- és a gyakorlati tárgyak oktatói	A nem kifejezetten alapozó és elméleti tárgyak oktatásában vegyenek részt legalább 5 éves szakmai gyakorlattal, mesterségbeli tudással, tervezési, gyártási gyakorlattal rendelkezők.

Kutatás

MSc szak

1. A szak tudományágában legalább három (kis szakok esetén legalább egy) tudományos műhely, melyek közül legalább egy nemzetközileg elismert.
2. Az oktatók rendszeresen publikáljanak tudományos folyóiratokban, és/vagy mutassanak fel fejlesztési eredményt.

³⁰ Kíváncsi vagyok, hogy a tudományos fokozattal rendelkező oktatók a szak egy teljes képzési ciklusán keresztül az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban álljanak. (A szakindítási kérelem, illetve a már működő szak akkreditációs értékelésekor MAB-hoz eljuttatott „akkreditációs beadvány” tartalmazza az intézményvezető nyilatkozatát arról, hogy a tudományos fokozattal rendelkező oktatók a szak egy teljes képzési ciklusán keresztül az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban, illetve munkaviszonyban állnak.)

³¹ BSc szakra épülő MSc szak esetén mind a BSc szak, mind az MSc szak szakfelelőse lehet ugyanaz a személy.

BSc szak

1. A szak tudományágában legalább egy, lehetőleg tudományos műhellyel bíró alapvető kutatási terület, mely országosan elismert.
2. Az oktatók rendszeresen publikálnak és mutassanak fel tudományos, vagy oktatásfejlesztési eredményt.

Infrastrukturális feltételek

1. A szakok infrastrukturális alapfeltételeinek folyamatos (időarányos) biztosítása az alábbiak szerint:
  - a. a mindenkori hallgatói létszámnak megfelelő elhelyezés (tanterem, laboratóriumok, tanszéki szobák) hallgatók, oktatók és segéderek számára a képzések igényeinek megfelelően;
  - b. a képzés oktatási eszközigénye az egész ciklusra;
  - c. a képzést szolgáló szervezeti, hivatali struktúra működtetése;
2. Tanszéki, kari vagy egyetemi könyvtár, amelyben az illető tudományág, interdiszciplináris terület legfontosabb folyóiratai megtalálhatók vagy elektronikusan elérhetők. Szakkönyvvállománya tartalmazza a tantárgyi tematikák irodalomjegyzékében felsorolt könyveket.
3. Olyan korszerű szolgáltatásokat nyújtó informatikai hálózat megléte, amelyhez a hallgatók rendszeresen és szervezett formában hozzáférhetnek.
4. Legyenek meg a diplomamunkák és szakdolgozatok elkészítésének kutatási, tervezési, mérési feltételei.
5. A gyakorlati oktatás számára biztosítani kell az infrastrukturális feltételeket, illetve gyakorló helyeket.

Az alapkövetelményeket kiegészítő tudományági specialitások

Tekintettel arra, hogy a kísérleti bevezetés az OM tájékoztatása szerint várhatóan csak az agrár-, műszaki-, közgazdasági-, valamint informatikai szakcsoporthoz vonatkozik, a kiegészítő tudományági specialitások felsorolásában csak az ezirányú kiegészítések szerepelnek.

Agrártudományok

Az infrastruktúrát érintően

1. gyakorlati háttérként a szak céljainak elérésében elengedhetetlenül szükséges létesítmények meglétét kell igazolni;
2. szakmai gyakorlatok külső bázisa külső intézményekben történő lebonyolítása.

A használt fogalmak értelmezése

Szakfelelős	A szak tartalmáért, a teljes képzési folyamatért megbízott, hatáskörrel rendelkező felelős.
Szakon oktatók	A szak képzési folyamatában résztvevő, elméleti, gyakorlati órák oktatói. <i>(A szakon oktatóknak csak egy részét képezik azon oktatók, akik a főtárgyakat oktatják.)</i>
Tantárgyfelelős	A szak minden tantárgyához tartozik felelős, akinek a tantárgy oktatásának szervezése, a tantárgyfejlesztés, az oktatásában való részvétel, stb. a feladata.
Teljes munkaidőben foglalkoztatott	Olyan oktatási feladatot ellátó, az intézménnyel határozott vagy határozatlan idejű munkaviszonyban, illetve közalkalmazotti jogviszonyban álló foglalkoztatott, aki az intézmény oktatói követelményrendszerében a munkakörre meghatározott feladatát teljes óraszámában látja el.
Törzstárgy	A szak törzsanyagának tantárgyai.
Tudományos műhely	Konkrét kutatási / fejlesztési / alkotói témakörben szakmailag elismert teljesítményt felmutató munkatársi kör.
Vezető oktató	Tanár, docens, valamint – az akkreditációs szempontok alapján – valamennyi szakterületen, tudományágban a magántanári cím birtokosai, továbbá az MTA támogatott kutatóhelyeinek tudományos főmunkatársai és tudományos tanácsadói.

Intézményi akkreditáció

2003/6/V sz. határozat

Határozott idejű akkreditációk érvényességének meghosszabbítása

Az első intézményi akkreditációs kör során feltételes akkreditációt kapott intézmények, karok, határozott időre szóló akkreditációja a soron következő akkreditációs értékelés időpontjáig meghosszabbodik.

Egyetemi és főiskolai tanári pályázatok véleményezése

2003-ban benyújtott és véleményezett
egyetemi és főiskolai tanári pályázatok statisztikája

Beérkezett pályázatok száma	226
<i>Ebből</i>	
Visszavont pályázat	1
Formai hibák miatt visszaküldve	3
A plénumon hozott döntések száma	222
Támogatott pályázatok száma	156
Nem támogatott pályázatok száma	66

Előakkreditáció

Intézmény-, illetve karlétesítés

Támogatott állami elismerési kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
L99	Bhaktivedanta Hittudományi Főiskola	Állami elismerés <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/7/VII
L101	Szent István Egyetem Gyöngyösi Főiskolai Kara	Gyöngyösi Főiskola ³²	2003/4/IV
L110	Új Előadóművészeti Alapítvány	Budapesti Kortárs Tánc Főiskola	2003/9/VII/1
L111	Kalocsai Felsőoktatási és Szolgáltatói KHT	Tomori Pál Főiskola Kalocsa	2003/9/VII/2

Támogatott karlétesítési kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozatsz.
L105	KRE	Állam- és jogtudományi kar	2003/8/VII
L108	KE	Gazdaságtudományi és Informatikai Kar <i>Gazdaságtudományi Kar néven 2006.12.31.-ig akkreditálva</i>	2003/9/VIII/3
L109	DE	Informatikai kar	2003/9/VIII/4
L101	SZIE-GYFK	Gazdálkodási Kar, Mezőgazdasági Kar	2003/4/IV

³² Az intézmény neve végül Károly Róbert Főiskola lett. (A szerk. megjegyzése.)

Nem támogatott karlétesítési kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
L100	PTE	Pollack Mihály Műszaki (egyetemi) Kar (főiskolai kar helyett)	2003/5/VII/1
L106	PTE	Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar	2003/9/VIII/1
L107	KE	Művészeti Kar	2003/9/VIII/2

Doktori iskolák

Felfüggesztett akkreditációs eljárások

Kód	Intézmény	Tudományág	Határozat száma
D156	VE	Interdiszciplináris (Bölcsészettudományok: 6.3. Nyelvtudományok, 6.2. Irodalomtudományok. Társadalomtudományok: 5.5. Politikatudományok)	2003/3/III/1/2
D157	SZE	Multidiszciplináris (Társadalomtudományok: 5.3. Állam és jogtudomány, 5.2. Közgazdaságtudományok)	2003/3/III/1/3

Előakkreditált doktori iskolák

Kód	Intézmény	Tudományág	Vezető	Határozat száma
D152	PTE	Építészet	Bachman Zoltán DLA	2003/3/III/1/1
D158	PPKE	Multidiszciplináris bölcészettudományok (Irodalom- és Nyelvtudományok)	Maróth Miklós az MTA lev. tagja	2003/3/III/1/4
D156	VE	Multidiszciplináris bölcészettudományok Nyelv/nevelés- és sporttudományok	Szabó József DSc	2003/6/II/2
D157	SZE	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	Rechnitzer János DSc	2003/7/II/1/1
D159	KRE	Állam- és jogtudományok	Török Gábor DSc	2003/7/II/1/2
D161	KRE	Irodalomtudományok	Híma Gabriella DSc	2003/7/II/1/3
D162	SZTE	Nevelés- és sporttud.	Csapó Benő DSc	2003/9/III/3

Nem akkreditált doktori iskola

Kód	Intézmény	Tudományág	Vezető	Határozat száma
D160	DE	Interdiszciplináris: Állam- és jogtudományok Bölcsészettudományok	Horváth M. Tamás DSc	2003/8/III/1

Képesítési követelmények

Támogatott képesítési követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Tudományág	Hat. száma
k140	OM	Pedagógia főiskolai alapképzési szak	Nevelés- és sporttudomány	2003/1/XII/1/2
k135	SZTE	Klinikai biokémikus szakirányú továbbképzési szak	Biológiai és kémiai tudom.	2003/2/VII/2/1
k178	RF	Katasztrófavédelem főiskolai alapképzési szak	Állam- és jogtudományok	2003/2/VII/1/1
k181	PTE	Önkormányzati jogszabály- szerkesztő szakirányú továbbképzési szak	Állam- és jogtudományok	2003/2/VII/1/2
k168	PTE	Művészetterápia szakirányú továbbképzési szak	Nevelés és pszichológia	2003/2/VII/2/3
k177	PTE	Kiadói szerkesztői szakirányú továbbképzési szak	Média- és kommunikációs	2003/5/VII/1/7
k184	DE	Médiakommunikáció szakirányú továbbképzési szak	Média- és kommunikációs	2003/5/VII/1/8
k167	ELTE	Koreai egyetemi alapképzési szak	Nyelvtudomány-ok	2003/6/VIII/1/4
k161	ELTE	Településtudományi és humánökológiai egyetemi alapképzési szak	Multidiszcipli- naris társadalom- tudomány	2003/6/VIII/2/1
k207	OM	Vezetőtanárszakirányú továbbképzési szak	Nevelés- és sporttudományok	2003/7/VI/1/3
k195	SE	Kardiotechnikus szakirányú továbbképzési szak	Egészségtudo- mányok	2003/8/VI/4
k190	ME	Igazságügyi szociális tanácsadó szakirányú továbbképzési szak	Állam- és jogtudományok	2003/8/VI/8
k192	SZTE	Egészségtudományi szakfordító szakirányú továbbképzési szak	Egészség- és Nyelvtudomány-ok	2003/8/VI/21
k187	SZE	Mechatronikai mérnök főiskolai alapképzési szak	Villamosmérnöki Gépészeti tud.	2003/9/VI/1/1

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Tudományág	Hat. száma
k188	SZE	Mechatronikai mérnök egyetemi alapképzési szak	Villamosmérnöki Gépezési tud.	2003/9/VI/1/2
k201	BME	Építésztervező szakirányú továbbképzési szak	Építészmérnöki tudományok	2003/9/VI/1/8
k196	SZIE	Halgazda mérnök főiskolai alapképzési szak	Állattenyésztési tudományok	2003/9/VI/1/12
k170	MREZS	Egyházi szervezetfejlesztő szakirányú továbbképzési szak	Hittudományok	2003/9/VI/1/20
k186	PTE	Ének-zenetanár, zenei média-művész egyetemi alapképzési szak	Zeneművészet – Nevelés és sporttudományok	2003/9/VI/1/23
k197	PTE	Balkán tanulmányok szakirányú továbbképzési szak	Multidiszciplináris Bölcsészettud.	2003/9/VI/1/24
k204	BKtF	Kortáránc-művész főiskolai alapképzési szak	Tánc- és mozdulatművészet	2003/9/VI/1/25
k205	BKtF	Kortáránc koreográfus főiskolai alapképzési szak	Tánc- és mozdulatművészet	2003/9/VI/1/26
k206	BKtF	Kortáránc pedagógus főiskolai alapképzési szak	Tánc- és mozdulatművészet	2003/9/VI/1/27
k209	NYME	Településfejlesztési mérnök egyetemi alapképzési szak	Építőmérnöki tudományok	2003/9/VI/2/5
k198	BKÁE	Gazdasági és üzleti nyelvtanár szakirányú továbbképzési szak	Gazdálkodás- és szervezéstudom. Nyelv- és sporttudományok	2003/9/VI/2/11

Nem támogatott képesítési követelmények

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Hat. száma
k164	SZIE	Energetikai szolgáltató szakirányú továbbképzési szak	2003/2/VII/1/1
k166	SZIE	Környezetbiztonsági és katasztrófavédelmi szakirányú továbbképzési szak	2003/2/VII/1/2
k172	VE	Természetvédelmi szakmérnök szakirányú továbbképzési szak	2003/2/VII/1/3
k174	SZIE	Nemzetközi agrárszakértő főiskolai alapképzési szak	2003/3/VII/1/3
k147	PTE/SZIE	Andragógia egyetemi alapképzési szak	2003/3/VII/2/1
sz886a	ME	Informatikus közgazdász egyetemi alapképzési szak	2003/3/VII/2/4

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
k165	SZIE	Településüzemeltető rendszermérnök szakirányú továbbképzési szak	2003/3/VII/2/6
k155a, b	SZIE	Ökológiai gazdálkodó mérnök főiskolai alapképzési szak ³³	2003/4/VIII
k180	ME-ÁJK	Jogi szakokleveles vidékfejlesztési szakértő szakirányú továbbképzési szak	2003/4/IX/1/7
k182	ME-ÁJK	Jogi szakokleveles pedagógus szakirányú továbbképzési szak	2003/4/IX/1/8
k173	EKF	Regionális közpolitikai-közszolgálati szakértő főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/5
k176	KFRTF	Bábpedagógus szakirányú továbbképzési szak	2003/5/VIII/1/6
k183	TSF	Településüzemeltető szakirányú továbbképzési szak	2003/6/VIII/1/2
k175	SZIE	Kertfenntartás és növénydekoráció főiskolai alapképzési szak	2003/7/VI/1/1a
k191	ZM NE	Katonai újságíró és haditudósító szakirányú továbbképzési szak	2003/7/VI/1/2
k194	KF	Zöldfelület-gazdálkodó főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/11
k185	ELTE	Ének-zenetanár, népzene egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/21
k186	ELTE	Ének-zenetanár, egyházzene egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/22
k208	VE	Rekreáció és gyógyturizmus főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/47
k202	PTE	Településfejlesztő egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/2/1
k203	PTE	Településfejlesztő főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/2/3
k193	OM	Humán erőforrás menedzser egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/2/6
k200	BKÁE	Német gazdasági szaknyelvtanár egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/2/12
k199 kieg	BKÁE	Társadalom- és gazdaságismeret szakirányú továbbképzési szak	2003/9/VI/2/15

³³ Fellebezés miatt ismételt véleményezés

Szakindítások

Támogatott szakindítási kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
sz703	PPKE	Filozófia szakos tanár egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/1/3
sz894	DE	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak	2003/1/XII/2/1
sz703	PPKE	Filozófia szakos tanár egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2004. június 30-ig</i>	2003/2/VII/1/6
sz814b	BKE	Közigazgatási egyetemi alapképzési szak	2003/2/VII/1/7
sz904	PTE	Filozófia tanár egyetemi alapképzési szak	2003/2/VII/1/8
sz913	PPKE	Spanyol nyelv és irodalom egyetemi alapképzés, bölcsész és tanár szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/2/VII/1/9
sz931	KE- CSPFK	Logopédia főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/2/VII/2/2
sz926	ELTE-GYFK	Pszichopedagógia főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Miskolc</i>	2003/3/VII/2/2
sz927	ELTE-GYFK	Tanulásban akadályozottak pedagógiája főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Miskolc</i>	2003/3/VII/2/3
sz923k	ELTE TTK	Informatikus vegyész egyetemi alapképzési szak	2003/4/IX/1/1
sz929	AVKF	Romológus óvodapedagógus főiskolai alapképzési szak	2003/4/IX/1/4
sz930	AVKF	Romológus tanító főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/4/IX/1/5
sz944	ME	Gyógytornász főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/4/IX/1/6

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
sz952	SZE	Települmérnök egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű, akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/5/VIII/1/1
sz903	PTE	Települmérnök egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/5/VIII/1/2
sz967 szk	KF	Kertészmérnök főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Bácsalmás</i>	2003/5/VIII/1/4
sz577 kieg	KGRF	Jogász egyetemi alapképzési szak*	2003/5/VIII/1/9
sz626 kieg	PPKE	Francia nyelv- és irodalomtanár egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/5/VIII/1/10
sz939	KE	Fotóriporter és képszerkesztő főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/14
sz949	BKF	Európai közszolgálati és üzleti szervező főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/17
sz963	VE	Vendéglátó és szálloda főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/22
sz966	AVKF	Vallástudomány egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003/5/VIII/1/23
sz953	TSF	Műszaki menedzser főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/26
sz941	NYF	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2003/6/VIII/1/3
sz928	ELTE	Koreai egyetemi alapképzési szak	2003/6/VIII/1/5
sz654	PPKE	Pszichológia egyetemi alapképzési szak*	2003/6/VIII/1/7
sz689	KGRE	Pszichológia egyetemi alapképzési szak*	2003/6/VIII/1/8
sz671	PPKE	Olasz nyelv- és irodalom bölcsész és tanár egyetemi alapképzési szak. <i>A tanár szak határozatlan időre szóló kiterjesztése</i>	2003/6/VIII/1/9 2003/7/VIII (előző határozat szövegének módosítása)
sz936	ME	Közgazdasági programozó matematikus egyetemi alapképzési szak	2003/6/VIII/1/10

*A szakindítási engedély határozatlan időre szóló meghosszabbításához.

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
sz962	VE	Agrármenedzser főiskolai alapképzési szak	2003/6/VIII/1/11
sz945	ELTE	Településtudományi és humán-ökológiai egyetemi alapképzési szak	2003/6/VIII/2/2
sz957	BhHF	Vaisnava teológus főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció</i> 2006. június 30-ig	2003/7/VI/1/5
sz984	PTE	Kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2003/7/VI/1/7
sz881k	PTE	Informatikus fizika egyetemi alapképzési szak	2003/8/VI/1
sz994	ELTE	Környezettudományi egyetemi alapképzési szak	2003/8/VI/2
sz1002	BMF	Környezetmérnök főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció</i> 2006. június 30-ig	2003/8/VI/3
sz970	ME	Diagnosztikai képkalkotó főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/5
sz980	PTE	Mentőtiszt főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/6
sz835k	PTE IFK	Magyar nyelv- és irodalom szakos tanár, főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott</i> <i>idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/8/VI/9
sz948	KE CSPFK	Magyar nyelv- és irodalom szakos tanár, főiskolai alapképzési szak. <i>Határozott</i> <i>idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/8/VI/11
sz978	SZA/NYF	Hittanár-nevelő főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/14
sz979	VÉH/VE	Hittanár-nevelő főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/15
sz982	EHF/EKF	Hittanár-nevelő főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/16
sz983	BDF	Filozófia egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció</i> 2007. június 30-ig	2003/8/VI/17
sz988	PTE	Pszichológia (angol nyelven) főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/18
sz1012	KRF	Humán erőforrás menedzser főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/19

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
sz993	SZIE	Halgazda mérnök főiskolai alapképzési szak	2003/VI/1/13
sz1011	KRF	Vidékfejlesztési agrármérnök egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig, kizárólag nappali képzés formájában</i>	2003/VI/1/15
sz1013	KRF	Kertészmérnök főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/16
sz1014	KRF	Szőlész- borász főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/17
sz1016	KRF	Vadgazda mérnök főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/18
sz985	EKF	Magyar nyelv- és irodalom (és tanári) egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/9/VI/1/33
sz995	DE	Fuvolaművész, -tanár, egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/36
sz1045	TPF	Gazdálkodási főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/42
sz1046	TPF	Külgazdasági főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/43
sz986	EFK	Informatikus könyvtáros egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/46
sz976	KJF	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/2/7
sz975	EKF	Etika, ember- és társadalomismeret egyetemi alapképzési szak. <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/9/VI/2/8
sz1019	ELTE GYFK	Gyógypedagógia egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/2/13
sz933 sz934 sz935	PTE	Énekművész,-tanár, Hegedűművész,-tanár Fuvolaművész, -tanár egyetemi alapképzési szakok. <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003/9/VI/3

Nem támogatott szakindítási kérelmek

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat sz.
sz910	PTE	Horvát nyelv- és irodalom egyetemi alapkép szak	2003/1/XII/1/4
sz915	DE	Pedagógia egyetemi alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Budapest</i>	2003/1/XII/1/5
sz917	BDF	Filozófia szakos tanár egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/1/6
sz925	ELTE	Nemzetközi tanulmányok: európai fejlesztéspolitikai egyetemi alapképzési szak	2003/1/XII/2/3
sz919	PTE	Régészet egyetemi alapképzési szak	2003/2/VII/1/10
sz918	SZHF	Étika- ember- és társadalomismeret egyetemi alapképzési szak	2003/2/VII/2/4
sz940	SZIEMKK	Nemzetközi agrárszakértő főiskolai alap. szak	2003/3/VII/1/3
sz886	ME	Informatikus közgazdász egyetemi alapkép. szak	2003/3/VII/2/4
sz890	DF	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak ³⁴	2003/3/VII/2
sz942	DF	Gépészmérnöki főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Paks</i>	2003/4/IX/1/3
sz956	PTE	Nemzetközi tanulmányok egyetemi alapkép. szak	2003/4/IX/2
sz955	KF	Környezetmérnök főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/3
sz938	EKF	Regionális közpolitikai-közszolgálati szakértő főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/5
sz946	VE	Pedagógia egyetemi alapképzési szak	2003/5/VIII/1/16
sz958	BhHF	Hitoktató (vaisnava) főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/20
sz895	NYE	Gazdasági informatika (informatikus közgazdász) főiskolai alapképzési szak	2003/5/VIII/1/24
sz935	EKF	Biológia tanár egyetemi alapképzési szak	2003/5/VIII/1/25
sz959	SZIE	Kertfenntartás és növénydekoráció főiskolai alapképzési szak	2003/7/VI/1/1
sz946	VE	Kommunikáció egyetemi alapképzési szak	2003/7/VI/1/4
sz969	ME	Kommunikáció egyetemi alapképzési szak	2003/7/VI/1/6
sz954	VE	Gazdasági informatika főiskolai alapképzési szak	2003/7/VI/1/8
sz968	PTE	Informatikus könyvtáros egyetemi alapkép. szak	2003/7/VI/1/9
sz948	BKF	Humán erőforrás menedzser főiskolai alap. szak	2003/8/VI/10
szk974	EKF	Szociálpedagógus főiskolai alapképzési szak <i>székhelyen kívül: Miskolc</i>	2003/8/VI/12
sz977	VE	Politológia egyetemi alapképzési szak	2003/8/VI/13
sz1015	KRF	Vendéglátó és szálloda főiskolai alapkép. szak	2003/8/VI/20
sz964	PTE	Rekreáció főiskolai alapképzési szak	2003/8/VI/22
sz971	SZE	Mechatronikai mérnök főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/3

³⁴ Fellebbezés miatt ismételt véleményezés

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat sz.
sz972	SZE	Mechatronikai mérnök egyetemi alapképz. szak	2003/9/VI/1/4
sz998	BME	Mechatronikai mérnök egyetemi alapképz. szak	2003/9/VI/1/6
sz999	BME	Mechatronikai mérnök főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/7
sz1003	PTE	Műszaki informatika egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/9
sz981	KF	Szőlész- borász főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/15
sz1029	SZE	Gyógytornász főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/19
sz951k	SZIE	Általános szociális munkás főiskolai alapk. szak	2003/9/VI/1/32
sz989	PHF	Hittanár-nevelő főiskolai alapkép. szak (nappali)	2003/9/VI/1/34
sz990	PHF	Hittanár-nevelő főiskolai alapkép. szak (levelező)	2003/9/VI/1/35
sz992	VE	Közgazdasági egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/36
sz1009	SZHF	Hittanár-nevelő főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/38
sz1020	KE	Testnevelő tanár főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/40
sz1027	RF	Katasztrófavédelmi főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/41
sz987	NYE	Környezetgazdálkodási agrármérnök egyetemi alapképzési szak	2003/9/VI/1/44
sz1021	KE	Rekreáció főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/1/49
sz1048	NYF	Tanulásban akadályozottak pedagógiája főiskolai alapképzési szak	2003/9/VI/2/14

Felsőfokú szakképzési programok

Támogatott programok

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Tudományág	Határozat sz.
a160	BGF	Vállalkozási ügyintéző	Gazdálkodás és szervezéstudományok	2003/1/XII/2/4
a164	BGF	Európai uniós szakügyintéző	Gazdálkodás és szervezéstudományok	2003/2/VII/3/1
a165	BGF	Nemzetközi szállítmányozási és logisztikai szakmenedzser	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/2/VII/3/2
a166	BGF	Külgazdasági üzletkötő	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/2/VII/3/3
a167	DE	Mezőgazdasági termékminősítő	Multidiszciplináris agrártudományok	2003/4/X
a162	ME	Kerámia/porcelán/üveg gyártmányfejl. asszisztens	Iparművészet	2003/5/IX
a163	PPKE	Közéleti koordinátor	Multidiszciplináris társadalomtudományok	2003/9/VI/4/1
a168	BGF	Költségvetési gazdálkodási szakügyintéző	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/9/VI/4/2

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Tudományág	Határozat sz.
a169	SZIE	Agrárinformatikus asszisztens	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/9/VI/4/3
a170	KE	Állattenyésztési asszisztens	Állattenyésztési tud.	2003/9/VI/4/4
a171	KRF	Adóigazgatási szakügyintéző	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/9/VI/4/5
a172	KRF	Értékpapír-piaci szakértő	Gazdálkodás- és szervezéstudományok	2003/9/VI/4/6

Nem támogatott program

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	Határozat száma
a161	PTE	Egészségügyi informatikus asszisztens	2003/1/XII/2/5

Kétszintű képzések

BSc szintű képesítési követelmények

Kód	Benyújtó	Szak megnevezés	Támogatás	Tudományág	Határozat sz.
kB212	BME/BMF	Műszaki informatika	igen	2 .8. Informatikai tudományok	2003/8/II/1/1
kB214	BKÁE/SZE NYME	Gazdaság-informatika	nem		2003/8/II/1/2
kB211	DE	Programtervező informatikus	igen	2.8. Informatikai tudományok	2003/8/II/1/3
kB213	BME/BMF	Építőmérnök	igen	2.1. Építőmérnöki tudományok	2003/8/II/1/4

BSc szintű alapképzések szakindítási kérelmei

Kód	Benyújtó	Szak megnevezése	Támogatás	Határozat sz.
szB1032	BME	Műszaki informatika	igen	2003/8/II/2/1
szB1033	BMF-NIK	Műszaki informatika	igen	2003/8/II/2/2
szB1031	DF	Műszaki informatika	<i>nem</i>	2003/8/II/2/3
szB1036	KF	Műszaki informatika	<i>nem</i>	2003/8/II/2/4
szB1040	PTE	Műszaki informatika	<i>nem</i>	2003/8/II/2/5
szB1035	VE	Műszaki informatika	igen	2003/8/II/2/7
szB1030	DE	Programtervező informatikus	igen	2003/8/II/2/8
szB1039	DF	Gazdaságinformatika	A képköv. elutasítása miatt okafogyottá vált	2003/8/II/2/9
szB1037	BME	Építőmérnök	igen	2003/8/II/2/10
szB1038	SZIE	Építőmérnök	nem	2003/8/II/2/11
szB1034	SZE	Műszaki informatika. <i>Határozott idejű akkr. 2006.06.30-ig</i>	igen	2003/9/VI/1/10

Közös hazai és külföldi képzések

2003/9/VI/1/50.sz. határozat

A *University of Sunderland* és a SZÁMALK business studies alapképzési szak (távoktatás) közös képzése.

A MAB az intézmény magyarországi működését támogatja, de sem a távoktatási tagozat megindítását, sem a kiadott diploma magyar diplomaként történő elfogadását *nem támogatja*.

Az Oktatási Miniszter határozatai

Támogatott szaklétesítési/szakalapítási kérelmek miniszteri jóváhagyása

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	MAB határozat időpontja	Megjelenés a Közlönyben
sz907	PTE	Környezettudomány egyetemi alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz866	NYME	Idegenforgalmi és szálloda szak főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz863	SZE	Nemzetközi kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 01. 27.
sz813b	MPANNI	Konduktor óvodapedagógus főiskolai alapképzési szak	2002. 01. 26.	2003. 01. 27.
sz778	DE	Enek-zenetanár, egyházzene főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 07.
sz737	KE	Színész főiskolai alapképzési szak	2001. 05. 25.	2003. 02. 07.
sz882	PTE	Filmelmélet, filmtörténet egyetemi alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 19.
sz914	ELTE	Kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002. 10. 25.	2003. 02. 27.
sz846	SE	Informatikus egészségügyi menedzser egyetemi alapképzési szak <i>képesítési követelmények</i>	2000. 11. 29.	2003. 02. 27.
sz891	DF	Kommunikáció főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 03. 11.
sz909	VE	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 03. 25.
sz908	VE	Humán erőforrás menedzser főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 03. 25.
sz858	SZIE	Közszolgáltatási közgazdász főiskolai alapképzési szak	2002. 06. 28.	2003. 03. 25.
sz855	DE	Informatikus agrármérnök egyetemi alapképzési szak	2002. 05. 31.	2003. 03. 25.
sz893	PTE	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 04. 02.
sz893	PTE	Diagnosztikai képző főiskolai alapképzési szak	2001. 11. 20.	2003. 04. 08.
sz864	SZTE	Egészségtanár egyetemi alapk. szak	2002. 06. 28.	2003. 04. 18.
sz827	SZIE	Környezetgazdálkodási agrármérnök főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 04. 18.

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	MAB határozat időpontja	Megjelenés a Közlönyben
sz925	ELTE	Nemzetközi tanulmányok egyetemi alapképzési szak	2003. 01. 31.	2003. 05. 23.
sz867	SZTE	Mezőgazdasági szaktanár főiskolai alapképzési szak	2002. 11. 29.	2003. 05. 23.
sz703	PPKE	Filozófia egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2004. június 30-ig</i>	2003. 02. 28.	2003. 06. 06.
sz814	BKÁE	Közigazgatás egyetemi alapképzési szak	2003. 02. 28.	2003. 06. 06.
sz903	PPKE	Spanyol nyelv és irodalom egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2005. június 30-ig</i>	2003. 02. 28.	2003. 07. 11.
sz904	PTE	Filozófia tanár egyetemi alapképzési szak	2003. 02. 28.	2003. 07. 11.
sz858	SZIE	Szőlész-borász mérnök főiskolai alapképzési szak	1002. 03. 29.	2003. 07. 24.
sz931	KE	Logopédia főiskolai alapképzési szak	2003. 02. 28.	2003. 07. 24.
sz923	ELTE	Informatikus vegyész egyetemi alapképzési szak	2003. 04. 25.	2003. 08. 06.
sz949	BKF	Európai közszolgálati és üzleti szervező főiskolai alapképzési szak	2003. 04. 25.	2003. 08. 29.
sz577	KRE	Jogász egyetemi alapképzési szak ³⁵	2003. 05. 30.	2003. 08. 29.
sz953	TSF	Műszaki menedzser főiskolai alapképzési szak	2003. 05. 30.	2003. 09. 09.
sz890	DF	Művelődésszervező főiskolai alapképzési szak ³⁶	2002. 11. 29. 2003. 03. 28.	2003. 09. 09.
sz963	VE	Vendéglátó és szálloda főiskolai alapképzési szak	2003. 05. 30.	2003. 09. 09.
sz784	HJF ³⁷ (IBS)	Idegenforgalmi és szálloda főiskolai alapképzési szak	2001. 09. 28.	2003. 09. 09.
sz626 kieg	PPKE	Francia nyelv és irodalomtanár egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003. 05. 20.	2003. 09. 09.

³⁵ Határozatlan időre kiterjesztett akkreditáció.

³⁶ A szak indítását a MAB nem támogatja, a miniszter engedélyezte

³⁷ Magyar Iparszövetség Oktatási Központ Alapítvány Harsányi János (korábban Deák Ferenc) Gazdasági Főiskola

Kód	Benyújtó	A kérelem tárgya	MAB határozat időpontja	Megjelenés a Közlönyben
sz941	NYF	Programozó matematikus főiskolai alapképzési szak	2003. 06. 27.	2003. 09. 17.
sz939	KE	Fotóriporter és képszerkesztő főiskolai alapképzési szak	2003. 05. 30.	2003. 09. 17.
sz962	VE	Agrármenedzser főiskolai alapképzési szak	2003. 06. 27.	2003. 10. 02.
sz944	ME	Gyógytornász főiskolai alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003. 04. 25.	2003. 10. 13.
k168	PTE	Művészetterápia szakirányú továbbképzési szak <i>kép. követel.</i>	2003. 02. 28.	2003. 10. 16.
sz678	SZIE-GMFK	Vidékfejlesztő agrármérnök főiskolai alapképzési szak <i>képesítési követelm.</i>	2000. 09. 29.	2003. 10. 21.
sz952	SZE	Településmérnök egyetemi alapképzési szak	2003. 05. 30.	2003. 10. 21.
sz936	ME	Közgazdasági programozó matematikus egyetemi alapképzési szak	2003. 06. 27.	2003. 10. 21.
sz929	AVKF	Nemzetiségi (cigány/roma) óvodapedagógus főiskolai alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003. 04. 25.	2003. 11. 03.
sz930	AVKF	Nemzetiségi (cigány/roma) tanító főiskolai alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003. 04. 25.	2003. 11. 03.
sz1098	PTE	Településmérnök egyetemi alapképzési szak <i>Határozott idejű akkreditáció 2006. június 30-ig</i>	2003. 05. 30.	2003. 11. 21.
sz583	HJF ³⁸ (IBS)	Gazdálkodás főiskolai alapképzési szak létesítés, indítása szak	1999. 10. 30.	2003. 11. 28.
k168	PTE-ÁOK	Művészetterápia szakirányú továbbképzési szak létesítése	2003. 02. 28.	2003. 10. 16.

³⁸ Magyar Iparszövetség oktatási Központ Alapítvány Harsányi János (korábban Deák Ferenc) Gazdasági Főiskola

Ellentétes döntések

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A Magyar Akkreditációs Bizottság 2003/1/XII/2/3 sz. határozatában nem támogatta az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a *nemzetközi tanulmányok* egyetemi szintű alapképzési szak indítását.

A testület indoklását és az egyetem rektorának erre adott válaszát is figyelembe véve – az alábbi indokok alapján engedélyeztem a szak indítását:

- A MAB indoklásában maga is megállapította, hogy a diszciplínák szakértői támogatták a szak indítását.
- A 2004. évi EU csatlakozás igényli, hogy a magyar felsőoktatási hálózat az alapképzésben is kibocsásson olyan nemzetközi tanulmányok szakértőket, akik jogi, politológiai és gazdasági kompetenciák birtokában fejlesztési feladatok megoldására képesek.
- A tantervet és a képzési tartalmat érintő MAB megállapítások érvényesítésére az egyetem kész és alkalmas is. Erre az egyetem figyelmét határozottan felhívtam.
- Az egyetem már érvényesítette a szakfelelős oktatóval szemben a MAB által támasztott követelményeket.

Budapest, 2003. március

Dunaújvárosi Főiskola

A Dunaújvárosi Főiskola 367-Főig/2002. számon kérelmet nyújtott be főiskolai szintű *művelődésszervező szak* indítása iránt. A Magyar Akkreditációs Bizottság 2002/9/XIII/2/5. sz. határozatában nem támogatta a szakindítást. Ezt követően a Dunaújvárosi Főiskola főigazgatója hozzánk eljuttatott 42-FI/2003. sz. levelében a döntés felülvizsgálatát kérte.

A Magyar Akkreditációs Bizottság működéséről szóló 199/2000. (XI.29.) Korm. rendelet 20.§ (3) bekezdésében foglaltak alapján kezdeményeztem a szakindítási dokumentáció ismételt elbírálását.

Az újbóli véleményezési eljárás eredményeképpen a Magyar Akkreditációs Bizottság 2003/3/VIII/2. sz. határozatában ismételten elutasító határozatot hozott a szakindítást illetően. A Bizottság az elutasítás legfőbb indokát továbbra is abban látta, hogy a pályázat szerint a szakfelelős csak a szakindítási engedély megadása után válna az intézmény teljes állású alkalmazottjává, ezért a Testület nem ítélte biztosítottak a képzéshez szükséges minőségi szakmai és infrastrukturális feltételek meglétét.

A főiskola főigazgatójának írt 2591-4/2003. számú levelünkben kértük a szakfelelős azon nyilatkozatának bemutatását, melynek értelmében a jelölt a főiskola teljes állású alkalmazottjaként kívánja vállalni a szak gondozását. A főiskola 2591-5/2003. számú levelében megküldte dr. Komlóssy Ákos nyilatkozatát, mely szerint a szakfelelős főállásban vállalja a főiskolai szintű művelődésszervező alapképzési szak szakfelelősi teendőit. A fenti indokok alapján döntöttem a szakindítási engedély megadásáról.

Budapest, 2003. július

Dunaújvárosi Főiskola

A Dunaújvárosi Főiskola 774-főig./2002.X.15 és a 889-főig./2002.X.29. számokon kérelmet nyújtott be a főiskolai szintű *műszaki informatikai és gépészmérnöki* alapképzési szakok *székhelyen kívüli* képzési formában, *Pakson* történő elindításra.

A Testület 2003/4/IX/1/2. számú és 2003/4/IX/1/3. számú határozatait*, valamint a Felsőoktatási Tudományos Tanács 57/2003/0212, illetve 28/2001/0929 számú támogató határozatait figyelembe véve a képzés paksi indításának engedélyezéséről döntöttem.

A Dunaújvárosi Főiskola a műszaki informatikai és gépészmérnöki szakokon rendelkezik a szakok indításának engedélyével. Új felsőoktatási intézmény alapítása nem indokolt, viszont a város munkaerőpiaca indokolja a műszaki szakképzettséggel rendelkező szakembereket. Dunaújváros és Paks közötti távolság miatt megoldható, hogy a főiskola az intézményi tanterv alapján és a székhelyen biztosított személyi feltételekkel – új intézmény létrehozása nélkül – részt vállaljon a szakemberszükséglet biztosításában.

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXXX. törvény 81. §-a (4) bekezdése alapján a Magyar Akkreditációs Bizottság rendszeresen, de legalább nyolcévenként hitelesíti (akkreditálja) az egyes felsőoktatási intézményekben a képzés és tudományos tevékenység minőségét. A főiskolának olyan feltételeket kell teremtenie, amely alapján a Magyar Akkreditációs Bizottság hitelesítette a képzést a Dunaújvárosi Főiskolán.

Budapest, 2003. augusztus

---

* A MAB e határozataiban nem értett egyet a szak indításával.

Kiadványok, közlemények

Róna-Tas András: *A magyar doktori iskolák helyzete és jövője.* MAB kiadvány, 64 oldal, 2003.

Rozsnyai, Christina: Quality Assurance Before and After 'Bologna' in the central and Eastern Region of the European Higher Education Area with Focus on Hungary, the Czech Republic and Poland. *European Journal of Education.* 2003, 38, (3) 271-284.

A Magyar Akkreditációs Bizottság 10 éve: 1993 – 2003

Különlenyomat a Magyar Tudomány 2003. évi 10. számából:

Róna-Tas András: A magyar doktori iskolák helyzete és jövője. *Magyar Tudomány* 2003/10, 1298-1307.

Michelberger Pál: Tíz éves a Magyar Akkreditációs Bizottság. *Magyar Tudomány* 2003/10, 1308-1316.

Szántó R. Tibor: A felsőoktatás minőségértékelése: nemzetközi kitekintés. *Magyar Tudomány* 2003/10, 1317-1324.

A fenti kiadványok korlátozott számban igényelhetők a MAB Titkárságán

Intézmények kódjai

Állami egyetemek

Kód	Intézmény neve	Kód	Karok
BKÁE	<i>Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem</i>	ÁFK	Államigazgatási Főiskolai Kar
		ÉTK ³⁹	Élelmiszertudományi Kar
		GTK	Gazdálkodástudományi Kar
		KERTK ⁴⁰	Kertészettudományi Kar
		KTK	Közgazdaságtudományi Kar
		TÁJK ⁴¹	Tájépítészeti, -védelmi és - fejlesztési Kar
		TK	Társadalomtudományi Kar
BME	<i>Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem</i>	ÉSZK	Építésmérnöki Kar
		ÉÖK	Építőmérnöki Kar
		GTK	Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
		GÉK	Gépésmérnöki Kar
		KSK	Közlekedésmérnöki Kar
		TTK	Természettudományi Kar
		VEK	Vegyésmérnöki Kar
		VIK	Villamosmérnöki és Informatikai Kar
DE	<i>Debreceni Egyetem</i>	ÁJK ⁴²	Állam- és Jogtudományi Kar
		ÁOK	Általános Orvostudományi Kar
		AVK	Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		FOK	Fogorvostudományi Kar
		EFK	Egészségügyi Főiskolai Kar
		GYTK	Gyógyszerésztudományi Kar
		HPFK	Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar

³⁹ Korábban SZIE-ÉTK

⁴⁰ Korábban SZIE-KTK

⁴¹ Korábban SZIE-TK

⁴² Korábban DE-JÁTI

Kód	Intézmény neve	Kód	Karok
		K	Konzervatóriuma
		KTK	Közgazdaságtudományi Kar
		MTK	Mezőgazdaságtudományi Kar
		MFK	Műszaki Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Kar
ELTE	<i>Eötvös Loránd Tudományegyetem</i>	ÁJK	Állam- és jogtudományi Kar
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		GYFK	Bárcsi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar
		IK	Informatikai Kar
		PPK	Pedagógiai és Pszichológiai Kar
		TÁTK	Társadalomtudományi Kar
		TFK	Tanárképző Főiskolai Kar
		TOFK	Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Kar
KE	<i>Kaposvári Egyetem</i>	ÁTK	Állattudományi Kar
		CSPFK	Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar
LFZE	<i>Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem</i>		
		BP	Budapesti Tanárképző Intézet
ME	<i>Miskolci Egyetem</i>	AKK	Anyag- és Kohómérnöki Kar
		ÁJK	Állam- és jogtudományi Kar
		BBZI	Bartók Béla Zeneművészeti Intézete
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		CTFK	Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar
		GÉK	Gépészmérnöki Kar
		GTK	Gazdaságtudományi Kar
		MFK	Műszaki Földtudományi Kar
MIE	<i>Magyar Iparművészeti Egyetem</i>		
MKE	<i>Magyar Képzőművészeti Egyetem</i>		

Kód	Intézmény neve	Kód	Karok
NYME	<i>Nyugat-Magyarországi Egyetem</i>	ATFK	Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar
		BPFK	Benedek Elek Pedagógiai Főiskolai Kar
		EMK	Erdőmérnöki Kar
		FMK	Faipari mérnöki Kar
		GEO	Geoinformatikai Főiskolai Kar
		KTK	Közgazdaságtudományi Kar
		MÉK	Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
PTE	<i>Pécsi Tudományegyetem</i>	ÁJK	Állam- és Jogtudományi Kar
		ÁJK-KAP	Állam- és Jogtudományi Kar Kaposvári Képzési Hely
		ÁOK	Ált. Orvostudományi Kar
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		EFK	Egészségügyi Főiskolai Kar
		FEEFI	Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet
		IFK	Illyés Gyula Főiskolai Kar
		KTK	Közgazdaságtudományi Kar
		MK	Művészeti Kar
		PMMFK	Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Kar
SE	<i>Semmelweis Egyetem</i>	ÁOK	Általános Orvostudományi Kar
		EFK	Egészségügyi Főiskolai Kar
		FOK	Fogorvostudományi Kar
		GYTK	Gyógyszerésztudományi Kar
		TSK	Testnevelési és Sporttudományi Kar
SZE	<i>Széchenyi István Egyetem</i>	ESZI	Egészségügyi és Szociális Intézet
		JGK	Jog- és Gazdaságtudományi Kar
		MTK	Műszaki Tudományok Kara
		ZMI	Zeneművészeti Intézet
SZFE	<i>Színház és Filmművészeti Egyetem</i>		
SZIE	<i>Szent István Egyetem</i>	ÁOTK	Állatorvostudományi Kar

Kód	Intézmény neve	Kód	Karok
		GÉK	Gépészmérnöki Kar
		GTK	Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
		JFK	Jászberényi Főiskolai Kar
		KVA	Kereskedelmi és Vállalkozási Akadémia
		MKK	Mezőgazdaság és Környezettudományi Kar
		VTI	Vezető és Továbbképző Int.
		YMMFK	Ybl Miklós Műszaki Főiskolai Kar
SZTE	<i>Szegedi Tudományegyetem</i>	ÁJK	Állam- és jogtudományi Kar
		ÁOK	Általános Orvostudományi Kar
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		EFK	Egészségügyi Főiskolai Kar
		GTK	Gazdaságtudományi Kar
		GYTK	Gyógyszerésztudományi Kar
		JTFK	Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar
		MFK	Mezőgazdasági Főiskolai Kar
		SZÉFK	Szegedi Élelmiszeripari Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Kar
		ZFK ⁴³	Zeneművészeti Főiskolai Kar
VE	<i>Veszprémi Egyetem</i>	GMK	Georgikon Mezőgazdaság- tudományi Kar
		GTK	Gazdaságtudományi Kar
		MK	Mérnöki Kar
		MIK	Műszaki Informatikai Kar
		TK	Tanárképző Kar
ZMNE	<i>Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem</i>	BKMFK	Bólyai János Katonai Műszaki Kar
		HTK	Hadtudományi Kar
		VSZTK	Vezetés- és Szervezéstudományi Kar

---

⁴³ Korábban SZTE-K

Állami főiskolák

Kód	Főiskola neve	Kód	Kar
BDF	<i>Berzsenyi Dániel Főiskola</i>	BTK	Bölcsészettudományi Főiskolai Kar
		TMK	Testnevelési és Művészeti Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Főiskolai Kar
BGF	<i>Budapesti Gazdasági Főiskola</i>	KVIFK	Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar
		KKFK	Külkereskedelmi Kar
		PSZFK	Pénzügyi és Számviteli Kar
BMF	<i>Budapesti Műszaki Főiskola</i>	BGK	Bánki Donát Gépészmérnöki Főiskolai Kar
		KGK	Keleti Károly Gazdasági Főiskolai Kar
		KVK	Kandó Kálmán Villamosmérnöki Főiskolai Kar
		NIK	Neumann János Informatikai Főiskolai Kar
		RKK	Rejtő Sándor Könnyűipari Mérnöki Főiskolai Kar
DF	<i>Dunaiújvárosi Főiskola</i>		
EJF	<i>Eötvös József Főiskola</i>		Pedagógiai Fakultás
		M	Műszaki Fakultás
EKF	<i>Eszterházy Károly Főiskola</i>	BTK	Bölcsészettudományi Főiskolai Kar
		GTK	Gazdaság- és Társadalomtudományi Főiskolai Kar
		TTK	Természettudományi Főiskolai Kar
KF	<i>Kecskeméti Főiskola</i>	GAMFK	Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar
		KFK	Kertészeti Főiskolai Kar
		TFK	Tanítóképző Főiskolai Kar
KRF	<i>Károly Róbert Főiskola</i> ⁴⁴	GFK	Gazdálkodási Főiskolai Kar
		MFK	Mezőgazdasági Főiskolai Kar
MTF	<i>Magyar Táncművészeti Főiskola</i>		

⁴⁴ Korábban a Szent István Egyetem Gyöngyösi Főiskolai Kara

Kód	Főiskola neve	Kód	Kar
NYF	<i>Nyíregyházi Főiskola</i>	BMFK	Bölcsészettudományi és Művészeti Főiskolai Kar
		GTFK	Gazdasági és Társadalomtudományi Főiskolai Kar
		MMFK	Műszaki és Mezőgazdasági Főiskolai Kar
		TTFK	Természettudományi Főiskolai Kar
RTF	<i>Rendőrtiszti Főiskola</i>		
SZF	<i>Szolnoki Főiskola</i>		
TSF	<i>Tessedik Sámuel Főiskola</i>	GFK	Gazdasági Főiskolai Kar
		MFK	Mezőgazdasági Főiskolai Kar
		MVK	Mezőgazdasági-, Víz- és Környezetgazdálkodási Kar
		PFK	Pedagógiai Főiskolai Kar

Egyházi egyetemek és főiskolák

Kód	Intézmény	Kód	Kar
DRHE	<i>Debreceni Református Hittudományi Egyetem</i>		
EHE	<i>Evangélikus Hittudományi Egyetem</i>		
KRE	<i>Károli Gáspár Református Egyetem</i>	HTK	Hittudományi Kar
		ÁJK	Állam- és Jogtudományi Képzés
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		TFK	Tanítóképző Főiskolai Kar
OR-ZSE	<i>Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem</i>		
PPKE	<i>Pázmány Péter Katolikus Egyetem</i>	HTK	Hittudományi Kar
		BTK	Bölcsészettudományi Kar
		ITK	Információs Technológiai Kar
		JÁK	Jog- és Államtudományi Kar
ATF	<i>Adventista Teológiai Főisk.</i>		
AVKF	<i>Apor Vilmos Katolikus Főiskola</i>		

Kód	Intézmény	Kód	Kar
TKBF	<i>A Tan Kapuja Buddhista Főiskola</i>		
BTA	<i>Baptista Teológiai Akadémia</i>		
EGHF	Egri Hittudományi Főiskola		
ESZHF	<i>Esztergomi Hittudományi Főiskola</i>		
GYHF	<i>Győri Hittudományi Főiskola</i>		
KTIF	<i>Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola</i>		
PRTA	<i>Pápai Református Teológiai Akadémia</i>		
PHF	<i>Pécsi Hittudományi Főiskola</i>		
PTF	<i>Pütkösdí Teológiai Főiskola</i>		
SRTA	<i>Sárospataki Református Teológiai Akadémia</i>		
SSZHF	<i>Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola</i>	FHFK	Ferences Hittudományi Főiskolai Kar
		PSZG FK	Pannonhalmi Szent Gellért Főiskolai Kar
		PH TFK	Piarista Hittudományi és Tanárképző Főiskolai Kar
SSTF	<i>Sola Scriptura Lelkészképző és Teológiai Főiskola</i>		
SZAGKHF	<i>Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főisk.</i>		
SZHF	<i>Szegedi Hittudományi Főiskola</i>		
SZBHF	<i>Szent Bernát Hittudományi Főiskola</i>		
SZPA	<i>Szent Pál Akadémia</i>		
VHF	<i>Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola</i>		

Kód	Intézmény	Kód	Kar
VTIF	<i>Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola</i>		
WJLF	<i>Wesley János Lelkészképző Főiskola</i>		

Magánegyetem és alapítványi főiskolák

Kód	Intézmény
ANNYE	<i>Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem</i>
ÁVF	<i>Általános Vállalkozási Főiskola</i>
BKF	<i>Budapesti Kommunikációs Főiskola</i>
BKtF	<i>Budapesti Kortárs Tánc Főiskola</i>
GDF	<i>Gábor Dénes Főiskola</i>
HFF	<i>Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája</i>
HJF	<i>Harsányi János Főiskola⁴⁵</i>
KJF	<i>Kodolányi János Főiskola</i>
MÜTF	<i>Modern Üzleti Tudományok Főiskolája</i>
MPANNI	<i>Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelő Intézete</i>
NÜF-IBS	<i>Nemzetközi Üzleti Főiskola (International Business School)</i>
TPF	<i>Tomori Pál Főiskola</i>
ZSKF	<i>Zsigmond Király Főiskola</i>

---

⁴⁵ Korábban Deák Ferenc Főiskola